

**KÜRTÇE-TÜRKÇE KONUŞAN İKİ
DİLLİ YETİŞKİN BİREYLERİN
SÖZEL AKICILIK
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

Nevin Yılmaz

Yüksek Lisans Tezi

**KÜRTÇE-TÜRKÇE KONUŞAN İKİ DİLLİ
YETİŞKİN BİREYLERİN SÖZEL AKICILIK
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

Nevin Yılmaz

Yüksek Lisans Tezi

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı

Eskişehir, Ağustos 2016

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Aylin Müge Tunçer

JÜRİ ve ENSTİTÜ ONAYI

Nevin YILMAZ' ın “Kürtçe-Türkçe Konuşan İki Dilli Yetişkin Bireylerin Sözel Akıcılık Becerilerinin İncelenmesi” başlıklı, Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı'ndaki Yüksek Lisans tezi, 15.08.2016 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Yrd. Doç. Dr. Aylin Müge Tunçer Anadolu Üniversitesi	
Üye	Öğr. Gör. Dr. Özlem Ünal Logacev Anadolu Üniversitesi	
Üye	Yrd. Doç. Dr. R. Sertan Özdemir Medipol Üniversitesi	

Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
2.8.2016 tarih ve .....35..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Bireysel Bilgiler

Adı ve soyadı : Nevin Yılmaz
Doğum tarihi ve yeri : 1989, Van
Uyruđu : TC
Medeni durumu : Bekar
İletişim adresleri : Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Eskişehir
E-posta : nevinyilmaz@anadolu.edu.tr
Telefon : 0222 335 23 37 / 2187

Eğitim Durumu

1999-2003 : Hüsrev Paşa İlköğretim Okulu
2003-2007 : Van Milli Piyango Anadolu Lisesi
2008-2013 : Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-
Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü
2013-2016 : Anadolu Üniversitesi, Sağlık bilimleri
Enstitüsü, Dil ve Konuşma Terapisi ABD
Yabancı diller : İngilizce

Mesleki Deneyim

Araştırma Görevlisi Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi bölümü
(Şubat-Eylül, 2015)
Araştırma Görevlisi Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi bölümü
(Eylül 2015 – halen)

Bilimsel Etkinlikler

Katılan Kurslar ve Eğitim Programları

3. Ulusal Disiplinler Arası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi, Söz-Öncesi
İletişim Becerilerinin Doğal Bağlamda Öğretimi-Milieu Yöntemi, Eskişehir, 2016
I. Dil ve Konuşma Bozuklukları Sempozyumu, Dil ve Konuşma Bozukluklarında
Klinik Uygulama Standartlarının Geliştirilmesi Çalıştayı, Ankara, 2015

Burslar

TÜBİTAK- Yurt İçi Bilim İnsanı Destekleme Bursu, Lisansüstü Burs Programı

TEŞEKKÜR

Onca işi olmasına rağmen okulda, dışarıda, Museum'da kısaca her denk gelişimimde sorduğum sorulara zaman ayırıp, onları yanıtlayan, içtenliğiyle süreç boyunca tezi vaktinde bitirebileceğime inandıran sevgili tez danışmanın Yrd. Doç. Dr. Aylin Müge Tunçer'e çok teşekkür ederim. Umarım onun kadar öğrenci yanlısı bir akademisyen olabilirim.

Tabi ki okumama vesile olan, ne olursa olsun her zaman, her durumda yardımına koşan, veri toplama aşamasında benimle ev ev dolaşan, katılımcılara tezimi anlatan, onları çalışmada yer almaları için motive eden sevgili annem Sitti ve babam Agit Yılmaz'a ne kadar teşekkür etsem az.

İşini gücünü bırakıp beni kapı kapı dolaştıran, yeterli katılımcı sayısına ulaşmam için adeta kendi tezleriymişçesine uğraşan Emine ve Hüseyin Cesuroğlu çiftine çok ama çok teşekkür ederim. Çalışma sırasında bana evini açan, çayını, lokumunu eksik etmeyen Hakkâri ve Van halkına teşekkür ederim.

Eskişehir'deki 3 yılımın keyifli geçmesine vesile, her zamanki söylenmelerime maruz kalan, buna rağmen bıkmadan beni her zaman dinleyen Ayşe Nemutlu'ya; tez vakitte beni veri toplamaya yollayan ve tablolarımı küçülten Semra Selvi'ye; gitarıyla odamızdan fon müziğini eksik etmeyen Eren Balo'ya; grafiklerime sakince sütun ekleyen Murat Bellice'ye; tezi bitirmem için dolaylı baskı uygulayan, sevgili kefilim Onur Akköprü'ye teşekkürü borç bilirim.

Aynı gün başka bir tez savunmasına katılacakları halde jürimde yer alan Yrd. Doç. Dr. R. Sertan Özdemir'e ve süreç boyunca tezime dair değerli önerilerde bulunan Öğr. Gör. Dr. Özlem Ünal Logacev'e teşekkür ederim.

Dil mevzuunun önemini bir kez daha kavramamı sağlayan; beni 'güzel bir şey' yaptığıma inandıran Servet Kaplan'a ve Mustafa Uygun'a; her ihtiyacım olduğunda orada olduğunu bildiğim, karanlık yüzlerimizden bahsederken bile beni umutla 'olduğu gibi kabul etmeye' inandıran sevgili Hazal Bozkurt'a çok teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans hayatım boyunca beni finansal olarak destekleyen TÜBİTAK'a (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) teşekkür ederim.

Son olarak, süreç boyunca varlığını hep hissettiğim, bütün gelgitlere rağmen sabırla, elinden gelen hiçbir yardımı esirgemeyen sevgili Volkan Çifteci'ye; beni hiç yalnız bırakmadığı için çok çok teşekkür ederim. "Tez yazmışlardı."

KÜRTÇE-TÜRKÇE KONUŞAN İKİ DİLLİ YETİŞKİN BİREYLERİN SÖZEL AKICILIK BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

İki dillilik günümüz dünyasında kaçınılmaz bir olgudur. Türkiye’de Türkçe dışında ana dil olarak konuşulan 31 farklı dil bulunmaktadır. Buna bağlı olarak hastanelerde ve kliniklerde iki dilli bireylere rastlamak oldukça mümkündür. Bu nedenle, iki dillilik üzerine yapılan çalışmalar tanı ve uygun sağaltımın sağlanması açısından önemlidir. Kürtçe, Türkiye’nin farklı bölgelerinde yaygın olarak konuşulan, Türkiye’deki 31 dilden birisidir.

Sözel akıcılık ölçümleri günümüzde nöro-psikolojik test bataryaları arasında sıklıkla kullanılan bir değerlendirme yöntemidir. Bireyin sınırlı bir sürede, belirli bir koşula uygun olarak ürettiği dil çıktısını ifade etmektedir. Semantik akıcılık ölçümünde, bireyden belirli bir kategoriye ait sözcükleri; fonemik akıcılık ölçümünde belirli bir fonemle başlayan sözcükleri üretmesi beklenir.

Araştırmaya Van ve Hakkâri’de yaşayan, Kürtçe ve Türkçe konuşan 85 iki dilli birey katılmıştır. Katılımcılar; 18-29; 30-49; 50 ve üzeri olacak şekilde üç ayrı yaş grubu ve eğitim düzeylerine göre ilköğretim, lise ve üniversite ve üzeri olmak üzere üç eğitim grubuna ayrılmıştır. İki dilli bireylerde sözel akıcılık becerilerini inceleyen bu çalışmada; hayvanlar, sebzeler-meyveler, eylemler kategorileri ve Kürtçe için /b,n,e/; Türkçe için /k,f,r/ fonemleri seçilmiştir. Her bir dil için değerlendirmeler en az bir gün arayla iki oturumda tamamlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, katılımcılar sözel akıcılık değerlendirmesinde Kürtçeye kıyasla, Türkçede daha yüksek performans göstermişlerdir. Katılımcıların hem semantik hem de fonemik akıcılık için Türkçede ürettikleri sözcük sayısı Kürtçede ürettikleri sözcük sayısından fazladır. Katılımcıların semantik akıcılık performansları her iki dilde de fonemik akıcılık performanslarından daha yüksektir. Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise sözel akıcılık performansının eğitim düzeyinden anlamlı bir şekilde etkilendiğidir. Diğer bir deyişle eğitim seviyesi arttıkça hem semantik hem de fonemik akıcılıkta üretilen sözcük sayısı artmaktadır. Katılımcıların yaş grupları ile semantik-fonemik sözel akıcılık becerileri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çalışmada, katılımcıların her bir dil ve her bir kategori-fonem için en sık ve ilk beş sırada ürettikleri sözcükler belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kürtçe, Türkçe, iki dillilik, semantik akıcılık, fonemik akıcılık, eylem akıcılığı

ASSESSMENT OF VERBAL FLUENCY IN KURDISH-TURKISH BILINGUAL ADULTS

ABSTRACT

Bilingualism is one of the most important facts of today's world. In Turkey, which involves diversity of ethnic groups, 31 different languages are spoken as mother tongue. Accordingly, it is highly likely to encounter bilingual people in clinics or hospitals. This is why researches about bilingualism are of great value in Turkey. Kurdish is one of these 31 languages which is spoken almost all of the regions in the country.

Verbal fluency assessments are widely used tests which are parts of neuropsychological test battery. During tests, participant is given a task in which it is asked to count as many words as s/he can in a limited time. These words are expected to have certain characteristics. In semantic fluency task participant should name words that belong to a certain category such as, animals, fruits and so on. In phonemic fluency, the words are expected to start with a certain letter such as /f,a,s/. In action fluency, participant should count words that are about human's actions i.e. walking, kissing and so on.

Aim of the recent study is assessing verbal fluency of Kurdish- Turkish bilinguals in Turkey. Participants are 85 individual who live in Van and Hakkari cities. Participants are divided into 3 different age and education level groups. Age groups are 18-29; 30-49 and 50 and over. And, education levels' groups are elementary, high school and university. In semantic fluency task participants are asked to produce words belong to animals, vegetables-fruits and actions categories. In phonemic fluency task for Kurdish /b,n,e/; for Turkish /k,f,r/ phonemes are selected. Participants are given 1 minute per each category and each phoneme. Assessment for each language is completed in at least one-day intervals.

Results show that all participants have better verbal fluency performance in Turkish than Kurdish. Participants produce much more words in semantic and phonemic fluency tasks in Turkish compared to Kurdish. Participants have better performance in semantic fluency than phonemic fluency tasks in both languages. Another result obtained from study is that influence of education level on verbal fluency performance is significant. Another words, the higher the education level is, the more words participants can produce in verbal fluency tasks. There is not a significant difference found between participants' age groups and semantic-phonemic verbal fluency performances. In this study, words which participants produce for each language and each category-phoneme has been listed according to their frequency.

Key Words: Kurdish, Turkish, bilingualism, semantic fluency, phonemic fluency, action fluency

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZGEÇMİŞ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGELER DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
SİMGE ve KISALTMALAR DİZİNİ	ix
EKLER DİZİNİ	x
GİRİŞ ve AMAÇ	1
Giriş	1
Amaç	2
Önem	3
KAYNAK BİLGİSİ	4
İki Dillilik Tanımı	4
İki Dilli Bireylerde Dil Yeterliliği ve Ölçümü	6
İki Dillilerde Sözlüksel Erişim	7
Türkiye’de Yapılan İki Dillilik Araştırmaları	12
Sözel Akıcılık	15
Sözel Akıcılık Ölçümlerinin Gelişimi ve Kullanımı	16
Sözel Akıcılık ve Nöro-anatomik Yapılar	16
Sözel Akıcılık ve Bilişsel Faktörler	17
Sözel Akıcılık ve Demografik Faktörler	18
Türkiye’de Yapılan Sözel Akıcılık Çalışmaları	19
İki Dillilerde Sözel Akıcılık Becerilerinin İncelendiği Araştırmalar	21
GEREÇ ve YÖNTEM	25
Araştırma Modeli	25
Katılımcılar	23
Veri Toplama Araçları	26
<i>Bilgilendirme ve İzin Formu</i>	28
<i>Katılımcı Bilgi Formu</i>	28

<i>Sağlık Durumu Bilgi Formu</i>	29
<i>Standardize Mini Mental Test (SMMT)</i>	29
<i>İkinci Dil-Dil Geçmişi Formu</i>	29
Uygulama	29
Veri Analizi	31
BULGULAR ve TARTIŞMA	33
Bulgular	33
<i>Kürtçe ve Türkçe dilleri için kategorilere ait üretilen toplam, Ortalama ve farklı sözcük sayısı</i>	33
<i>Kürtçe ve Türkçe dilleri için üretilen ortalama sözcük sayısına göre kategoriler arası farklılık</i>	34
<i>Kürtçe ve Türkçede her bir kategori için en sık ve ilk beş sırada üretilen sözcükler</i>	36
<i>Kürtçe için /b,n,e/ Türkçe için /k,f,r/ fonemlerinde üretilen toplam, Ortalama ve farklı sözcük sayısı</i>	40
<i>Kürtçe ve Türkçe dilleri için üretilen ortalama sözcük sayısına göre fonemler arası farklılık</i>	41
<i>Kürtçe ve Türkçede her bir fonem için en sık ve ilk beş sırada üretilen sözcükler</i>	43
<i>Kürtçedeki semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık</i>	46
<i>Türkçedeki semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık</i>	47
<i>Katılımcıların Kürtçe ve Türkçe semantik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık</i>	47
<i>Katılımcıların Kürtçe ve Türkçe fonemik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık</i>	48
<i>Yaşın semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi</i>	49
<i>Yaşın Kürtçedeki semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi</i>	50
<i>Yaşın Türkçedeki semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi</i>	52
<i>Eğitimin semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi</i>	54
<i>Eğitimin Kürtçedeki semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi</i>	54
<i>Eğitimin Türkçedeki semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi</i>	56

Tartışma	59
SONUÇ ve ÖNERİLER	65
Sonuçlar	65
Öneriler	66
Sınırlılıklar	66
KAYNAKLAR	67
EKLER	71

ÇİZELGELER DİZİNİ

ÇİZELGE NO ve ADI	SAYFA
Çizelge 1 İki Dilli-İki Dillilik Ayrırımları Ve Odak Noktaları	5
Çizelge 2 Türkiye’de Anadil Olarak Konuşulan Diller Ve Dili Konuşan Nüfus	13
Çizelge 3 Katılımcıların Yaş, Eğitim Ve Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı	26
Çizelge 4 Kürtçe Sözlük Taramasına Göre Her Bir Fonem ile Başlayan Sözcük Sayısı	28
Çizelge 5 Türkçe Sözlük Taramasına Göre Her Bir Fonem ile Başlayan Sözcük Sayısı	28
Çizelge 6 Kürtçede Kategorilere Ait Toplam, Ortalama, Farklı Sözcük Sayısı, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri	33
Çizelge 7 Türkçede Kategorilere Ait Toplam, Ortalama, Farklı Sözcük Sayısı, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri	33
Çizelge 8 Kürtçede Üretilen Sözcük Sayılarının Kategorilere Göre Karşılaştırılması: Tekrarlanan Ölçümler İçin ANOVA Testi Sonuçları	35
Çizelge 9 Kürtçe İçin Üretilen Sözcüklerin Kategoriler arası Karşılaştırması: Pair-Wise Analizi Değerleri	35
Çizelge 10 Türkçede Üretilen Sözcük Sayılarının Kategorilere Göre Karşılaştırılması: Tekrarlanan Ölçümler İçin ANOVA Testi Sonuçları	35
Çizelge 11 Türkçe İçin Üretilen Sözcüklerin Kategoriler arası Karşılaştırması: Pair-Wise Analizi Değerleri	36
Çizelge 12 Kürtçede Her Bir Kategori İçin En Sık ve İlk Beş Sırada Üretilen Sözcükler ve Sayıları	38
Çizelge 13 Türkçede Her Bir Kategori İçin En Sık ve İlk Beş Sırada Üretilen Sözcükler ve Sayıları	39
Çizelge 14 Kürtçede Fonemlere Ait Toplam, Ortalama, Farklı Sözcük Sayısı, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri	40
Çizelge 15 Türkçede Fonemlere Ait Toplam, Ortalama, Farklı Sözcük Sayısı, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri	40

Çizelge 16	Kürtçede Üretilen Sözcük Sayılarının Fonemlere Göre Karşılaştırılması: Tekrarlanan Ölçümler İçin ANOVA Testi Sonuçları	42
Çizelge 17	Kürtçe İçin Üretilen Sözcüklerin Fonemler Arası Karşılaştırması: Pair-Wise Analizi Değerleri	42
Çizelge 18	Türkçede Üretilen Sözcük Sayılarının Fonemlere Göre Karşılaştırılması: Tekrarlanan Ölçümler İçin ANOVA Testi Sonuçları	42
Çizelge 19	Türkçe İçin Üretilen Sözcüklerin Fonemler Arası Karşılaştırması: Pair-Wise Analizi Değerleri	42
Çizelge 20	Kürtçede Her Bir Fonem İçin En Sık ve İlk Beş Sırada Üretilen Sözcükler ve Sayıları	44
Çizelge 21	Türkçede Her Bir Fonem İçin En Sık ve İlk Beş Sırada Üretilen Sözcükler ve Sayıları	45
Çizelge 22	Kürtçe ve Türkçedeki Kategoriler Arası Anlamlılık Değerleri	48
Çizelge 23	Kürtçe ve Türkçedeki Fonemler Arası Anlamlılık Değerleri	49
Çizelge 24	Yaş Gruplarının Kürtçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum ve Maksimum Değerleri	50
Çizelge 25	Yaş Gruplarının Kürtçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	50
Çizelge 26	Yaş Gruplarının Kürtçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum ve Maksimum Değerleri	50
Çizelge 27	Yaş Gruplarının Kürtçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	51
Çizelge 28	Yaş Gruplarının Türkçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum ve Maksimum Değerleri	52
Çizelge 29	Yaş Grupları Türkçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	52
Çizelge 30	Yaş Gruplarının Türkçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum ve Maksimum Değerleri	53
Çizelge 31	Yaş Gruplarının Türkçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	53
Çizelge 32	Eğitim Gruplarının Kürtçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum ve Maksimum Değerleri	54

Çizelge 33	Eğitim Gruplarının Kürtçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	54
Çizelge 34	Eğitim Gruplarının Kürtçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum ve Maksimum Değerleri	55
Çizelge 35	Eğitim Gruplarının Kürtçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	55
Çizelge 36	Eğitim Gruplarının Türkçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum ve Maksimum Değerleri	56
Çizelge 37	Eğitim Gruplarının Türkçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	56
Çizelge 38	Eğitim Gruplarının Türkçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum ve Maksimum Değerleri	57
Çizelge 39	Eğitim Gruplarının Türkçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	57

ŞEKİLLER DİZİNİ

ŞEKİL NO ve ADI	SAYFA
Şekil 1 Tek Dilli Bireylerde Aktivasyon Yayılımı Şeması	8
Şekil 2 İspanyolca-İngilizce Konuşan İki Dilli Bireylerin Aktivasyon Yayılımı Şeması	10
Şekil 3 Kürtçe Ve Türkçede Kategorilere Üretilen Toplam Sözcük Sayısı	34
Şekil 4 Kürtçe Ve Türkçede Kategorilere Üretilen Farklı Sözcük Sayısı	34
Şekil 5 Kürtçede /b,n,e/ Ve Türkçede /k,f,r/ Fonemleri İçin Üretilen Toplam Sözcük Sayıları	41
Şekil 6 Kürtçede /b,n,e/ Ve Türkçede /k,f,r/ Fonemleri İçin Üretilen Farklı Sözcük Sayıları	41
Şekil 7 Kürtçedeki Semantik ve Fonemik Akıcılık Ortalamaları ve Standart Sapmaları	46
Şekil 8 Türkçedeki Semantik ve Fonemik Akıcılık Ortalamaları ve Standart Sapmaları	47
Şekil 9 Kürtçe ve Türkçedeki Genel Semantik Akıcılık Ortalaması ve Her Bir Kategori için Üretilen Sözcük Sayısı	48
Şekil 10 Kürtçe ve Türkçedeki Genel Fonemik Akıcılık Ortalaması ve Kürtçede /b,n,e/ Türkçede /k,f,r/ Fonemleri İçin Üretilen Sözcük Sayıları	49
Şekil 11 Yaş Gruplarına ait Kürtçe Semantik ve Fonemik Akıcılık Ortalamaları	51
Şekil 12 Yaş Gruplarına ait Türkçe Semantik ve Fonemik Akıcılık Ortalamaları	51

SİMGE ve KISALTMALAR DİZİNİ

COWAT	: Controlled Oral Word Association Test
CS	: Code Switching (Dil Değişirme)
E	: Erkek
IQ	: Intelligence Quotient
K	: Kadın
KR	: Kürtçe
LEAP-Q	: Language Experience and Proficiency Questionnaire
Max.	: Maximum Değer
Min.	: Minimum Değer
n	: Katılımcı Sayısı
Ort.	: Aritmetik Ortalama
p	: Anlamlılık Değeri
sd	: Serbestlik Derecesi
SDBF	: Sağlık Durumu Bilgi Formu
SMMT	: Standardize Mini Mental Test
SPSS	: Statistical Program for Social Sciences
SS	: Standart Sapma
S.	: Sözcük Sayısı
TEDİL	: Türkçe Erken Dil Gelişim Testi
TODİL	: Türkçe Okul Çağı Dil Gelişim Testi
TR	: Türkçe
η^2	: Etki Büyüklüğü

EKLER DİZİNİ

- EK 1** Bilgilendirme ve İzin Formu
- EK 2** Katılımcı Bilgi formu
- EK 3** Sağlık Durumu Bilgi formu
- EK 4** Standardize Mini Mental Test
- EK 5** Dil Geçmişi Formu
- EK 6** Kürtçede hayvanlar kategorisi için üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 7** Kürtçede sebzeler-meyveler kategorisi için üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 8** Kürtçede eylemler kategorisi için üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 9** Kürtçede /b/ sesi ile üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 10** Kürtçede /n/ sesi ile üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 11** Kürtçede /e/ sesi ile üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 12** Türkçede hayvanlar kategorisi için üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 13** Türkçede sebzeler-meyveler kategorisi için üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 14** Türkçede eylemler kategorisi için üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 15** Türkçede /k/ sesi ile üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 16** Türkçede /f/ sesi ile üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 17** Türkçede /t/ sesi ile üretilen sözcükler, toplam ve ilk 5 sıradaki üretim sıklıkları
- EK 18** Etik kurul kararı

GİRİŞ ve AMAC

Giriş

Dünya üzerindeki diğer canlılardan zekâ düzeyi ile ayrılan insan; ancak, çevresini anladığı, çıkarım yaptığı ve kendi içsel dünyasında olup bitenleri doğru biçimde anlatabildiği zaman bilişsel gelişimini tamamlamış kabul edilir. Bu bilişsel gelişimin tamamlanmasında; bireyin çevresini ve çevresindekileri anlama, adlandırma, kavrama ve kendini ifade etme aracı olan dil; vazgeçilmez bir unsurdur. Dil, bireyin diğer insanlarla arasındaki bilgi akışını olanaklı kılar. Bilgi akışının kesintisiz ve eksiksiz sağlanması için ortak bir dilin varlığı kaçınılmaz bir gerekliliktir. Küreselleşen dünyada ve içinde bulunduğumuz iletişim çağında; bu bilgi akışının bir yerinde bulunmak, ikinci bir dil bilmek gereksinimi de doğurmaktadır.

İki dillilik, ya da daha genel anlamıyla çok dillilik, bugünün dünyasında en temel gerçeklerden biridir. Dünya üzerinde konuşulan 5000 dilin olduğu tahmin edilmektedir. Dünyada, 200 bağımsız ülke olduğu düşünülürse; her bir ülkede yaklaşık olarak 25 farklı dil konuşuluyor demektir (Bhatia, 2006). Bu da; bir ülkenin vatandaşı olan insanların birbirleriyle ya da diğer ülkelerdeki insanlarla iletişim kurabilmeleri için iki/çok dilli olmanın bir gereklilik olduğunu düşündürmektedir. Crystal (1997) bütün çocukların üçte ikisinin iki dilli bir çevrede büyüdüğünü iddia etmektedir. İstatistiklere göre; sadece İngilizce ele alındığında, bu dili konuşan 570 milyon insanın yüzde 41'i, yani 235 milyonu, başka bir dili de konuşabilen iki dillilerdir (akt. Bhatia, 2006).

Hızla küreselleşen dünyada, insanlar ve kültürler arası etkileşim de artmaktadır. Bu sebeple; günümüzde zaten yaygın olarak görülen iki/çok dilliliğin, gelecekte fazla olması sebebiyle; hastaneler ve kliniklerde dil ve/veya konuşma bozukluğu olan iki dilli bireylere daha sık rastlanmaktadır. Dil-konuşma bozukluğu olan iki dilli bir bireye, doğru tanı koymak ve uygun bir terapi programı sağlayabilmek için iki dillilik üzerine yapılan çalışmalar oldukça kritik bir role sahiptir.

İki dillilik geçmişten bugüne Türkiye'de var olan bir olgudur. Günümüzde Türkiye'ye ait dil envanteri bilgileri güncel değildir. 1927-1965 yılları arasında yapılan nüfus sayımlarında, her bir dil için o dili konuşan kişi sayısı raporlanmaktayken, daha sonraki yıllarda yapılan nüfus sayımlarında bu uygulama yapılmadığı için Türkiye'deki iki dillilik durumu nicel olarak ölçülememektedir (Gökdağ, 2011). Türkiye'de Türkçe dışında ana dil olarak konuşulan 30 farklı dil bulunmaktadır (Karahan, 2005).

Kürtçe, Hint-Avrupa dil ailesinde, Batı İrani dilleri grubunda yer alan ve Suriye, Irak, İran ve Türkiye gibi farklı ülkelerde konuşulmakta olan bir dildir (Bolelli, 2015). Campell (2000) Kürtçenin iki temel lehçesi, Sorani ve Kırmanci, olduğunu belirtmektedir (akt. Özfıdan, 2014). Farklı kaynaklar Kürtçenin lehçelerine dair farklı bilgiler sunmaktadır. Kürtçenin Sorani ve Kırmanci lehçelerinin yanı sıra, farklı bölgelerde konuşulan Gorani, Luri, Dimli (Zazaki) lehçelerinin de olduğu belirtilmektedir (http 1). Ancak bazı dilbilimciler Zazaki-Zazaca'yı ayrı bir dil olarak ele almaktadır (Bolelli, 2015). Koç (2007) farklı lehçeleri bulunan Kürtçenin Türkiye'de en yaygın kullanılan lehçesinin Kırmanci lehçesi olduğunu belirtmektedir.

Türkiye’de Kürtçe konuşan kişi sayısı farklı kaynaklarda farklı rakamlarla gösterilmektedir. 1969 nüfus sayımı sonucu elde edilen verilere göre; Türkiye’de Kürtçe konuşan nüfus 2.219.502 olarak belirlenmiştir. Ancak; bu rakam eski bir veri olduğu için günümüzdeki mevcut rakamı yansıtmamaktadır (akt. Karahan 2005). Daha yakın bir tarihte yapılan bir diğer araştırma verilerine göre; Türkiye’de Kürtçe konuşan nüfusun 11 ile 15 milyon kişi arasında olduğu ifade edilmektedir (Sirkeci, 2005). 1935 yılında yapılan nüfus sayımında, ana dilinin Kürtçe olduğunu belirten kişi sayısı, nüfusun %9.2’sini oluştururken; 2003 yılında bu oran %14.4’e yükselmiştir (Koç, 2007). Bu kaynakların yanı sıra; KONDA (2011) araştırmasına göre; nüfusun 11.97’sinin Kürtçe’yi ana dil ya da ikinci dilleri olarak konuşmakta; ‘*Ethnologue Language of the World*’ (2011) verilerine göre; Türkiye’de 16 milyon Kürtçe konuşucusu bulunmaktadır (akt., Özfidan, 2014).

Türkiye’de yapılan iki dillilik araştırmalarında, Türkçe-İngilizce konuşan çocukların dil bilgisi becerileri (Sofu ve Ertekin, 2002); Türkiye’deki iki/çok dilliliğin genel bir tablosu (Karahan, 2005); Türkçe-İngilizce konuşan iki dilli bireylerde özne farkındalığı (Haznedar, 2007); Türkçe-İngilizce konuşan iki dillilerde adlandırma, kategorik üretim (Şanlı-Colay, 2008); Arapça-Türkçe konuşan iki dillilerdeki dil karışması (Cengiz ve Türk, 2009) gibi konular incelenmiştir.

Sözel akıcılık testleri, nöropsikolojik test bataryalarının bir parçasıdır. Ölçüm esnasında bireyden kısıtlı bir süre içerisinde, belirli niteliklere uygun sözcükler üretmesi beklenmektedir (Shao ve ark., 2014). Sözel akıcılık; semantik (kategori ve eylem) ve fonemik akıcılık olmak üzere iki şekilde değerlendirilebilmektedir. Semantik akıcılık değerlendirmesinde; bireyden belirli bir kategoriye ait (örneğin, hayvanlar, giysiler, meyveler gibi) sözcükleri üretmesi beklenmektedir. Eylem akıcılığı ölçümünde, bireyden insanların hayatları boyunca her yaş ve her durumda yaptıkları eylemleri sayması istenir (Piatt ve ark., 1999a). Son olarak fonemik akıcılık ölçümünde ise; bireyden belirli bir fonemle başlayan (/f,a/) gibi sözcükleri sayması beklenir (Shao ve ark., 2014). Sözel akıcılık ölçümlerinde genellikle kullanılan süre kısıtlaması 1 dakikadır.

Türkiye’de, farklı yaş gruplarının sözel akıcılık becerilerini inceleyen araştırmalar bulunmaktadır. Tumaç (1997) 15-75 yaş arası sağlıklı yetişkin bireylerin semantik ve fonemik akıcılık becerilerini; Güven ve Cangökçe (2006) yetişkinlerde eğitim ve cinsiyet faktörünün fonemik akıcılık üzerindeki etkisini; Maviş ve Toğram (2010) yetişkin bireylerde eylem akıcılığını incelemiştir. Tunçer (2011) 382 yetişkin bireyin katıldığı araştırmada; semantik ve fonemik akıcılık becerilerini eğitim, yaş, cinsiyet değişkenlerine göre incelemiş, sözcük normları oluşturmuştur.

İki dilli bireylerde sözel akıcılık becerilerini inceleyen bir araştırma alan yazında mevcuttur (Şanlı-Colay, 2008), ancak; Türkiye’de yaşayan ve Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bireylerde sözel akıcılık becerilerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Amaç

Kürtçe-Türkçe konuşan, iki dilli sağlıklı yetişkin bireylerin sözel akıcılık becerilerinin incelendiği bu araştırmada temel amaç; Kürtçe-Türkçe dilleri ve yaş

ile eğitim değişkenlerinin, semantik ve fonemik akıcılık becerileri üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu bulgulamaktır.

Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. 18 yaş üstü Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli sağlıklı bireyler tarafından; Kürtçe ve Türkçe için *hayvanlar, sebzeler-meyveler ve eylemler* kategorilerinin her birinde üretilen;
  - a) Toplam sözcük sayısı nedir?
  - b) Ortalama sözcük sayısı nedir?
  - c) Farklı sözcük sayısı nedir?
  - d) Sözcük sayısı kategoriler arasında farklılık göstermekte midir?
  - e) En sık ve ilk sıradaki sözcükler nelerdir?
2. 18 yaş üstü Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli sağlıklı katılımcılar tarafından; Kürtçe için /b,n,e/ Türkçe için /k,f,r/ fonemlerinin her biri için üretilen;
  - a) Toplam sözcük sayısı nedir?
  - b) Ortalama sözcük sayısı nedir?
  - c) Farklı sözcük sayısı nedir?
  - d) Sözcük sayısı fonemler arasında farklılık göstermekte midir?
  - e) En sık ve ilk sıradaki sözcükler nelerdir?
3. Katılımcıların; Kürtçe ve Türkçede ürettikleri sözcük sayısı bakımından semantik ve fonemik akıcılıkları arasında fark var mıdır?
4. Katılımcıların; Semantik ve Fonemik akıcılıkta ürettikleri sözcük sayısı bakımından Kürtçe ve Türkçe üretimleri arasında bir fark var mıdır?
5. Yaş grupları arasında iki dilli bireylerin semantik ve fonemik akıcılık performansları açısından bir farklılık var mıdır?
6. Eğitim grupları arasında iki dilli bireylerin semantik ve fonemik akıcılık performansları açısından bir farklılık var mıdır?

Önem

Günümüzde iki dillilik gittikçe yaygınlaşmakta ve iki dilli bireylerin sayısı hızlı bir artış göstermektedir. Buna bağlı olarak kliniklerde dil-konuşma bozukluğu olan iki dilli bireylere rastlamak kaçınılmaz bir hal almaktadır.

İki dilliliğin bilişsel süreçler üzerindeki potansiyel etkilerini ve iki dilli bireylerin tek dilli bireylerden nasıl farklılaşabileceğini araştırmak, bu bireylere uygun tanı konulmasında ve uygun terapi sürecinin oluşturulmasında oldukça önemlidir.

Dil ve konuşma bozukluklarının değerlendirilmesi ve terapi planlanmasında kavramsal kategoriler kullanılmakta; terapi süresince bireylere belirli kategorilere ait sözcüklerin kazandırılması hedeflenmektedir. Kürtçe ve Türkçede kategorilere ait hedef sözcüklerin belirlenmesi, bu sözcüklerin üretim sıklığı ve önceliklere göre sıralanmasının, Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bireyler için terapi planı hazırlanmasına ve hedef sözcük seçimine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu tez çalışmasında Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bireylerin semantik ve fonemik sözel akıcılık becerileri incelenmiştir. Türkiye’de yapılan sözel akıcılık çalışmaları çoğunlukla tek dilli katılımcılara odaklanmaktadır. Türkiye’de Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bireylerde sözel akıcılık becerilerinin incelendiği bir araştırmaya ise rastlanmamıştır.

Bu tez çalışmasının, hem semantik hem fonemik sözel akıcılığı bir arada incelemesi; Türkiye’de Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bireylerin sözel akıcılık becerilerini inceleyen ilk araştırma olması; bu alanda yapılabilecek araştırmalara öncü bir çalışma olması yönünden önemli bir araştırma olduğu düşünülmektedir.

KAYNAK BİLGİSİ

İki Dillilik Tanımı

En genel tanımıyla iki dillilik; birden fazla dili bilme ve o dilleri kullanma durumudur. İki dillilik; hem psikolojik, hem sosyo-kültürel, hem de dilbilimsel görünümleri olan çok boyutlu bir kavramdır. Bu nedenle, alan yazında üzerinde uzlaşmış ve herkesçe kabul edilen bir iki dillilik tanımı bulunmamaktadır.

Alan yazındaki mevcut iki dilli, iki dillilik tanımları incelendiğinde; araştırmacıların, edinim yaşı, dilin bilişsel temeli, dilin konuşulduğu kültür ve toplum gibi farklı değişkenleri temel aldıkları görülmektedir. Bu bölümde, farklı araştırmacılarca ortaya atılan iki dillilik tanım ve sınıflandırmalarına yer verilmiştir.

Bloomfield'e göre (1933); iki dilli birey, iki dili de ana dili gibi konuşabilen ve iki dil üzerinde kontrol kurabilen bireydir. Ana dil kavramının başlı başına bir tartışma konusu olması nedeniyle, bu tanım biraz katı görülmekte; aslında iki dilli olabilecek bazı bireyleri dışarıda bırakmaktadır (akt. Butler ve Hakuta, 2004).

Haugen'e göre (1953); iki dilli birey, bir dili akıcı konuşabilen; ancak diğer dilde, çok akıcı olmamakla birlikte, anlamlı sözcükler üretebilen kişidir. Bu tanım yukarıdaki tanıma kıyasla oldukça esnek; hatta, erken yaşlarda ikinci bir dili öğrenmeye başlayan bireyleri bile kapsamakta ve bu bireylerin iki dilli olarak sınıflandırılmasına neden olmaktadır (akt. Butler ve Hakuta, 2004).

Weinreich'e göre (1953); iki dilliler sınıflandırılırken, bireyin iki ya da daha fazla dile ait dilsel kodlamayı nasıl organize ettiğine bakılmalıdır. Bu odakla; birleşik (compound), koordine (coordinate) ve tümleyen (subordinate) olmak üzere; üç farklı iki dillilikten bahsedilmektedir. Birleşik iki dilli; iki ayrı dilsel kodu, tek bir anlam biriminde organize etmektedir (örneğin; köpek anlam biriminin Türkçede "köpek"; Kürtçede "se" dilsel koduyla organize edilmesi). Koordine iki dilliler; iki ayrı dilsel kodu iki ayrı anlam birimde organize ederler. Tümleyen iki dilliler ise; ikinci dillerindeki kodu, birinci dillerindeki dilsel koddan çevirerek üretirler. Başka bir deyişle; iki dil için iki ayrı dilsel kod ancak tek bir anlam birimi vardır. Bu nedenle; ikinci dilin anlam birimine ancak birinci dil vasıtasıyla erişim sağlanmaktadır (akt. Butler ve Hakuta, 2004).

Peal ve Lambert'e göre (1962); iki dillilik tanımı yapılırken, dilin hangi boyutu üzerinde durulacağına karar vermek gerekmektedir. Bu araştırmacılara göre; iki dilli bireyler, diller üzerindeki yeterlilikleri baz alınarak sınıflandırılmalıdır. Bireyler, dil yeterliliklerine göre; dengeli (balanced) ya da baskın (dominant) iki dilliler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Dengeli iki dilliler, her iki dilde de benzer yeterlilik düzeyine ulaşmış kişilerdir. Baskın iki dilliler ise; bir dildeki yeterliliği diğer dilinden daha fazla olan kişilerdir (akt. Butler ve Hakuta, 2004).

Lambert (1974) bireyin ikinci dilinin, birinci dil belleğini nasıl etkilediği üzerinde durmuştur. Bu temelde, birinci dildeki yeterliliğini kaybetmeden ikinci bir dili edinen bireylere eklemeli (additive) iki dilli; ikinci dili öğrenirken ya da edinirken, birinci dilini kaybeden bireylere ise; çıkarmalı (subtractive) iki dilli adını vermiştir. Eklemeli iki dilli olmak için, bireyin kullandığı iki dilin de; içinde bulunduğu toplumda kabul görmüş olması gerekmektedir (akt. Butler ve Hakuta, 2004).

Fishman (1977) dilin sosyal statüsü üzerine odaklanmıştır. Bu doğrultuda iki dilli bireyleri, seçkin (elite) ve seçkin olmayan (folk) iki dilliler olmak üzere ikiye ayırmıştır. Seçkin iki dilliler; toplumdaki baskın dili konuşan ve bildikleri diğer dil üzerinden daha da saygınlık gören bireylerdir. Buna karşın seçkin olmayan iki dilliler; baskın bir dilin kullanıldığı toplumda, iyi bir statüde olmayan kendi azınlık dillerini konuşan bireylerdir. Valdes ve Figueros da (1994) iki dilli bireyleri sınıflandırırken; Fishman (1997) tarafından ortaya statü temelini baz alarak; iki dillileri, tesadüfi ve seçimli olarak ikiye ayırmışlardır.

Genesee ve arkadaşları (1978) iki dillilik tanımı ve sınıflandırması yaparken, dilin edinim yaşına odaklanması gerektiğini savunmuşlardır. Dile maruz kalma yaşının dil yeterliliğini etkilediği düşüncesinden yola çıkarak; edinim yaşına göre bireyler, erken ve geç iki dilliler olarak sınıflandırılmışlardır (akt. Butler ve Hakuta, 2004).

Hamers ve Blanc (2000) kültürel kimlik kavramına odaklanılmışlardır. Bireyin kültürel kimliği iki farklı kültür ile şekillenmişse, iki kültürlü; ancak tek bir kültür ile kültürel kimlik oluşturmuş ve diğer dile ait kültürü kaybetmişse tek kültürlü iki dilli olarak sınıflandırmıştır.

Watt (2003) net bir iki dillilik bulunmadığından, alan yazın taraması yaparak iki dillilik ve iki dilli tanımları geliştirmiştir. Bu tanımlara göre; iki dillilik, bir ya da birden fazla dilin düzenli olarak kullanılmasıdır. İki dilli birey ise; günlük hayatında bir ya da birden fazla dili kullanma ihtiyacı duyan kişidir.

Alan yazında görüldüğü üzere, iki dilli birey ve iki dillilik tanımları yapılırken; farklı değişkenler ve dilin farklı boyutları temel alınmıştır. İki dilli bireyler sınıflandırılırken dil kullanımı ve kültürel kimlik gibi faktörler odak noktası olmuştur.

Alan yazında mevcut olan, iki dillilik sınıflandırmaları; iki dilli-iki dillilik sınıflamasında araştırmacıların odaklandığı noktalar Çizelge 1’de gösterilmektedir. Çizelge oluşturulurken Bhatia ve Ritchie (2006) tarafından derlenerek bir araya getirilmiş tanımlardan yararlanılmıştır.

Çizelge 1. İki Dilli-İki Dillilik Ayrımları Ve Odak Noktaları (Butler ve Hakuta, 2004)

İki Dillilik Sınıflandırması	Odak Noktası	Araştırmacı(lar)
Birleşik (compound) Koordine (coordinate) Tümleşik (subordinate)	Dilsel kodların organizasyonu ve anlam birimleri	Weinreich, 1953
Dengeli (balanced) Baskın (dominant)	İki dil arasındaki dil yeterliliği ilişkisi	Peal ve Lambert, 1962
Eklemeli (additive) Çıkarmalı (subtractive)	İkinci dil öğreniminin birinci dil üzerindeki etkisi	Lambert, 1974
Seçkin (elite) Seçkin olmayan (folk)	Dillerin statüleri arasındaki farklılık	Fishman, 1977
Tesadüfi (circumstantial) Seçimli (elective)	Dilin öğrenildiği ortam	Valdes ve Figueroa, 1994
Erken (early) Geç (late)	Dil edinim yaşı	Genesee ve ark., 1978
İki kültürlü (bicultural) Tek kültürlü (monocultural)	Kültürel kimlik	Hamers ve Blanc, 2000

İki Dilli Bireylerde Dil Yeterliliği ve Ölçümü

İki dillilerde dil yeterliliği ve dil işlevleri ile ilgili yapılan araştırmalarda genellikle birbiriyle tutarsız bulgular elde edilmektedir. İki dilli bireyler, kortikal organizasyon; sözlüksel; fonolojik ve ortografik işleme gibi birçok alanda birbirinden farklı özellikler göstermektedirler. Bu farklılıkların; dil edinim yaşı, dil edinme şekli, dili kullanma geçmişi, yeterlilik düzeyi ve dilin baskınlık durumu gibi etmenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. İki dillilik araştırmalarında kullanılacak tek tip bir dil yeterliliği ölçüm aracının bulunmaması, bu farklılıkların daha da büyümesine sebep olmaktadır (Marian ve ark., 2007).

1970'lerden bu yana, iki dillilerin dil yeterliliklerini ölçmede kullanılan ölçüm yöntemleri, genellikle bireylerin öz-değerlendirmesi (self-assessment) üzerinedir. Alan yazında, öz-değerlendirme ölçekleri iki dilli bireylerin dil becerisini üç ayrı alan ile belirlemektedir. Bunlar; dil yeterliliği (language proficiency), dil baskınlığı ve dil tercihi ölçümleridir (Marian, 2007).

İki dillilerde öz-değerlendirme ölçeklerinin geçerliği konusunda araştırmalardan elde edilen bulgular farklılık göstermektedir. Bazı araştırmacıların öne sürdüğü görüşe göre öz-değerlendirme ölçekleri, bireylerin dil becerilerinin doğru bir göstergesi olabilmektedir (Bachman ve Palmar, 1985; MacIntyre ve ark. 1997; Ross, 1998; Shameem, 1998; Stefani, 1994; akt. Marian ve ark, 2007). Buna karşılık; öz-değerlendirme sonucu ile standart ölçümlerden alınan sonuçlar karşılaştırıldığında; öz-değerlendirmenin dil becerileri ile uyumlu olmadığı sonucuna varan çalışmalar da bulunmaktadır (DeNisi ve Shaw, 1977; Groeger ve Grande, 1996; Akt. Delgado ve ark. 1999).

Delgado ve ark. (1999) iki dilli bireylerin dil becerilerini, hem objektif yöntemlerle, hem de öz-değerlendirme ile değerlendirip her iki değerlendirmelerden elde edilen sonuçları karşılaştırmıştır. Çalışmaya İngilizce-İspanyolca bilen 80 iki dilli birey katılmıştır. Öncelikle, katılımcıların her iki dildeki akıcılığını ölçmek için resim adlandırma testi uygulanmıştır. Daha sonra bireylerden öz-değerlendirme anketini doldurmaları istenmiştir. Öz-değerlendirme anketinde bireyler her iki dil için; okuma, yazma, konuşma, dinleme gibi dil becerilerini 1 ile 5 arasında puanlandırmışlardır. Katılımcıların, iki dillilik becerilerinin objektif ölçümü için ise; Woodcock-Munoz adlandırma testinin (1993) İngilizce ve İspanyolca formları uygulanmış; elde edilen objektif sonuçlar bireylerin öz-değerlendirme sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonuçlarına göre; bireylerin birinci dillerindeki öz-değerlendirme ile objektif değerlendirme sonuçları birbiriyle örtüşmektedir; ancak, ikinci dil için bu durum sadece yazma ve okuma becerilerinde geçerlidir. Sonuç olarak; öz-değerlendirme ölçeklerinin belirleyiciliği; ölçülen dil becerisine ve dilin kendisine (dilbilimsel yapısı gibi) bağlı olarak değişmektedir.

Marian ve ark. (2007) iki/çok dilli bireylerin dil profillerini belirlemek amacıyla Dil Kullanım ve Dil Yeterliliği Anketini (Language Experience and Proficiency Questionnaire, LEAP-Q) geliştirmişlerdir. Araştırmanın temel hedefi, bireylerin öz-değerlendirme sonuçları ile davranışsal ölçeklerinden elde edilen sonuçların arasındaki ilişkiyi kullanarak, iki dillilerin dil durumlarını yordayan, geçerliği ve güvenilirliği olan bir ölçek geliştirmektir. Çalışmada katılımcılar tek ve iki dilli

bireylerdir. Anketin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında dil yeterliliğini ölçen kaynaklar taranmış; belirli becerileri en iyi ölçtüğü test edilmiş maddeler alınmıştır. LEAP-Q ölçeği; kişilerin dil edinim geçmişi, dil edinim ortamı, şu andaki dil kullanımı ve dil tercihi konularında bilgi vermektedir. Ankette bireyin kendisinin konuşma, okuma, yazma, anlama gibi dil becerilerini ve varsa aksanını puanlandırması beklenmektedir. Güvenirlik çalışmasında, LEAP-Q'nun içsel ve ölçütsel geçerliliğini tespit etmek üzere; anket, 52 çok dilli; İngilizce–İspanyolca konuşan 50 iki dilli birey tarafından doldurulmuştur. Dil becerilerinin davranışsal ölçümlerinde; resim adlandırma, paragraf tamamlama, fonemik farkındalık testleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öz-değerlendirme sonuçları bireylerin dil performanslarının güvenilir bir göstergesidir.

Sepanski ve arkadaşları (2006) iki dillilik araştırmalarında kullanılabilecek, internet temelli bir form geliştirmeyi hedeflemişlerdir. Araştırmacılar inceledikleri araştırmalardaki 41 anket içerisinde; en sık kullanılan 10 öğeyi belirlemiş, ayrıca diğer öğelerin de analizini yaparak en uygun olan maddeleri seçmiş ve Dil Geçmişi Anketi (Language History Questionnaire) geliştirmiştir. Taranan anketler içerisinde, en sık kullanılan öğelerin sıralaması aşağıdaki gibidir;

1. Bireyin şu andaki yaşı (yıl bazında)
2. İkinci dilin konuşulduğu ülke ya da şehirde yaşama süresi
3. İki dili öğrenmeye başlama yaşı
4. Okuma becerisi için öz-değerlendirme (birinci ve ikinci dil için)
5. Konuşma becerisi için öz-değerlendirme (birinci ve ikinci dil için)
6. İkinci dil eğitimi/ dersi alma süresi
7. Yazma becerisi için öz-değerlendirme (birinci ve ikinci dil için)
8. Evde konuşulan dil
9. Anlama becerisi için öz-değerlendirme (birinci ve ikinci dil için)
10. Bireyin ana dili

Görüldüğü üzere; iki dilli bireylerin dil yeterliliği ve dil geçmişlerine dair veri toplama yöntemleri farklıdır. Üzerinde uzlaşmış, farklı diller için standardizasyonu yapılmış bir ölçek bulunmamaktadır. İki dillilerin dil yeterliliği hakkında bilgi almak için kullanılan anketlerin birçoğu öz-değerlendirme üzerinedir. Alan yazında öz-değerlendirme sonuçlarının güvenilir olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Bachman ve Palmar, 1985; MacIntyre ve ark., 1997; Ross, 1998; Shameem, 1998; Stefani, 1994; Marian ve ark., 2007; Delgado ve ark., 1999)

İki Dilli Bireylerde Sözlüksel Erişim

Sözlüksel erişim (lexical access), temsil ve işleme gibi bileşenleri kapsayan birden fazla bilişsel işlevin etkileşimini içermektedir. Bu nedenle; hem tek hem de iki dilli bireylerde sözlüksel erişim, araştırmacıların dikkatini çeken konulardandır. Günümüzde kabul gören ve dil üretimini psiko-linguistik kuramla açıklayan modele göre; dil üretimi, bir bireyin iletmek istediği kavramsal mesajı seçmesi ile başlamaktadır. Sözcük seçimi için gerekli olan araç, bir sözlük (lexicon); süreç ise bu sözlüğe erişimdir. Sözlük, belli bir dile ya da bir bireyin dilsel repertuarına ait morfeplerin tümünün yer aldığı depodur. Sözlük, bir sözcüğün anlamı, fonolojik formu, ortografik formu ve sentaktik özellikleri

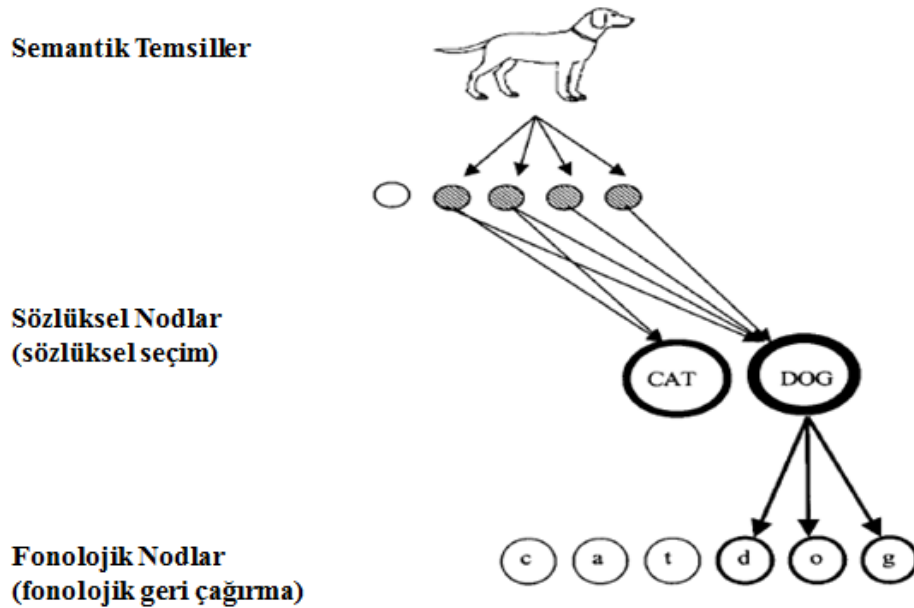

hakkındaki bilgileri içerir (Dijkstra, 2005). Morfemlerin bir araya gelerek oluşturdukları sözcüklerin tümü bireyin sözcük dağarcığını oluşturur. Sözlüksel erişim (lexical access) ise bir dile ait ses-anlam bağlantılarının aktive olma süreci olarak tanımlanmaktadır (Costa ve ark., 1979).

Zihindeki semantik temsiller (semantic representation); sözcük, kavram, fonem gibi farklı düzeylerde. Temsillerin hangi seviyede olduğu fark etmeksizin, konuşma üretiminde kritik rol oynayan iki mekanizmadan bahsedilmektedir. Bunlardan biri aktivasyon, diğeri seçme mekanizmalarıdır (Costa, 2005).

Aktivasyon, farklı seviyedeki temsillerin kullanılabilirliği ile ilgilidir. Daha kullanılabilir olan bir temsilin üretiminde, aktivasyon seviyesi de daha yüksektir. Üretime geçmeden önce; zihindeki semantik temsillerin aktivasyonu bütün sözlüksel sistemi etkinleştirir. Bu aktivasyonla birlikte; üretilmek istenen sözcükle ilişkili olan diğer sözcük nodları (lexical nodes) ya da sözcükler de uyarılmış olur. Bu nedenle, aktivasyon yayılımı anlamsal temsillerden, o temsile karşılık gelen sözcük nodlarına doğru bir yol izler (Costa, 2005).

Söz-öncesi mesaj, dilsel sisteme iletildiğinde; yani aktivasyon yayılımıyla birlikte, ikinci mekanizma olan sözcük seçimi (lexical selection) mekanizması devreye girmektedir. Bu aşamada; konuşucunun, kavramsal temsilleri (conceptual representation) sözcük nodlarına dönüştürmesi gerekmektedir. Sözcük seçimi sırasında, kavramsal sistem içerisinde sadece hedef sözcük değil; birden fazla potansiyel sözcük adayı birlikte aktive olmaktadır. Konuşucu, aktive olan bu sözcükler arasından, mesajını iletmeye en uygun olan sözcüğü seçmek durumundadır. Bu aşama sözcük seçimi olarak adlandırılmaktadır. Söz öncesi mesaj oluşturulurken, sözcük seçimi ile eş zamanlı gerçekleşen diğer süreçte ise; konuşucu iletmek istediği mesajın sentaktik yapısını oluşturmaktır (Costa, 2005). Tek dilli bireylerde aktivasyon yayılımı Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Tek dilli bireylerde aktivasyon yayılımı şeması (Costa, 2005)

Şekil 1’de, oklar aktivasyon yayılımının akışını; kalın çerçeveler semantik temsilin uyarım düzeyini temsil etmektedir. Şekil 1’e göre; aktivasyon ve seçim mekanizmaları şu şekilde örneklendirilebilir: Konuşucu köpek sözcüğünü üretmek istediğinde, kavramsal sistemde bulunan, köpek ile bağlantılı olabilecek havlamak, kedi vb. gibi sözcükler de eş zamanlı olarak aktive olur. Bireyin aktive olan farklı sözcükler arasından hedef sözcüğü üretebilmesi için sözcük seçimi yapması gerekir. Hedef sözcük yerine başka bir sözcük seçildiğinde konuşma hataları meydana gelir (Costa, 2005).

Üretim öncesi seçilen sözlüksel temsili, konuşma üretimine geçmesi için sözcüğe karşılık gelen fonolojik öğelerin çağrılması gerekmektedir. Sözcük nodlarının seçilmesi sözlüksel seviye olarak adlandırılırken, fonolojik öğelerin çağrılması alt-sözlüksel (sub-lexical) ya da fonolojik seviye olarak adlandırılmaktadır. Alt-sözlüksel seviye denmesinin sebebi; sözlüksel seçim yapıldıktan sonra, hedef dile ait sözcükteki dilbilgisel özelliklerin kullanılabilir duruma gelmesidir.

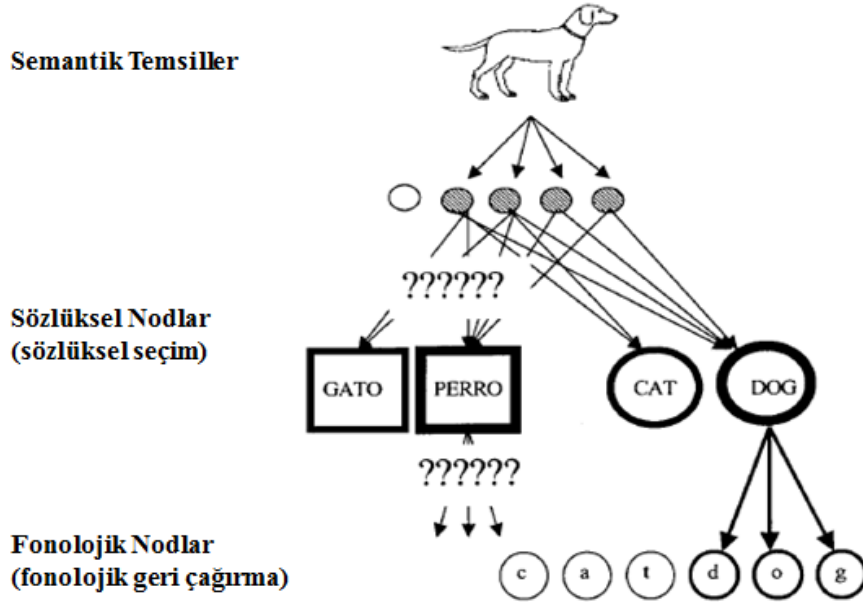
Fonolojik seviye ile ilgili olarak ortaya atılan iki temel görüş vardır. Bunlardan ilki olan ayırık modele göre (Levelt, 1989; Levelt ve ark., 1991; Schriefers ve ark., 1990); seçilen sözcük nodundan sonra yalnızca fonolojik bilgiler aktive olmaktadır. Seçim süreci bir tür filtre görevi görerek, sözlüksel seviyedeki aktivasyonun alt-sözlüksel seviyeye yayılmasını önler. Eğer bu modeldeki gibi ayrı aktivasyonlar söz konusu olsaydı, fonolojik aktivasyonun sadece hedef dildeki sözcük nodu ile sınırlı kalması beklenirdi. Bu durumda da, iki dilliler ile tek dillilerin fonolojik kodlamada eşit derecede işlevsel olmaları gerekirdi. İkinci görüş olan basamaklanmış (cascaded) modele göre ise, sözlük erişimi aktivasyonu bütün leksikal sistem boyunca yayılır (Caramazza, 1997; Cutting ve ark., 1999; Dell 1986; Goldrick ve ark., 2002). Kavramsal temsillerin aktive olması ile birlikte, buna karşılık gelen sözcük nodunun aktive olması gibi, sözcük temsillerinin aktivasyonundan sonra sözcüğe karşılık gelen fonolojik öğeler de aynı doğrultuda aktive olurlar. Bu bağlamda, iki dillilerden sözcük üretimi istendiğinde, sözcük nodu aktivasyonu ile birlikte, hangi dil olduğu fark etmeksizin, her iki dile ait fonolojik öğeler de aktive olmaktadır (akt. Costa, 2005).

İki dillilik araştırmalarında üzerinde durulan temel sorulardan biri; bireylerin konuştukları diller arasındaki ilişki ya da daha spesifik olarak iki mental sözlüğün varlığı tartışmasıdır. İki dillilerde sözlük/sözlüklerin varlığına ilişkin alan yazında iki hipotez bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan bağımsız (seperate) sözlükler hipotezine göre; iki dilli bireyler, iki dile ait öğeleri zihinlerinde ayrı ayrı depolamaktadır (Kolers, 1963; Tulving ve Colotla, 1970). Bir dile ait bilgi, yalnızca diğer dilden tercüme edilerek edinilebilir. Bir diğer hipotez ise ortak sözlük hipotezidir (Kolers, 1966; Lopez ve Young, 1974; Young ve Navar, 1968). Bu hipoteze göre; dillere ait bilgiler tek bir anlamsal bellekte depolanmaktadır. Bellekteki temsiller, her bir dil için dile özgü eklentilerle saklanmaktadır (akt. Caramaza, 1979).

İki dillilik araştırmalarının odaklandığı bir diğer temel sorun sözlüksel erişimin nasıl sağlandığı tartışmasıdır. İki dilli bireylerde, bir anlamsal temsile karşılık

gelen farklı iki sözlüksel öge (lexical item) yani farklı iki sözcük vardır. Araştırmacıların üzerinde durduğu sorulardan biri, iki dilli bireylerin konuşma üretimi esnasında; konuşmakta olduğu dile ait sözlük temsillerinin diğer dili nasıl etkilediğidir.

İki dillilerde sözlüksel erişim ile ilgili olarak ortaya atılan ilk hipotezlere göre; iki dilli bireyin, hedef dildeki hedef sözcüğü üretebilmesi için, yalnızca hedef dilin sözlüksel temsiline ulaşması gerekmektedir. Burada, tek bir dilin sözlüksel temsillerine gidileceğinden, sözlüksel erişim tek dilli bireylerle aynı olmalıdır. Buna karşın farklı iddialara göre; aktivasyon, kavramsal sistemden; iki dile ait bütün leksikal sisteme doğru yayılmaktadır (Costa ve ark., 1999; De Bot, 1992; Dewaele, 2001; Gollan ve Acenas, 2000; Green, 1998; Poullisse, 1999). Bu modele göre; aktivasyon hedefteki anlamsal temsilden, bu temsille bağlantılı olabilecek bütün sözlük temsillerine doğru yayılır. Bu doğrultuda; sadece üretim yapılan dildeki sözlük nodları değil, diğer dilde bu sözcük noduna karşılık gelen çeviriler de aktive olmaktadır (akt., Costa, 2005).

Şekil 2. İspanyolca-İngilizce Konuşan İki Dilli Bireylerde Aktivasyon Yayılımı Şeması (Costa, 2005)

Şekil 2’de yuvarlak içinde gösterilen sözcükler hedef dil olan İngilizcedeki sözlüksel nodları; kare içindeki sözcükler hedef olmayan dil, İspanyolcadaki sözlüksel nodları göstermektedir. Oklar aktivasyon yayılımının akışını; kalın çerçeveler semantik temsilin uyarım düzeyini temsil etmektedir. Soru işaretleri hedef dil ve hedef olmayan dilin birlikte ya da ayrı ayrı aktive olduğunu iddia eden hipotezleri temsil etmektedir. İki dile ait sözlüğün aynı anda aktive olduğunu iddia eden hipoteze göre; iki dilli bireylerde aktivasyon yayılımı iki mental sözlüğe birden yayılıyorsa; semantik temsiller ile sözlük nodları hedef olmayan dilde de işlevsel hale gelmektedir. Öte yandan; aktivasyon mekanizmasının sadece

hedef dilde yayıldığını iddia eden hipoteze göre; sadece hedef dildeki sözlük nodları aktive olmakta, hedef olmayan dilde herhangi bir yayılım olmamaktadır.

İki dilli bireylerin dil tercihleri buldukları ortam, konuşulan kişi, bağlam gibi faktörlerden etkilenmektedir. Araştırmacıların asıl merak konusu; sadece bireyin dil tercihini nasıl yaptığı değil; tercih edilmeyen dilin ve o dile ait bir mental sözlüğün varlığına rağmen, bireyin belirli bir dilde sözcük üretimini nasıl gerçekleştirdiğidir. Bunu gerçekleştirmek için; iki dillilerde, kavramsal sistemden başlayarak sözlük sistemine yayılan aktivasyon öyle bir kanalda seyretmelidir ki, sadece tercih edilen dile ait sözcükler bu aktivasyonsan etkilenmelidir (Costa, 2005).

Costa (2005) iki dilli bireylerde, aktivasyon yayılımının ve seçim süreçlerinin bir dil özelinde mi gerçekleştiği; yoksa iki dili birden mi etkilediğini araştırmak için, alan yazında iki dilli bireylerde sözlüksel erişimi inceleyen farklı araştırmalardan elde edilen bulguları bir araya getirmiştir. Bu araştırmaların sonuçlarına göre; konuşma üretiminde sözlük erişimi esnasında, her iki dile ait sözcük nodları eş zamanlı olarak aktive olmaktadır (Hermans ve ark., (1998); Poulisse (1999)). Buna paralel olarak; tarafından elde edilen sonuçlara göre, hedef olmayan dile ait sözcük nodlarının aktivasyonun, o dildeki sözcüklerin fonolojik özelliklerine de yayılmaktadır (Colome (2001); Costa ve ark., (2000); Kroll ve ark., (2000)). Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, iki dilli bireylerde; anlamsal sistemden başlayarak, sözlüksel ve alt-sözlüksel sistemlere doğru gerçekleşen aktivasyon hedef dile özgü değildir. Yani bireyin konuştuğu iki dile ait tüm sözlüksel sistemler, eş zamanlı olarak aktive olmaktadır.

Aktivasyon yayılımı ile ilgili çalışmalardan iki dilin eş zamanlı aktive olması sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak araştırmacıların aklına şu soru gelmiştir: Hedef dilde seçilen sözlüksel ve alt-sözlüksel temsiller, hedef olmayan dildeki aynı temsillere tekabül eden öğelerin aktivasyonundan etkilenmekte midir? Bir diğer deyişle; aktivasyon yayılımının iki dili etkilemesi, sözcük seçimi sürecini nasıl etkilemektedir? Bu konuda elde edilen bulgular üzerinde net bir uzlaşma yoktur. Tepki süresi (reaction time) üzerine yapılan çalışmalardan; iki dilin aynı anda aktive olması neticesinde, dillerin birbiri üzerinde etkileri olacağı yönünde sonuçlar bulunmuştur (Hermans ve ark., (1998); Lee ve ark., (2001)). Buna karşın; farklı çalışmaların sonuçlarına göre; hedef olmayan dile ait sözcük nodları, sözcük seçimi sırasındaki sözcük rekabetine (competition) dahil edilmemektedir (Costa ve ark., (1999); Costa ve Caramazza, (1999); Hermans (2000)). Sözcük seçimi ile ilgili araştırmaların sonuçları tutarlı olmasa da; elde edilen farklı bulguların, farklı iki dilli popülasyonların performanslarını doğru yansıtmış olabileceği düşünülmektedir (Costa, 2005).

İki dilli bireylerin hedef dile ait doğru sözcükleri üretebilmeleriyle ilgili olarak ortaya atılan görüşlerden biri de engelleme (inhibitory) sürecidir. Green (1986, 1998) ve Meuter ve Allport (1999) tarafından öne sürülen iddialara göre; iki dilli bireyler hedef dile ait sözlüksel seçim yaparken, hedef olmayan dile ait sözcük nodlarının aktivasyonunu engelleyerek doğru sözcük seçimini gerçekleştirirler. İki dilli bireylerin sözlük erişimi sırasında; anlamsal sistem her iki dilde bulunan sözcük nodlarını aktive eder; ancak, daha sonra hedef olmayan dile ait olan

sözcükler bastırılır ve hedef dildeki doğru sözcük üretilir. Bu modelde tartışmaya açık üç önemli noktadan bahsedilmektedir. İlk olarak; hedef olmayan dile ait sözcüklerin engellenmesi, yalnızca o sözcüklerin aktive olduğu süre içerisinde işlevseldir. İkinci olarak, tüm bu bastırma sürecine rağmen, iki dilli bireyler bazen hedef dilde üretim yapmaya çalışırken, hedef olmayan dilin karışması durumu ortaya çıkmaktadır. Son olarak; sözlüksel ve alt-sözlüksel seviyelerde bağımsız süreçlerin bulunduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda fonolojik aktivasyon seçilen sözcük nodu ile kısıtlı olduğundan herhangi bir engellenmeye maruz kalmamaktadır (akt. Costa, 2005).

Görüldüğü gibi iki dilli bireylerde sözlüksel erişimin nasıl olduğu ile ilgili farklı görüşler ve modeller bulunmaktadır. Sözlüksel erişimin dile özgü mü olduğu, aktivasyonun her iki dili birden mi etkilediği sorularına verilmiş net ve üzerinde uzlaşılmış sonuçlar bulunmamaktadır. Costa (2005) tarafından önerilen genel sonuca göre, dil yeterliliği olmayan iki dilli bireylerde, hedef olmayan dilin de aktive olması üretim performansını etkileyebilmektedir. Ancak; birey bir dilde yeterlilik kazandıkça; dile özgü olmayan işlemlerden, dile özgü işlemlere geçebilmektedir. Bu da üretim performansını ve doğruluğunu artırmaktadır.

Alan yazında, iki dilli ve tek dilli bireylerin sözlüksel erişim gerektiren görevlerde gösterdikleri performansları karşılaştıran araştırmalar mevcuttur. Bazı çalışmalarda; iki dilli bireylerin sözcük üretim sürelerinin, tek dilli bireylere göre daha uzun olduğu bulunmuştur (Chen ve Leung, (1989); Gollan ve ark., (2007)). Randsell ve Fischler (1987) çalışmasında, sözcüksel karar testinde (lexical decision task) iki dilli bireylerin tek dillilerle aynı oranda doğru üretim yaptığı; ancak, iki dillilerin cevap vermelerinin daha uzun sürdüğü ortaya konulmuştur. Buna karşın; Soares ve Grosjean (1984) aynı testte iki ve tek dillilerin benzer doğruluk oranı ve benzer tepki sürelerinin olduğunu belirtmiştir. Gollan ve ark. (2005) tarafından yapılan çalışmada, iki dilli bireylerin sözcük adlandırma testlerinde, tek dilli bireylere kıyasla daha uzun süreye ihtiyaç duyduklarını öne sürmüştür (Bialystok ve ark., 2008).

Sözlüksel erişimi gerektiren görevlerin incelendiği çalışmalardan elde edilen genel sonuca göre; iki dilli bireyler, sözlüksel erişim hızı değerlendirmelerinde tek dilli bireylere göre daha düşük performans göstermektedirler. Başka bir deyişle, iki dilli bireylerin sözlüksel erişim hızları daha yavaştır. Bunun sebebinin, yukarıda bahsedilen, sözlük erişimi sırasında meydana gelen aktivasyon ve sözcük seçimi mekanizmalarının olabileceği düşünülmektedir.

Türkiye’de Yapılan İki Dillilik Araştırmaları

Türkiye’de Kürtçe-Türkçe iki dilli bireylerin sözel akıcılık becerilerini inceleyen bir araştırma bulunmamaktadır. Ülkemizde iki dillilerde farklı becerileri inceleyen, Türkiye’deki iki dillilik durumunu sunan, iki dilli çocuklarda dil gelişimini ölçen araştırmalar mevcuttur. Bu bölümde, Türkiye’de hem çocuk (Sofu ve Ertekin, 2002; Haznedar, 2007) hem de yetişkinlerle yapılan iki dillilik araştırmalarına yer verilmiştir.

Karahan (2005) Türkiye’de iki dillilik başlığıyla; kapsamlı bir araştırma yaparak ülkemizde konuşulan diller ve bu dilleri konuşanların demografik özellikleri

hakkında bilgiler sunmuştur. Araştırmadan elde edilen bilgilere göre; Anadolu'nun antik dönemlerinden bu yana, politik, ticari, askeri ve dini işlerin yürütülmesinde iki dilliliğin izlerine rastlamak mümkündür. Türkiye'de 1969 nüfus sayımlarına göre Türkçe dışında ana dil olarak konuşulan 30 farklı dil mevcuttur. Günümüzde, Türkiye'de yaşayan her beş kişiden biri, ana dili Türkçeden farklı bir dil olan iki dilli bireylerdir. Bu bireyler, Türkçeyi okullarda ya da medya kanalıyla evlerinde ikinci dil olarak öğrenmektedirler. Türkiye'de yaşayan iki dilli bireyler Türkçe öğrenmeyi oldukça önemsediklerini belirtmişlerdir. Bunun sebebi olarak; iş arama, grup-dışı iletişim kurma, para kazanma, eğitim alma, çoğunluk olan grupla birlikte yaşayabilme, toplumdaki diğer gruplarla eşit haklara sahip olabilmeye, ülke içinde bir şehirden diğer şehre taşınma, diğer gruplar tarafından kabul edilme gibi etkenleri göstermişlerdir (Türkdoğan, 1999; Karahan, 2000; Alagözlü, 2002). İki dilli bireyler, kendi gruplarıyla olan güçlü etnik bağlarını korumak ve sürdürmek için ana dillerini kullanmayı sürdürmektedirler. Ancak baskın olan dilin yanında bu dillerin kullanım alanı daha sınırlı olarak genelde ev içinde kalmaktadır. Türkiye'de anadil olarak konuşulan diller ve nüfusa göre dağılımı Çizelge 2'de gösterilmiştir (Genel nüfus sayımı, 1969; akt.; Karahan, 2005).

Çizelge 2. Türkiye'de Ana Dil Olarak Konuşulan Diller Ve Dili Konuşan Nüfus

Ana Dil	Nüfus	Ana Dil	Nüfus
1. Türkçe	28.438.818	17. Bulgarca	4.088
2. Kürtçe	2.219.502	18. Fransızca	3.302
3. Arapça	365.340	19. İtalyanca	2.926
4. Çerkezce	58.339	20. İspanyolca	2.791
5. Yunanca	48.096	21. Zazaca	1.506
6. Gürcüce	34.330	22. Rusça	1.088
7. Ermenice	33.094	23. Farsça	948
8. İngilizce	27.841	24. Romanca	406
9. Lazca	26.007	25. Flamanca	366
10. Pomakça	23.138	26. İsveççe	292
11. Boşnakça	17.627	27. Çekoslovakça	168
12. Arnavutça	12.832	28. Lehçe	110
13. Yahudi dilleri	9.981	29. Kirman dili	45
14. Sırpça	6.599	30. Hırvatça	45
15. Almanca	4.901	31. Kırdaş dili	42
16. Abaza dili	4.563	32. Diğer diller	42.332
Toplam =			31.391.421

Bakırlı (2008) tarafından yapılan çalışmada, iki dillilikte beyin yapısı ve iki dilliliğin zeka ile ilişkisiyle ilgili araştırmalardan elde edilen sonuçlar bir arada sunulmuştur. Çalışmanın farklı bulgularından ortaya çıkardığı sonuca göre, iki dilli bireylerin dil edinim süreçlerine bağlı olarak bazı durumlarda beyin fonksiyonları tek dillilerden farklıdır. Buna ek olarak, iki dilli olmanın zekâ üzerinde negatif bir etkisi olduğu yönündeki iddiaların her durumda geçerli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Cengiz ve Türk (2009) tarafından yapılan çalışmada Arapça-Türkçe konuşan yetişkinlerin, iki dillilikten kaynaklanan dil karışması incelenmiştir. Bireylerle yapılan bire bir görüşmeler ve alan araştırması sonucunda; iki dilli bireylerin günlük hayatlarında iki dili de konuşurken dil karışması yaşadıkları görülmüştür.

Bireylerin sohbetleri esnasında, Arapça konuşurken Türkçe; Türkçe konuşurken Arapça sözcükler araya girmekte, karışmaktadır. İki dilli bireyler, iletişim kurdukları bireyin dilbilgisel repertuarı çerçevesinde; bir dili konuşurken diğer dilden sözcük ödünç alarak iki dile ait sözcük yapılarını birbiri içerisinde kullanmaktadırlar.

Maviş (2009) tarafından Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bir afazi vakası ile adlandırma çalışması yapılmıştır. Çalışma niteliksel bir vaka analizi çalışmasıdır. Araştırmada vakanın adlandırma becerisi değerlendirilerek, Kürtçe-Türkçe konuşan sağlıklı iki dilli 2 yetişkinle karşılaştırılmıştır. Test sonuçlarına bağlı olarak sözcük dağarcığının geri kazanımı için uygun terapi yöntemi belirlenmesi amaçlanmıştır. Afazili vaka Kürtçeyi çocukluğundan bu yana daha çok kullandığını belirtirken; diğer iki katılımcı Kürtçe'yi anlamada daha iyi olduklarını, ancak günlük hayatlarında Türkçeye daha fazla maruz kaldıklarını söylemişlerdir. Adlandırma testinde iki dile ait, hayvanlar, yiyecekler, vücut bölümleri, araçlar, giysiler, nesnelere gibi kategorilere ait 154 resim yer almıştır. Afazili vaka Türkçede 154 resimden 87'sini cevaplarken, 67'sine cevap üretememiştir. Kürtçede ise; 154 resimden 61'ine cevap verebilmiş; 93'ünü yanıtız bırakmıştır. Afazili olmayan diğer iki vakanın biri Türkçede 142, Kürtçede 145; bir diğeri ise Türkçede 120; Kürtçede 138 resmi adlandırmıştır.

Topbaş ve arkadaşları (2013) Türkiye'de Özgül Dil Bozukluğu projesi kapsamında; ana dili Türkçe olan iki dilli ve tek dilli çocukların dil bozukluğunu ölçme ve değerlendirme çalışması yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda; çalışmanın temel amacı olan; Türkçe Erken Dil Gelişim Testi-TEDİL (Topbaş ve Güven, 2013) ve Türkçe Okul çağı Dil Gelişim Testi-TODİL (Topbaş ve Güven, 2013) ölçeklerinin geçerlik, güvenilirlik ve standardizasyonun yapılması sağlanmış, değerlendirme ve tanı koymada kullanılmak üzere Türkçeye kazandırılmıştır.

Güven (2014) doktora çalışmasında; TEDİL ve TODİL ölçekleri için “veri tabanlı ayırt etme ölçüt puanını” ve normal gelişim gösteren iki dilli-tek dilli; dil bozukluğu olan tek dilli çocuklarda ayırt etme düzeylerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Çalışmada toplam 2683 çocuk yer almıştır. Katılımcılar; 1201 Türkçe konuşan tek dilli; 37 Türkçe-Kürtçe konuşan iki dilli; 12 Arapça-Türkçe konuşan iki dilli; 2 Türkçe- diğer (İngilizce-Almanca) konuşan iki dilli çocuklardır. Çalışmadan elde edilen verilere göre; bu ölçeklerin, tek dilli çocuklarda farklı dil bozukluklarını ayırt etmede gerekli olan nitelikleri karşılamaktadır. Aynı ölçekler, ana dili Türkçe olmayan ve normal gelişim gösteren iki dilli çocukları doğru şekilde ayırt etmede yeterli bulunamamıştır. Başka bir deyişle, tez çalışmasından çıkarılan sonuca göre çok dilli popülasyonlarda standart testler doğru ölçüm yapamamakta ve yanlış sonuçlar verebilmektedir.

Kesmez (2015) tarafından yapılan çalışmada, Zazaca ve Türkçe konuşan iki dilli akademisyenlerin dil kullanımı ve dil tercihleri araştırılmıştır. Araştırmaya yaşları 25 ila 40 arasında değişen 20 kişi katılmıştır. Araştırmada katılımcılara, dil kullanımı; hangi ortamlarda, hangi kişilerle iletişim kurarken Türkçeyi ve/veya Zazaca'yı tercih ettikleri; belirli aktivitelerde hangi dili kullandıkları gibi sorular yöneltilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; katılımcılar yakın çevrelerinde bulunan kişilerle (anne, baba, kardeşler, büyükanne, büyükbaba gibi) iletişim kurarken

Zazaca; daha uzak çevrelerindeki insanlarla ise (iş arkadaşları, komşular gibi) Türkçe kullanmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar aynı zamanda; müzik dinleme, televizyon izleme gibi etkinliklerde Zazacayı Türkçeye kıyasla çok daha az kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Sözel Akıcılık

Sözel akıcılık kişiye verilen belirli bir süre içerisinde, belirli bir koşula uygun olarak üretilen sözcüklerin sayılmasıyla ölçülen dil çıktısını ifade etmektedir. Uygulamada bireyden kısıtlı süre içerisinde üretebildiği kadar çok sözcük üretmesi istenmektedir. Sözel akıcılık ölçümleri, sözel üretimin önemli unsurlarından biridir. Sözel akıcılık skorları doğru üretilen sözcük sayısı ile belirlenmektedir (Lezak ve ark., 2012).

Sözel akıcılık ölçümleri genellikle iki şekilde yapılmaktadır. Bunlar; semantik ve fonemik akıcılıktır. Bunlara ek olarak, eylem akıcılığı ölçümleri de mevcuttur. Eylemlerin ve adların üretimde farklı nöroanatomik yapıların görev alması sebebiyle ad ve eylem akıcılığının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir (Piatt ve ark., 1999a).

Semantik akıcılık değerlendirmesinde bireyden *hayvanlar, giysiler, meslekler* gibi belirli bir kategoriye ait sözcükleri üretmesi beklenmektedir. Fonemik akıcılıkta /f, s/ gibi belirli bir sesle başlayan sözcüklerin sayılması istenir (Grogan ve ark., 2009). Eylem akıcılığı ölçümünde ise bireyden aklına gelen bütün fiilleri, eylem belirten sözcükleri sayması istenmektedir (Piatt ve ark., 1999a). Üretim esnasındaki süre kısıtlaması 30 saniye ile 2 dakika arasında değişse de; sözlü üretim için kullanılan süre genellikle 1 dakikadır (Tunçer, 2011).

Akıcılık performansları, genellikle; üretim (generation) ya da sürekli üretim (continuous generaiton) performansı olarak bilinmektedir (Feinberg ve ark., 2003). Sözel akıcılık performansını ölçmenin en ideal yollarından biri; bireyin öbekleme (clustering) ve geçiş (switch) becerilerini incelemektir (Strauss ve ark. 2006). Öbekleme; bireyin sözcük üretirken kullandığı bir yöntemdir. Bu yöntemde birey belli bir alt kategoriye ait sözcükleri birlikte saymaktadır. Örneğin; semantik akıcılıkta *hayvanlar* kategorisinden sözcükler üretmesi istenen bir bireyin; *sürüngenler, kuşlar, evcil hayvanlar* gibi bir alt kategoriden sözcükleri öbek olarak art arda üretmesi gibi. Geçiş ise; bireyin bir alt kategoriden diğer alt kategoriye geçmesidir. Örneğin; evcil hayvanları saydıktan sonra sürüngenler alt kategorisine geçmesi gibi (Strauss ve ark. 2006).

Sözel Akıcılık Ölçümlerinin Gelişimi ve Kullanımı

Sözel akıcılık testleri; ilk kez 1938’de Thurstone tarafından ortaya atılan “Birincil Zihinsel Yetenekler” testinin (Primary Mental Abilities) bir parçası olarak kullanılmıştır (Tombaugh ve ark., 1999). O tarihlerde Thurston’un sözel akıcılık testi olarak bilinen ölçüm, asıl olarak sözel zekayı ölçmek üzere geliştirilmiştir. İlk uygulandığı dönemlerde; ölçüm için, bireyden 5 dakikalık bir zaman dilimi içinde, belirli bir fonemle başlayan sözcükleri yazması istenmekteydi. Daha sonra bu testin ilk versiyonu Benton ve ark. tarafından 1960’larda geliştirilmiştir. Bu varyasyonda fonemler /f,a,s/ olarak belirlenmiş ve verilen süre 1 dakikaya indirilmiştir. 1967’de Benton ve ark. fonemik akıcılık değerlendirmesi için ilk norm çalışmasını yapmış; fonemleri zor, orta ve kolay olmak üzere üç gruba

ayırılmışlardır. Afazili bireylerle yapılan çalışmalar sonucu test, bugünkü adı olan “Kontrollü Oral Sözcük Çağırışım Testi” (Controlled Oral Word Association Test, COWAT) adını almıştır. Testin son halinde de /f,a,s/ fonemleri kullanılmaktadır (akt.; Fares, 2011).

İlk ortaya çıktığı zamanlarda, zeka testlerinin bir parçası olarak kullanılan sözel akıcılık değerlendirmeleri, günümüzde nöropsikolojik test bataryaları kapsamında yaygın olarak kullanılmaktadır (Strauss, 2006). Sözel akıcılık testleri; afazi değerlendirmeleri, yürütücü işlevler, nöropsikoloji ve nörobilişsel değerlendirmeler gibi çeşitli alanlarda kullanılmıştır (Tunçer, 2011). Sözel akıcılık testleri günümüzde de genellikle, demans ve sözcük çağırma becerilerini etkileyen diğer nörolojik hastalıkların tanısında ve araştırılmasında kullanılmaktadır (Fares, 2011).

Sözel akıcılık testlerinin; çeşitli popülasyonlardaki normatif değerlerini belirlemek üzere geniş çaplı araştırmalar yapılmıştır. Farklı ülkelerde, farklı diller için sözel akıcılık norm çalışmaları mevcuttur. Türkiye’de de sözel akıcılık becerilerinin incelenmesi ve Türkçe konuşan tek dilli çocuk, ergen ve yetişkin popülasyonu için sözcük normlarını oluşturmak amacıyla yapılmış çalışmalar bulunmaktadır (Maviş ve Toğram, 2010; Tunçer, 2011; Özdemir, 2015).

Sözel Akıcılık ve Nöro-anatomik Yapılar

Alan yazında, sözel akıcılık değerlendirmelerinde hangi nöro-anatomik yapıların rol aldığına dair farklı araştırmalar mevcuttur. Araştırmalarda semantik, fonemik ve eylem akıcılığı için beyinde hangi bölgelerin aktive olduğu araştırılmıştır. Her bir akıcılık ölçümü için, bireyin üretim esnasında hangi nöro-anatomik yapıları kullandığı, üretimin hangi yolları izlediği bulgulanmıştır. Çalışmalarda beyin hasarı olan bireylerin, sağlıklı bireylerden ne gibi performans farklılıkları olduğu da araştırılmıştır.

Goldenstein ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan araştırmaya göre; bireyden belirli bir kategoriye ait üretebildiği kadar çok sözcük üretmesi istendiğinde, bireyin bu kategoriye ait tüm sözcükleri yerleştirdiği ve geri çağırabileceği belleği ile bağlantı kurması gerekmektedir. Semantik akıcılık değerlendirmesi esnasında beynin posterior bölümlerinin aktive olması, kategori üretiminde semantik belleğin rol oynadığını göstermektedir. Sözcüklerin geri çağırılmasında aktive olan temporal lob, semantik akıcılık değerlendirmesi esnasında kullanılan nöro-anatomik yapıların en önemlilerindedir.

Fonemik akıcılıkta sözcük üretimi, semantik akıcılıktan farklı yapılar ve işlemler sonucunda gerçekleşmektedir. Fonemik akıcılık ölçümleri, bellek ve bellek ile ilgili nöro-anatomik yapılara daha az bağımlıdır. Belirli bir sesle başlayan sözcükler; çoğu kez semantik yönden birbiriyle ilişkili değildir. Bu sebeple, belirli bir sesle başlayan sözcüklerin, beyinde aynı ağ içinde depolanmadığı düşünülmektedir. Fonemik akıcılık üretiminde; birey, sunulan kuralı (belirli bir ses ile başlama), değerlendirme sürecinde aktif bir şekilde kendine hatırlatmalıdır. Bu yüzden, fonemik akıcılık üretimi, dikkat ve işleyen belleğin (working memory) daha fazla kullanılmasını gerektirmektedir (Goldenstein ve ark., 2004).

Fonemik akıcılığın ilişkili olduğu, sol frontal lob ve sol parietal lobun yürütücü işlevlerde ve işleyen bellekte rol aldığı bilindiğinden, fonemik akıcılığın da

yürütücü işlevler ve işleyen bellekle ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Fonemik akıcılık esnasında; bireyin, alt kategoriler arasında sağlıklı geçişler yapabilmesi ve üretime başlaması için dikkatini vermesi ve işleyen belleğini kullanması gerekmektedir. Bunların yanı sıra, fonemik akıcılığın önemli bir fonksiyonu da ket vurma (inhibition) becerisidir. Bireyin kendisine sunulan sınırlamalar çerçevesinde sözcük üretimi yapabilmesi için, kurallara aykırı olan özel isimlere, sayılara, aynı kökten türeyen sözcüklere ket vurma gerekmektedir. Bunları yapabilmek için de yine, dikkatin ve işleyen belleğin kullanılması mecburidir (Goldenstein ve ark., 2004).

Eylem akıcılığı üretimlerinde ise frontal lobun aktif şekilde kullanıldığı belirtilmektedir (Damasio ve Tranel, 1993; Damasio ve ark., 2001) ancak; bazı nöro-dejeneratif hastalıklarda eylem akıcılığı performansının daha düşük olması eylem akıcılığı üretimlerinde temporal lobun aktive olduğunu da düşündürmektedir.

Goldenstein ve ark. (2004) tarafından yapılan alan yazın taramasında, sözel akıcılık üretimleri farklı nöro-anatomik yapılara yerleştirilmiştir. Ancak; hem semantik, hem fonemik akıcılık, hem de eylem akıcılığı üretimlerinin hepsi, beyin fonksiyonlarının karmaşık ağlarını ve süreçlerini içermektedir.

Sözel Akıcılık ve Bilişsel Faktörler

Sözel akıcılık değerlendirmeleri esnasında, farklı nöro-anatomik yapıların görev alması, yapıların yanı sıra; bunlara bağlı olan bilişsel değişkenlerin de incelenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Örneğin; sözel akıcılık testleri sağlıklı bireylerde; sözcüksel bilgi (lexical knowledge) ve sözcüksel bilgiyi geri çağırma (lexical retrieval) kapsayan sözel becerilerini incelemek (Cohenetal, 1999; Weckerlyetal, 2001; Federmeieretal, 2002, 2010); yürütücü kontrol becerilerini araştırmak amacıyla (Henry ve Crawford, 2004; Fitzpatrick ve ark., 2013) kullanılmıştır (Akt. Shao ve ark., 2014).

Levelt ve arkadaşlarına göre (1999); sözel becerilerin bir parçası olan sözlükçeye erişim becerileri; sözcüklerin dilbilgisel temsillerinin ve ses formlarının zihinsel sözlükten çağrılmasıdır. Sözel akıcılık testlerinde sınırlı sözcük dağarcığı olan bireylerin, daha düşük performans sergiledikleri görülmüştür. Yürütücü kontrol ise; bireyin belirli bir hedef doğrultusunda, düşüncelerini ve davranışlarını düzenlemesini sağlayan işlevlerin tümüdür. Sözcüklerin güncellenmesi (işleyen bellek temsillerinin, sürekli olarak denetlenmesi ve takip edilmesi); farklı görevler arasında geçişler yapabilmek; kendisinden istenen göreve uygun olmayan öğelere ket vurulabilme gibi becerilerin yürütücü kontrol sayesinde gerçekleştiğini ifade etmektedirler (Miyake ve ark., 2000)

Sözel akıcılık testlerinin objektif geçerlikleri, sözel beceriler ve yürütücü kontrol becerilerinden gelmektedir. Diğer bir deyişle; sözel akıcılık becerilerini etkileyen en önemli bilişsel değişkenler yürütücü kontrol becerileri, işleyen bellek ve sözel becerilerdir. Sözel akıcılık ölçümlerinde; bireyden belirli özelliklerdeki sözcükleri üretmesi beklendiğinden; değerlendirme esnasında birey, kendisine verilen göreve odaklanmalı; zihinsel sözlüğüne girerek buradaki sözcüklere erişmeli; bu sözlük içerisinden, kendisinden istenen kriterlere uygun olan sözcükleri seçmeli; kriterlere uygun olmayan sözcükleri engellemeli ve tekrarlardan kaçmalıdır. Tüm bu bahsedilen işlemleri yerine getirmesi yürütücü kontrol süreçleri ile ilişkidir

(Fisk ve Sharp, 2004). Bu sebeple, sözel beceriler ya da yürütücü kontrol becerilerindeki bir eksikliğin; kendisini akıcılık değerlendirmelerinde düşük performansla göstereceği belirtilmektedir (Shao ve ark., 2014).

Shao ve arkadaşları (2014) sözel akıcılık değerlendirmelerinin aslında neyi ölçtüğü sorusundan yola çıkarak; sözel akıcılık performansını yordayan faktörlerin neler olabileceği üzerine bir çalışma yapmışlardır. 82 yetişkin ile yapılan çalışmada, sözel becerilerin ve yürütücü kontrolün sözel akıcılık performansı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Sözel akıcılık becerileri semantik ve fonemik akıcılık testleri ile ölçülmüş; katılımcıların gösterdikleri performans, sözcük dağarcığı; sözlükçeye erişim hızı; işleyen belleğin verilen kurala göre sürekli denetlenmesi ve ket vurma becerileriyle ilişkilendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; bireyin işleyen belleğini denetleme becerisi, semantik ve fonemik akıcılık testlerinde ürettiği sözcük sayısını yordayabilmektedir. Bireyin sözlükçesi; sözcük dağarcığı, bireyin test esnasında ilk cevabı verme hızını yordamaktadır. Son olarak; sözlükçeye erişim hızı bireyin semantik akıcılık performansını yordayabilmektedir.

Sözel Akıcılık ve Demografik Faktörler

Alan yazında sözel akıcılık performansı üzerinde etkili olabilecek demografik unsurlara dair yapılan çalışmalar mevcuttur. Araştırılan değişkenler arasında yaş, eğitim, cinsiyet önde gelen unsurlardır.

Yaş ve semantik akıcılık performansı arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı araştırma sonuçlarına göre; yaşın semantik akıcılık üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Bunun yanında, bu etkinin ne yönde olduğu çalışmalara göre farklılık göstermektedir.

Chan ve Poon (1999) tarafından yapılan çalışmada, semantik akıcılık performansı çocuklarda ve ergenlerde yaş ile birlikte artmıştır. Ancak yetişkinler için aynı durum gözlenmemiştir. Yaş ilerledikçe, yetişkinlerin semantik akıcılık performansı da azalmıştır.

Avecedo ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre; katılımcıların yaşları ile semantik akıcılık performansları arasında ters bir orantı vardır. Katılımcıların yaşı arttıkça, gösterdikleri semantik akıcılık performansı azalmıştır.

Backman ve arkadaşlarının (2004) bulgularına göre semantik akıcılık performansı çocuklukta dikey bir şekilde yükselmeyip; genellikle 11-12 yaş civarında durağanlaşmaktadır. Semantik akıcılık performansı 20 yaştan itibaren tutarlı bir şekilde düşmeye başlamaktadır; ancak, bu çalışmada yaşa bağlı olarak değişebilecek olan sosyal faktörler ve sağlık durumları göz ardı edilmiş; bu değişkenlerin sözel akıcılık performansı üzerindeki potansiyel etkileri hesaba katılmamıştır (akt. Fares, 2011).

Semantik akıcılık performansında yaş değişkeninin doğrudan etkisinin gözlemlendiği araştırmalar mevcutken; fonemik akıcılık ile yaş arasındaki ilişki için elde edilen sonuçlar biraz daha farklıdır. Strauss ve ark.'ın (2006) ifadesine göre fonemik akıcılık performansı 5 ila 7 yaş arasında artmakta, 30 ila 39 yaş arasında ise en üst düzeye ulaşmaktadır. Tombaugh ve arkadaşlarının (1999) araştırmasından elde edilen sonuçlara göre; fonemik akıcılık çoğunlukla yaş değişkeninden

etkilenmemektedir. Fonemik akıcılık performansı yaş değişkeninin etkisi ile değil, eğitim, sözel zeka ya da bunların etkileşimli etkisi ile değişebilmektedir.

İncelenen demografik faktörler arasından eğitim, sözel akıcılık performansı ile en yüksek ve tutarlı ilişkinin gözlemlendiği değişkendir (Fares, 2011). Eğitim değişkeninin, sözel akıcılık performansı üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmalardan elde edilen bulgulara göre; eğitim faktörünün, hem semantik hem de fonemik akıcılık becerileri üzerinde pozitif bir etkisi vardır. Araştırmalarda, katılımcıların eğitim seviyesi yükseldikçe, sözel akıcılıkta ürettikleri sözcük sayısı da artmıştır (Tunçer, 2011; Özdemir, 2015; Maviş ve Toğram, 2010).

Sözel akıcılık ile ilişkisi incelenen bir diğer demografik değişken cinsiyettir. Yaş ve eğitim değişkenlerine kıyasla; cinsiyet sözel akıcılık performansı ile en az ilişkilendirilen demografik unsurdur. Tombaugh ve ark. (2006) tarafından yapılan alan yazın taraması sonuçlarına göre; araştırmalar birbirleriyle tutarlı olacak şekilde, cinsiyet ve sözel akıcılık arasında oldukça zayıf korelasyon bulgulamışlardır. Bunun yanında cinsiyetin çeşitli semantik kategorilerdeki akıcılık performansını etkilediğini savunan çalışmalar da bulunmaktadır (Capitani ve ark., 1999; Acevedo ve ark., 2000; Kosmidis ve ark., 2004). Bu çalışmada cinsiyet faktörü ile sözel akıcılık arasındaki ilişki incelenmediğinden, bu faktörün araştırıldığı çalışmalardan bahsedilmeyecektir.

Türkiye’de Yapılan Sözel Akıcılık Çalışmaları

Nöropsikoloji değerlendirmelerinde sıklıkla kullanılan sözel akıcılık testleri; Türkiye’de de hem tıp, hem de dil-konuşma terapisi alanlarında yapılan birçok araştırmada incelenen bir değişken olmuştur. Alan yazında Türkçe konuşan çocuklarda ve yetişkinlerde, sözel akıcılık normlarını belirlemek; en sık üretilen sözcükleri bulmak; sonradan kullanılacak ölçeklere zemin oluşturmak ve çeşitli hastalık/bozuklukta performansı değerlendirmek amacıyla yapılmış sözel akıcılık performanslarının incelendiği araştırmalar mevcuttur. Bu çalışmada yetişkin katılımcılar yer aldığından, Türkiye’de sadece yetişkinler ile yapılmış olan sözel akıcılık çalışmalarından bahsedilecektir.

Tumaç (1997) tarafından yapılan araştırmada her hangi bir hastalığı/bozukluğu olmayan 180 sağlıklı kişi yer almıştır. Çalışmada frontal hasara duyarlı ölçeklerde yaş, eğitim gibi değişkenlerin normları araştırılmıştır. Yaşları 15 ile 75 arasında değişen katılımcılar, 15-28 genç yaş; 32-45 orta yaş; 50-75 yaşlı olacak şekilde üçe gruba ayrılmıştır. Çalışmada, fonemik akıcılık değerlendirmesi için /k,a,s/ fonemleri; semantik akıcılık değerlendirmesi için de *hayvanlar* kategorisi seçilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; semantik akıcılık testinde yaş grupları arasında anlamlı farklılık gözlenmezken; katılımcıların eğitim durumları semantik akıcılık üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Eğitim seviyesi yükseldikçe, üretilen sözcük sayısı da artmaktadır. Fonemik akıcılıkta ise yaşlı grup olan 50-75 yaş arası katılımcılar, diğer gruplardan daha düşük performans göstermiştir.

Güven ve Cangökçe (2006) eğitim seviyesi ve cinsiyet faktörünün okuma ve fonemik akıcılıktaki etkisini incelemişlerdir. Çalışmaya 150 sağlıklı yetişkin birey katılmıştır. Fonemik akıcılık değerlendirmesinde /k,s/ sesleri kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre; eğitim seviyesinin fonemik akıcılık performansı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Eğitim seviyesinin artmasıyla üretilen sözcük

sayısı da artmaktadır. Çalışmada incelenen bir diğer değişken olan cinsiyetin ise; fonemik akıcılık üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemiştir.

Maviş ve Toğram (2010) tarafından eylem akıcılığı üzerine bir çalışma yapılmıştır. 149 yetişkinin katıldığı çalışmada; eğitim düzeyi, yaş ve cinsiyet değişkenlerinin eylem akıcılığı ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Katılımcıların 84'ü kadın, 65'i ise erkektir. Katılımcılar; 20-55 ve 55 yaş üstü olacak şekilde iki yaş grubuna; 1-8 yıl, 1-12 yıl, 12 ve üstü olacak şekilde üç eğitim grubuna ayrılmıştır. Araştırma bulgularına göre; eğitim düzeyi yükseldikçe, bireylerin eylem akıcılığı performansı da yükselmektedir. Bunun yanında; katılımcıların yaşı arttıkça eylem akıcılığında ürettikleri sözcük sayısı azalmaktadır. Cinsiyet değişkeninin ise; eylem akıcılığı performansı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Çalışmada, eylem akıcılığı performansında bireylerin yaptığı hatalar da değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, bireylerin yaşı arttıkça, eylem akıcılığı değerlendirmesinde yaptıkları hatalar da artmıştır.

Tunçer (2011) tarafında yapılan normatif çalışmada, Türkçe konuşan yetişkin bireylerin sözel akıcılık becerileri yaş, eğitim, cinsiyet değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırmada semantik ve fonemik akıcılık değerlendirmesi yapılarak sözcük normları oluşturulmuştur. Çalışmaya yaşları 18 ile 90 arasında değişen, 212 kadın, 170 erkek toplam 382 kişi katılmıştır. Katılımcı yaş grupları 18-24; 25-34; 35-44; 45-54; 55-64; 65+ şeklinde altı gruba ayrılmıştır. Eğitim düzeyleri ise; okuma yazma bilmeyenler, ilköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim olacak şekilde dörde bölünmüştür. Semantik akıcılık değerlendirmesinde *hayvanlar, sebzeler-meyveler, taşıtlar, giysiler, vücut bölümleri ve mobilyalar* kategorileri; fonemik akıcılık değerlendirmesinde ise /b,s,k,p,f,n,z,r,v,a,e,ü/ fonemleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; yaş ve eğitim değişkenlerinin sözel akıcılık performansı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Semantik ve fonemik akıcılık performansı en iyi olan grup 25-34 yaş grubudur. En düşük performans ise 65 yaş üzeri katılımcı grubunda gözlenmiştir. Eğitim düzeyinin sözel akıcılık performansı üzerinde olumlu bir etkisi saptanmıştır. Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça, semantik ve fonemik akıcılık performansları da artmıştır; ancak; okuma yazma bilmeyen grup ile ilköğretim düzeyi grubunda yer alan katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Cinsiyet değişkeni belirli kategorilerde anlamlı bir farklılık gösterse de; genel olarak semantik ve fonemik akıcılık performansları üzerinde bu değişkenin anlamlı bir etkiye sahip olmadığı ortaya konmuştur. Araştırmada demografik değişkenlerin yanı sıra; her bir kategori ve fonem için üretilen en sık ve ilk beş sırada üretilen 10 sözcük belirlenmiştir.

Özdemir (2015) tarafından yapılan tez çalışmasında 15-81 yaş aralığındaki 150 bireyin semantik ve eylem akıcılıkları incelenmiştir. Çalışmada, katılımcılardan 1,5 dakika içerisinde *kahvaltılıklar, tanınmış kişiler, yemekler, içecekler, ev eşyaları ve eylemler* kategorilerine ait üretim yapması istenmiştir. Katılımcılar yaşlarına göre; 15-17, 18-29, 30-44, 45-59, 60 ve üstü olacak şekilde beş; eğitim düzeylerine göre lise öğrencileri, 1-8 yıl, 9-11 yıl, 12 yıl ve üstü olacak şekilde dört gruba ayrılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; semantik akıcılık ve eylem akıcılığı ortalamaları en yüksek 15-17 yaş grubundayken; en düşük ortalamalara sahip grup 60 ve üzeri yaş grubuna aittir. Eğitim düzeyi 12 yıl ve

üzeri olan grup en yüksek ortalamalara sahipken; 1-8 yıl eğitim grubunda en düşük ortalamalar gözlenmiştir.

İki Dillilerde Sözel Akıcılık Becerilerinin İncelendiği Araştırmalar

Bu bölümde, alan yazında iki dilli bireylerin sözel akıcılık becerilerinin incelendiği araştırmalara yer verilmiştir. İki dilli bireyler ile tek dilli bireylerin sözel akıcılık becerilerinin karşılaştırıldığı araştırmalarda, benzer uygulamalar yapılmış ancak farklı sonuçlar elde edilmiştir. Semantik akıcılık karşılaştırmalarında; sonuçlar genellikle tek dilli bireylerin iki dilli bireylere göre daha iyi performans gösterdikleri yönündedir; ancak, fonemik akıcılık değerlendirmelerinden elde edilen bulgular daha az tutarlılık göstermektedir. Bulguların bir kısmı iki dilli ve tek dillilerin arasında anlamlı bir fark bulunmadığını; bir kısmı tek dillilerin daha iyi performans gösterdiklerini; diğer kısmı ise iki dillilerin daha iyi skorlara sahip olduğunu göstermektedir (Friesen ve ark., 2014). Bu araştırmada hem birbiriyle paralel; hem de birbirinden farklı sonuçların elde edildiği iki dillilik ve sözel akıcılık çalışmalarına yer verilmiştir.

Roselli ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırmaya yaş ortalaması 60.6 olan, 84 sağlıklı birey katılmıştır. Katılımcıların 45'i İngilizce konuşan tek dilli, 18'i İspanyolca konuşan tek dilli ve 19'u da İngilizce-İspanyolca konuşan iki dillilerdir. Araştırmada amaç; iki dilli ve tek dilli bireylerin İngilizcedeki sözel akıcılık becerileri, resim anlatımı ve cümle tekrarı performanslarını karşılaştırmaktır. Fonemik akıcılık değerlendirmesi için /f,a,s/ sesleri, semantik akıcılık değerlendirmesi için *hayvanlar ve meyveler* kategorileri seçilmiştir. Araştırma bulgularına göre; İngilizce-İspanyolca konuşan iki dilliler ile tek dilli katılımcıların performansları karşılaştırıldığında, semantik akıcılık skorlarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İki dilli katılımcılar; İspanyolcada meyveler kategorisinde, İngilizcede ise hem meyveler hem hayvanlar kategorilerinde tek dillilerden daha az sayıda sözcük üretmişlerdir. Fonemik akıcılık karşılaştırmasında ise; iki grup arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Gollan ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan araştırmada, İspanyolca-İngilizce konuşan iki dilli bireyler ile İngilizce konuşan tek dilli bireylerin semantik, fonemik akıcılık ve özel isim akıcılığı becerileri incelenmiştir. Araştırmaya yaş ortalaması 20 olan 30 iki dilli ve yaş ortalaması 19.6 olan 30 tek dilli birey katılmıştır. Katılımcılar dil geçmişlerine yönelik soruların bulunduğu bir anket doldurarak dil yeterliliklerini belirtmişlerdir. Fonemik akıcılık ölçümünde /a,e,l,m,d,f,r,p,s,c/ fonemleri kullanılmıştır. Semantik akıcılık ölçümünde *hayvanlar, ülkeler, giysiler, renkler, meyveler, spor dalları, meyveler, üniversitelerdeki bölümler, sebzeler, müzik aletleri, tekerlekli araçlar, Avrupa'daki ülkeler ve meslekler* olmak üzere 10 kategori; son olarak özel isim akıcılığında da /l, m/ fonemleriyle başlayan özel isimler sorulmuştur. Katılımcılara hangi sözel akıcılık ölçümünün ilk sunulacağı rastgele olacak şekilde dağıtılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; iki dilli katılımcılar, her üç sözel akıcılık ölçümünde de tek dilli bireylerden daha düşük performans göstermişlerdir. İki dilliler ile tek dilliler arasındaki performans farkı, semantik akıcılık ölçümünde en belirgindir. Bu bulgular farklı çalışmalardan elde edilen bulgular ile benzerlik göstermektedir (Roselli, 2000; Portocerro, 2007).

Portocerro ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan araştırmada iki dilli ve tek dilli bireylerin İngilizcedeki semantik ve fonemik akıcılık becerilerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışmaya; 39 tek dilli, 39 iki dilli olmak üzere 78 üniversite öğrencisi katılmıştır. İki dilli öğrenciler ABD dışında bir ülkede doğmuş, daha sonra ABD'ye yerleşerek İngilizceyi öğrenmiş bireylerdir. Çalışmada, fonemik akıcılık değerlendirmesi için /f,a,s/ sesleri; semantik akıcılık değerlendirmesi için ise *hayvanlar*, *mutfak eşyaları* ve *eylemler* kategorileri seçilmiştir. Karşılaştırma bulgularına göre; iki dilli ve tek dilli bireylerin fonemik akıcılık performansları arasında anlamlı bir farklılık yoktur; ancak, semantik akıcılık değerlendirmesinde; tek dilli katılımcılar, iki dilli katılımcılara göre daha yüksek performans göstermişlerdir. Araştırmacılar, tek dilli ve iki dilliler arasındaki farkın hangi kategoride daha yüksek olduğunu bulmak amacıyla kategoriler arası karşılaştırma yapmışlardır. Elde edilen istatistiklere göre; iki grup arasındaki fark, hayvanlar kategorisinde en belirginken, bunu takip eden kategori olan eylemlerde fark daha az belirgindir. Mutfak eşyaları kategorisinde ise; iki grup arasında önemli bir fark bulunamamıştır. Son olarak araştırmacılar, İngilizceyi öğrenme yaşının kelime dağarcığı üzerindeki etkisini de araştırmışlardır. Buna göre; ülkeye daha erken yaşta yerleşen iki dilli katılımcılar, İngilizceyi daha küçük yaşta öğrenmeye başladıkları için; ülkeye daha geç gelen iki dilli katılımcılara kıyasla daha geniş bir sözcük dağarcığına sahiptirler. Ancak, dili ne kadar erken yaşta öğrenmiş olsalar da ana dili İngilizce olan tek dilli katılımcılara göre sözcük dağarcıkları daha dardır.

Şanlı-Colay (2008) tarafından yapılan tez çalışmasında İngilizce-Türkçe konuşan iki dilli bireylerin adlandırma, anlamsal yakınlık tahmini ve kategorik üretim becerileri incelenmiştir. Araştırmada yaşları 25 ila 57 arasında olan 22 iki dilli birey katılmıştır. Katılımcılara öz-değerlendirme formu verilmiş bu formdan elde edilen veriler doğrultusunda katılımcılar; ' dengeli ' ' az dengeli ' ve ' Türkçe baskın ' olacak şekilde üç gruba ayrılmıştır. Semantik akıcılık değerlendirmesinde; hayvanlar, kıyafetler ve yiyecekler olmak üzere üç ana kategori; hayvanat bahçesindeki hayvanlar- çiftlik hayvanları; yazlık-kışık kıyafetler; doğum gününde yenen- öğle yemeğinde yenen yiyecekler olmak üzere 6 alt kategori kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, Türkçe kategorik üretim değerlendirmesinde, katılımcıların en yüksek üretimleri yiyecekler kategorisinde gözlenmiştir. Bu kategoriyi hayvanlar ve giyecekler kategorileri izlemiştir. Buna ek olarak, Türkçedeki yiyecekler kategorisi üretiminde dengeli ve az dengeli gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Sandoval ve ark. (2010) tarafından yapılan araştırmanın amacı, iki dilli bireylerin, tek dillilere göre sözel akıcılık performansının neden daha düşük olduğunu bulgulamaktır. Çalışmada, yaş ortalaması 20.33 olan 60 katılımcı yer almıştır. Araştırmada baskın (dominant) ve baskın olmayan (non-dominant) dil ve tek dillilik-iki dillilik karşılaştırması yapılmıştır. Çalışmada İngilizce ortak dildir ve tüm katılımcılar bu dilin baskın dilleri olduğunu belirtmiştir. İki ayrı araştırma şeklinde yapılan çalışmanın ilk kısmında semantik akıcılık ölçümü için kategoriler; içinde yer alan kelime sayısı ve sıklığına göre, küçük, orta ve büyük olmak üzere üç gruba ayrılmış, her bir gruptan beş kategori seçilmiştir. Küçük grup için, *değeri bir dolardan az olan şeyler, baharatlar*; orta grup için *değeri bin dolardan fazla olan şeyler, sıfatlar*; büyük grup için *değeri 1-500 dolar*

arasında olan şeyler, isimler gibi 15 kategori seçilmiştir. Fonemik akıcılık için ise, /fa/ gibi hece 24 çift fonemden oluşturulan 12 hece seçilmiştir. Araştırma bulgularına göre; iki dilli katılımcılar sözel akıcılıkta daha dezavantajlı bir konumdadır. İki dillilerin; hem semantik hem fonemik akıcılık performansları tek dillilerden daha düşüktür.

Amerika'da İngilizce ve Arapça konuşan iki dillilerle yapılan bir araştırmada Fares (2011) iki dilli bireylerin hem İngilizce hem de Arapça dillerindeki sözel akıcılık becerilerini incelenmiştir. Katılımcılara anket vasıtasıyla en iyi konuştukları dil sorulmuş; bu bağlamda araştırmadan elde edilen sonuçlar Tombaugh ve ark. (1999) tarafından yapılmış, İngilizce konuşan tek dilli bireylerin standardize edilmiş sözel akıcılık normları ile karşılaştırılmıştır. Araştırmada yaşları 20 ila 80 arasında olan 78 katılımcı yer almıştır. Fonemik akıcılık değerlendirmesinde, İngilizce için /f,a,s/; Arapça için ise /h,m,t/ fonemleri seçilmiştir. Semantik akıcılık değerlendirmesi için ise; her iki dil için de *hayvanlar* kategorisi kullanılmıştır. Katılımcılara, her bir ses ve kategori için birer dakikalık süre verilmiştir. Katılımcıların İngilizcedeki semantik ve fonemik akıcılık performansları, önceki araştırmada tek dilliler için belirlenen normlarla karşılaştırıldığında; iki dilli katılımcıların performanslarının önemli oranda daha düşük olduğu görülmüştür. Buna ek olarak; araştırmada baskın dilin sözel akıcılık performansı üzerindeki etkisine bakmak için; en iyi bildiği dili Arapça ya da İngilizce olarak belirten katılımcıların skorları da tek dilli normları ile karşılaştırılmıştır. Sonuçlara göre en iyi bildiği dil fark etmeksizin; Arapçada da, İngilizcede de iki dilli bireyler tek dilli bireylere göre yine anlamlı olarak daha düşük bir performans göstermişlerdir.

Kormi-Nouri ve arkadaşları (2012) ilkokula giden 1600 çocuk ile çalışmış; iki dilliliğin semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Katılımcılardan 600'ü Farsça konuşan tek dilli; 500'ü Türkçe-Farsça konuşan iki dilli; 500'ü de Kürtçe- Farsça konuşan iki dilli çocuklardır. Katılımcılar kendi içlerinde 1., 2., 3., 4., ve 5. Sınıf olarak ayrılmış ve eğitim düzeyinde de karşılaştırma yapılmıştır. Çalışmada katılımcıların Farsçadaki sözel akıcılıkları incelenmiştir. Fonemik akıcılık değerlendirmesi için yüksek sıklıkta olan /a,n,m/; orta sıklıkta olan /t,h,l/ ve düşük sıklıkta olan /zh,ch, y/ sesleri seçilmiştir. Semantik akıcılık için ise; *dört ayaklı hayvanlar, meyveler, akrabalar, kız isimleri, erkek isimleri, vücut bölümleri, renkler, mutfak eşyaları, ülkeler* gibi 31 kategori seçilmiştir. Yetişkin çalışmalarında sözel akıcılık becerileri ölçümünde genellikle 1 dakika verilirken, bu çalışmada; çocukların bilişsel etkinliklerde daha fazla süreye ihtiyacı olduğundan her bir ses/kategori için 3 dakika süre verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; Portocerro ve ark. (2007) bulgularının aksine; fonemik akıcılık değerlendirmesinde, iki dilli çocuklar tek dilli çocuklara kıyasla daha fazla sözcük üretmişlerdir. Bu fark 1. sınıftaki çocuklar arasında en belirgin şekilde görülmüştür. Ancak sınıf ilerledikçe, aralarındaki fark azalmış, tek dilliler ile iki dilliler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öte yandan, semantik akıcılık performansları karşılaştırıldığında tek dilli çocukların, iki dillilere göre daha fazla sözcük ürettiği görülmüştür.

Dil yeterliliğinin ve yürütücü kontrolün; iki dilli ve tek dilli bireylerde sözel akıcılığı nasıl etkilediğinin araştırıldığı çalışmada; Friesen ve ark. (2014) katılımcıları dört yaş grubuna bölmüşlerdir. Sözel akıcılığın, iki dilli ve tek

dillilerde yaşam boyu nasıl değişebileceğini bulgulamak amaçlanmıştır. Katılımcılar 7 yaş grubu 16 tek dilli ve 23 iki dilli; 10 yaş grubu 22 tek dilli-23 iki dilli; genç yetişkinler grubu 20 tek dilli- 20 iki dilli; daha büyük yetişkinler 20 tek dilli-21 iki dilli şeklindedir. Fonemik akıcılık değerlendirmesi için /f,a,s/ fonemleri seçilmiştir. Semantik akıcılık değerlendirmesinde; çocuk ve genç yetişkin grubu için *giysiler ve kız isimleri*; daha büyük yetişkin grubu için *giysiler, hayvanlar ve meslekler* kategorileri seçilmiştir. Karşılaştırmak için ise her grupta tek ortak kategori olan giysiler kategorisi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; 7 yaş grubu katılımcılarda iki dilli ve tek dilliler arasında semantik ve fonemik akıcılık için anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. 10 yaş grubunda; iki dilli çocukların, tek dilli çocuklardan hem semantik hem fonemik akıcılıkta daha az sözcük ürettikleri görülmüştür. Genç yetişkin ve daha büyük yetişkin grubu için; semantik akıcılık sonuçlarında tek dilliler ve iki dilliler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. İki dilliliğin değil; yaş faktörünün semantik akıcılık üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Yaşı daha büyük olan yetişkin katılımcılar; genç yetişkinlere kıyasla daha az sözcük üretmişlerdir. Fonemik akıcılık performansında ise; yaş faktörü değil, iki dillilik değişkeni anlamlı bir fark yaratmıştır. İki dillilik faktörünün, genç yetişkin grubunda; yaşı daha büyük olan yetişkin gruba göre daha büyük bir etkisi olduğu bulunmuştur. İki dilli bireyler, tek dilli bireylere göre daha iyi bir fonemik akıcılık performansı göstermişlerdir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, katılımcılar, veri toplama araçları, uygulama süreci ve veri analizi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Araştırma Modeli

Kürtçe-Türkçe konuşan 18 yaş ve üzeri, iki dilli yetişkin bireylerin semantik ve fonemik akıcılık becerilerinin incelendiği bu çalışmada, betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada, katılımcıların *hayvanlar, sebzeler-meyveler, eylemler* kategorilerinde ve Kürtçe için /b,n,e/ fonemleri; Türkçe için ise /k,f,r/ fonemlerinde ürettikleri sözcük ortalamaları, Kürtçe ve Türkçe dilleri için ayrı ayrı incelenmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri yaş, eğitim ve katılımcıların kullandıkları dillerdir. Bağımlı değişkenler ise semantik ve fonemik akıcılık performanslarıdır. Bu bağlamda katılımcıların semantik ve fonemik akıcılık performansları; Kürtçe-Türkçe dilleri; yaş ve eğitim grupları arasında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen veriler, katılımcıların semantik ve fonemik akıcılık puanları arasında ve diller arasında ilişki olarak da incelenmiştir.

Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcıları Hakkâri ve Van illerinde ikamet eden Kürtçe (Kırmanci lehçesi) ve Türkçe konuşan iki dilli sağlıklı yetişkinlerden oluşmaktadır. Çalışmaya 28 kadın ve 57 erkek olmak üzere toplam 85 iki dilli birey katılmıştır. Katılımcılar 18 yaş ve üstü, herhangi bir nörolojik ya da psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bireylerdir.

Katılımcılar, olasılıklı olmayan (convenience) kolayda örnekleme yolu ile seçilmiştir. Bu yöntemde araştırmacı, erişilmesi rahat olan ve yakındaki durumu seçmektedir. Bu çalışmaya Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bireylerin yoğun olarak yaşadığı illerde, erişimi rahat olan bireyler katılmıştır.

Katılımcıların yaşları 18-65 (*Ort.*=36.84 yaş, *SS*=12.4) arasındadır. Katılımcılar yaş gruplarına göre; 18-29 yaş arası 28 kişi, 30-49 yaş arası 38 kişi ve 50 ve üzeri 19 kişi olacak şekilde dağılmaktadır. Katılımcıların eğitim durumları ilköğretim, lise ve üniversite olmak üzere üç ayrı gruba ayrılmıştır. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımı; okuma-yazma bilmeyen 2, ilköğretim 11, lise 21, üniversite 49 kişi şeklindedir. Okuma-yazma bilmeyen katılımcı sayısı iki olduğu için; bu katılımcılar ilköğretim grubuna dahil edilmiştir.

Katılımcılar herhangi bir nörolojik ya da psikiyatrik sağlık problemi olmayan bireylerdir. Bu şartları sağlayan katılımcıları belirlemek üzere; araştırmacı tarafından Sağlık Durumu Bilgi Formu (SDBF, Ek 3) ve 55 yaş üzeri katılımcılar için Standardize Mini Mental Test (SMMT, Ek 4) uygulanmıştır. Bu uygulamalar sonucu SDBF’de kafa travması öyküsü bulunan bir kişi ile SMMT’de 21 puan alan bir katılımcı çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Bu çalışmada; Türkiye’de Türkçe dilinin resmi dil olması ve daha çok kullanılması; katılımcıların dil yeterliliklerinin göz önünde bulundurularak çalışmaya katılmaları doğrultusunda, Peal ve Lambert (1962) tarafından ortaya atılan dengeli ve baskın iki dillilik sınıflandırılması temel alınmıştır.

İki dilli bireyleri belirlemek amacıyla katılımcılara İkinci Dil- Dil Geçmişi Bilgi Formu (Ek 5) uygulanmıştır. Form; Li, Sepanski ve Zhao (2006) tarafından hazırlanmış Dil Geçmişi Anketinden uyarlanarak hazırlanmıştır. Dil geçmişi bilgi formundan elde edilen sonuçlara göre; tüm katılımcıların Kürtçe dilini doğuştan itibaren öğrendiği; Türkçe dilini öğrenmeye başlama yaşının ise 0 ile 9 (*Ort.*=5.41) yaş arasında değiştiği görülmektedir. Diğer katılımcılardan farklı olarak Kürtçe dilini 25 yaşında öğrenmeye başlamış bir katılımcı ile Türkçe dilini 32 yaşında öğrenmeye başlamış bir katılımcı çalışmaya dahil edilmemiştir.

Katılımcıların Kürtçe dilini gün içinde kullanma süreleri 1- 13 (*Ort.*=5.41, *SS*=2.73) saat arasında değişmektedir. Türkçe dili için ise bu süre 2- 14 (*Ort.*=7.6, *SS*=2.5) saat arasındadır. Katılımcıların tümü anadillerinin Kürtçe olduğunu belirtmiş, “konuştuğunuz diller arasında en iyi konuştuğunuz dil nedir?” sorusuna yine katılımcıların hepsi Türkçe cevabını vermiştir.

Katılımcıların yaş, eğitim ve cinsiyet gruplarına göre dağılımı Çizelge 3’te gösterilmiştir.

Çizelge 3. Katılımcıların Yaş, Eğitim Ve Cinsiyet Gruplarına Göre Dağılımı (n=85)

	Gruplar	n	%
Yaş	18-29	28	32.94
	30-49	38	44.7
	50-65	19	22.35
Eğitim	İlköğretim	13	15.29
	Lise	21	24.7
	Üniversite	49	57.63
Cinsiyet	K	28	32.9
	E	57	67.05

Katılımcı Kriterleri

- 18 yaş ve üzerinde olmak
- Herhangi bir nörolojik ya da psikiyatrik bozukluğa sahip olmamak
- SMMT’den 24 ve üzerinde puan almak
- Kürtçe ve Türkçe biliyor olmak
- Kürtçe ve Türkçeyi çocukluk çağında öğrenmeye başlamış olmak
- Kürtçe ve Türkçeyi günlük hayatta aktif olarak kullanıyor olmak

Veri Toplama Araçları

Semantik akıcılık değerlendirmesi için *hayvanlar, sebzeler-meyveler ve eylemler* kategorileri seçilmiştir. Kategoriler belirlenirken; kategorilerin iki dilli bireylerle yapılan diğer sözel akıcılık çalışmalarında kullanılmış olması ve dil-konuşma bozuklukları terapilerinde sıklıkla çalışılıyor olması gibi etkenler göz önünde bulundurulmuştur.

Tambaugh ve ark. (1999) tarafından yapılan araştırmada *Hayvanlar* kategorisinin sözel akıcılık çalışmalarında en çok kullanılan kategori olduğu belirtilmiştir Bu

nedenle iki dilli bireylerde sözel akıcılığı inceleyen bu çalışmada da yer alması gerektiği düşünülmüştür.

Sebzeler ve *meyveler* kategorileri iki dillilerde sözel akıcılığı inceleyen araştırmalarında kullanılan kategorilerdendir. Örneğin; Sandoval ve ark. (2010) İngilizce-İspanyolca konuşan iki dilli bireylerle yaptıkları sözel akıcılık çalışmasında sebzeler kategorisini incelerken, Kormi-Nouri ve ark. (2012) tarafından yapılan; Türkçe-Farsça ve Kürtçe-Farsça konuşan iki dilli bireylerin katıldığı araştırmada ise *sebzeler* ve *meyveler* kategorisi ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Sebze ya da meyve kategorilerine ait bazı öğelerin, tam olarak hangi kategoride olduğuna karar verilirken karışıklık yaşanabileceği göz önünde bulundurularak, bu çalışmada *sebzeler- meyveler* tek bir kategori olarak ele alınmıştır (Tunçer, 2011).

Eylemler kategorisi; iki dilli bireylerle yapılan sözel akıcılık çalışmalarında, *hayvanlar* ve *sebzeler-meyveler* kategorilerine kıyasla daha az sıklıkta incelenen bir kategoridir. *Eylemler* kategorisinin incelenmesinin nedenlerinden biri; isim ve eylem akıcılığının nasıl bir farklılık göstereceğini incelemek; bir diğer nedeni ise; *eylemler* kategorisinin iki dil için de incelenmesi uygun bir kategori olmasıdır. *Eylemler* kategorisi değerlendirilirken; Piatt ve ark. (1990a; 1990b) tarafından hazırlanan yönerge uygulanmıştır. Yönergede, katılımcılardan 1 dakikalık süre içerisinde *İnsanlar neler yapar?* sorusuna cevap olabilecek eylemleri üretmeleri istenmiştir.

Fonemik akıcılık değerlendirmesinde, fonemler belirlenirken yaklaşık 25.000 sözcüğün yer aldığı Kürtçe sözlük taranmıştır. Sözlükte yer alan sözcükler Excel programına aktarılarak burada alfabetik olarak dizilmiştir. Daha sonra, her bir harfle başlayan sözcükler sayılmıştır. Bu sözcüklere ait harfler, sözcük başında en sık kullanılan harften, en az kullanılan harfe doğru sıralanmıştır. Sıralama sonucuna göre, Kürtçe dili için /b,d,p,k/ en sık, /m,n,a,ç/ orta sıklık, /f,v,e/ düşük sıklıkta kullanılan fonemlerdir. Bu çalışmada en sık, orta sıklık ve düşük sıklıkta olan fonemlerden birer tane seçilerek, fonemik akıcılık değerlendirmesi için /b,n,e/ fonemleri kullanılmıştır. Çizelge 4'te Kürtçe' deki her bir fonem için sözlükte bulunan sözcük sayısı en yüksek sıklıktan, en düşük sıklığa doğru sıralanarak gösterilmiştir.

Tunçer (2011) tarafından yapılan araştırmada Türk Dil Kurumunca hazırlanmış olan Büyük Türkçe Sözlük taranmış; sözcükler alfabetik olarak dizilerek fonemlerin ne sıklıkta kullanıldıkları belirlenmiştir. Bunun sonucunda Türkçe' de en sık kullanılan seslerin /k,b,s,a/ ; orta sıklıkta kullanılanların /p,f,n,e/ ve düşük sıklıkta kullanılanların ise /z,r,v,ü/ fonemleri olduğu görülmüştür. Kürtçe dilinde olduğu şekilde, Türkçe için de her sıklıktan birer fonem seçilerek, katılımcıların fonemik akıcılık değerlendirmeleri için /k,f,r/ fonemleri kullanılmıştır. Çizelge 5'te Türkçe dilindeki her bir fonem için sözlükte yer alan sözcük sayısı ve fonem sırası belirtilmiştir.

Çizelge 4. Kürtçe Sözlük Taramasına Göre Her Bir Fonem İle Başlayan Sözcük Sayısı

Sıra N.	Fonem	S. S.	Sıra N.	Fonem	S. S.	Sıra N.	Fonem	S. S.
1.	/b/	2792	11.	/m/	1000	21.	/f/	420
2.	/d/	1957	12.	/n/	933	22.	/e/	380
3.	/p/	1653	13.	/a/	825	23.	/j/	346
4.	/k/	1583	14.	/ç/	824	24.	/w/	300
5.	/h/	1564	15.	/ş/	766	25.	/y/	164
6.	/t/	1247	16.	/q/	746	26.	/i/	108
7.	/g/	1237	17.	/l/	694	27.	/o/	36
8.	/s/	1226	18.	/z/	609	28.	/u/	33
9.	/x/	1075	19.	/c/	497			
10.	/r/	1020	20.	/f/	447			

Çizelge 5. Türkçe Sözlük Taraması Göre Her Bir Fonem İle Başlayan Sözcük Sayısı

Sıra N.	Fonem	S. S.	Sıra N.	Fonem	S. S.	Sıra N.	Fonem	S. S.
1.	/k/	6426	11.	/i/	2011	21.	/r/	805
2.	/b/	4702	12.	/p/	1963	22.	/u/	733
3.	/s/	4532	13.	/y/	1955	23.	/v/	728
4.	/a/	4290	14.	/e/	1926	24.	/l/	665
5.	/d/	3941	15.	/f/	1241	25.	/z/	634
6.	/t/	3710	16.	/o/	1031	26.	/ü/	362
7.	/m/	3421	17.	/ş/	949	27.	/ı/	312
8.	/ç/	2395	18.	/c/	942	28.	/j/	109
9.	/g/	2299	19.	/n/	896			
10.	/h/	2117	20.	/ö/	809			

Bilgilendirme ve İzin Formu

Çalışmada yer alan bütün katılımcılara Bilgilendirme ve İzin Formu verilmiştir (Ek 1). Formda çalışmanın içeriği, kimler tarafından yürütüldüğü, uygulama sürecinin ne olduğu anlatılmıştır. Form ile katılımcıların çalışmada gönüllü olarak yer aldıklarına dair isim ve imza alınmıştır.

Bilgilendirme ve İzin formunda; uygulama esnasında ses kaydı alınacağı, uygulama süresinin 30 dakika olduğu ve katılımcıların istedikleri zaman çalışmadan ayrılacakları açıkça belirtilmiştir.

Katılımcı Bilgi Formu

Katılımcı Bilgi formu (Ek 2); katılımcıların demografik bilgilerini öğrenmek amacıyla uygulanmıştır. Formda katılımcıların ad-soyadları, eğitim durumları, gelir seviyeleri, yaşları, doğum ve yerleşim yerleri, ana dilleri, meslekleri, medeni durumları sorulmuştur. Ad-soyad ögesi yalnızca belirtmek isteyen katılımcılar tarafından doldurulmuş olup, ismini belirtmek istemeyen katılımcılarla yalnızca katılımcı numarası ile devam edilmiştir. Çalışmada tekrar iletişim kurulması gerekliliğine karşın kabul eden katılımcılardan telefon numarası, e-posta gibi iletişim bilgileri alınmıştır.

Sağlık Durumu Bilgi Formu

Çalışmaya; yetişkin ve herhangi bir nörolojik ya da psikiyatrik rahatsızlığı bulunmayan bireyler seçileceği için, katılımcılara Sağlık Durumu Bilgi Formu (Ek 3) uygulanmıştır. Bu form Tunçer (2011) tarafından çeşitli klinik ve araştırmalarda kullanılan farklı sağlık formları taranarak oluşturulmuştur. Katılımcılara çocuklukta ve/veya şu anda sahip oldukları herhangi bir hastalık/rahatsızlık olup olmadığı, kafa travması öyküsü gibi sorular yöneltilmiştir. Formdaki maddeler uygulamacı tarafından katılımcılara tek tek okunarak sorulmuştur. Uygulamacı tarafından okunan maddeler, bireylerin cevapları doğrultusunda doldurulmuştur.

Standardize Mini Mental Test (SMMT)

Standardize mini mental test sadece 55 yaş ve üzerindeki katılımcılara uygulanmıştır. *SMMT'nin* (Ek 4) Türkçe standardizasyon ve güvenilirlik çalışması Güngen ve ark. (2002) tarafından yapılmıştır. SMMT 'nin Türkçe standardizasyon çalışmasında; 23/24 puanın eşik değeri olduğu ve hafif demans tanısında yüksek duyarlığa sahip olduğu bildirilmiştir (Güngen ve ark. 2002). Test; yönelim, kayıt hafızası, dikkat ve hesaplama, hatırlama ve lisan olacak şekilde beş ayrı alt başlığa sahiptir. Bu çalışmada SMMT skoru 24 ve üzeri olan katılımcılar dahil edilmiştir.

İkinci Dil-Dil Geçmiş Formu

Çalışmada iki dilli bireylerin; bildikleri iki dil hakkında daha detaylı bilgi edinmek amacıyla *İkinci Dil- Dil Geçmiş Formu* kullanılmıştır (Ek 5). Form oluşturulurken iki dillilik araştırmalarında kullanılan anketler, formlar incelenmiş; bu çalışmalarda katılımcı belirlenirken ne gibi soruların sorulduğu farklı kaynaklardan taranmıştır.

Form; Li, Sepanski ve Zhao (2006) tarafından hazırlanmış Dil Geçmiş Anketinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Ankette yer alan maddeler Türkçeye çevrilerek, katılımcıların dil kullanımları ve kendi dil becerilerinin öz-değerlendirmesi hakkındaki bilgiler alınmıştır. Formda; bireylerin ana dilleri, konuştukları diğer diller, bu dilleri öğrenme yaşları ve öğrenme ortamları (ev, okul gibi) sorulmuştur. Konuştuğu diller arasında Kürtçe ve Türkçe olmayan katılımcıların formu doldurmayı o maddede bırakabilecekleri söylenmiştir. Katılımcılara; anne-baba, eş-çocuk, akrabalar, arkadaşlar gibi çevresinde bulunan insanlarla hangi dil/dillerde iletişim kurdukları; Kürtçe ve Türkçe dillerini günlük hayatlarında ortalama kaç saat kullandıkları ve Kürtçe-Türkçe dillerinden birini konuşurken diğer dilden kelimelerin, cümlelerin karışık karışmadığı sorulmuştur. Katılımcılardan Kürtçe ve Türkçe dili için ayrı ayrı olacak şekilde; okuma, yazma, konuşma, konuşulanı anlama gibi dil becerilerini puanlamaları istenmiştir. Formun sonunda da başka bir dilin konuşulduğu herhangi bir ülkede 3 aydan uzun bir süreyle bulunup bulunmadıkları sorulmuştur.

Uygulama

Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli sağlıklı yetişkin bireylerin sözel akıcılık becerilerinin incelendiği bu çalışmada; sözel akıcılık ölçümleri ve bilgi formları her bir katılımcıyla bireysel olarak iki ayrı oturumda yapılmıştır. Uygulama sırasında ses kaydı alınacağından; çalışma, katılımcılar ile sessiz bir ortamda bire bir görüşülerek yapılmıştır. Çalışmaya katılan tüm katılımcılara Bilgilendirme ve

İzin Formu verilmiş; gönüllü katıldıklarına dair imza alınmıştır. Daha sonra Katılımcı Bilgi formu, Sağlık Durumu Bilgi Formu, Standardize Mini Mental Test (55 yaş üzeri için) ve İkinci Dil- Dil Geçmiş Formu uygulamacı tarafından sesli okunarak, katılımcıların cevapları doğrultusunda doldurulmuştur. Bu formlardan edinilen bilgiler doğrultusunda herhangi bir nörolojik ya da psikiyatrik rahatsızlığı olmayan, Kürtçe ve Türkçe dillerinin ikisini de bilen katılımcılar ile uygulama yapılmıştır.

Uygulama sırasında, semantik akıcılık ve fonemik akıcılık değerlendirmesi; Kürtçe ve Türkçe dili için arada en az bir gün olacak şekilde, iki ayrı oturumda yapılmıştır. Bunun nedeni; iki dilli bireylerde sık görülen diller arası geçişleri (code-switching) en aza indirmektir.

Çalışma sürecinde; dil ya da kategori-fonem sıralama etkisini ortadan kaldırmak için dengeleme (counterbalancing) yapılmıştır. Değerlendirmenin yapılacağı dil (Kürtçe ve Türkçe) ve kategoriler-fonemler için tüm olası sıralamalar düzenlenmiş; her bir sıralama için katılımcılar rastgele sıralamaya atanmıştır. Örneğin; bir katılımcıda ilk olarak Kürtçe dilinde semantik akıcılık değerlendirilmişse; kendisinden sonra gelen katılımcıda Kürtçe fonemik akıcılık; bir sonrakinde Türkçe semantik akıcılık; daha sonrakinde ise Türkçe fonemik akıcılık değerlendirilmiştir. Bu dört farklı kombinasyon her dört katılımcıda bir, başa döndürülerek uygulanmıştır. Her bir kategori ve fonem için verilen 1 dakikalık süreden sonra katılımcıların biraz dinlenmeleri için fırsat verilmiştir. (15-20 saniye kadar)

Semantik akıcılık değerlendirmesi yapılırken her katılımcı için verilen yönerge şu şekildedir;

“Şimdi size 1 dakika süre vereceğim ve bu süre içerisinde aklınıza gelen bütün hayvan isimlerini saymanızı isteyeceğim.” Hazır olduğunuzda başlayabiliriz. Hazır mısınız? Şimdi de aklınıza gelen bütün sebze-meyve isimlerini saymanızı istiyorum. Süreniz yine 1 dakika. Hazır mısınız?”

Eylem akıcılığı değerlendirmesinde katılımcılara daha detaylı olan şu yönerge sunulmuştur. *“Sizden aklınıza gelen, insanların yaptıkları bütün eylemleri saymanızı istiyorum. Yani insanların her durumda, her yaşta, gündüz ya da gece yaptıkları tüm eylemleri- filleri saymanızı istiyorum. Yalnız sayarken cümle değil tek sözcük saymanızı istiyorum.”* Eylem akıcılığı yönergesinin tam olarak anlaşıldığını teyit etmek için katılımcılara *“Şimdi aklınıza gelen birkaç eylemi örnek verebilir misiniz?”* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar kabul edilir örnekler sunduğu zaman yönerge şöyle devam etmiştir: *“Evet verdiğiniz örnekler çok güzel. Şimdi bu örnekle devam ederek 1 dakika süre içinde aklınıza gelen bütün eylemleri sayın. Hazır mısınız?”* Katılımcıların kabul edilemez örnekler verdiği durumlarda ise bir örnek verilerek katılımcının yönergeyi doğru şekilde anlaması sağlanmıştır.

Fonemik akıcılık değerlendirmesinde katılımcılara; *“Size 1 dakika süre vereceğim ve bu süre içinde /b/ sesi ile başlayan aklınıza gelen bütün sözcükleri saymanızı isteyeceğim. Sözcükleri sayarken özel isim olmamasına dikkat etmenizi istiyorum. Yani insan ya da yer ismi dışındaki sözcükleri sayabilirsiniz. Hazır mısınız?”* Bu yönerge her bir dil için seçilen üçer fonem için de kullanılmıştır.

Fonemik akıcılık değerlendirilirken /b/ sesi kavramını tam anlayamayan katılımcılar için /b/ harfi olarak yönerge verilmiştir. Sebzeler-meyveler kategorisinde sadece sebzeler ya da meyveler sayılıyorsa, saymadığı kategori katılımcıya hatırlatılmıştır.

Katılımcıların bazıları: “Bu kadar; aklıma gelmiyor; heyecanlandım; az saydım;” gibi ifadeler kullanmıştır. Katılımcıların devam edebilmesi için “Gayet iyi gidiyorsunuz. Devam edin. Aklınıza gelebilir, halen süreniz var.” gibi motive edici ifadeler kullanılmıştır.

Eylem akıcılığı değerlendirmesinden sonra, fonemik akıcılık değerlendirmesine geçilen katılımcıların bazılarında /k/ sesi ile başlayan sözcükleri saymaları istendiğinde /k/ sesi ile başlayan eylemleri saydıkları gözlenmiş, onlara sadece eylem değil akıllarına gelen tüm sözcükleri sayabilecekleri hatırlatılmıştır.

Fonemik akıcılık değerlendirmesinde özel isim sayan katılımcılar, semantik akıcılıkta sebze-meyve kategorisinde ağaç isimleri sayan katılımcılar ve eylem akıcılığı değerlendirmesinde cümle kurarak eylem sayan katılımcılar uyarılmış, hataları gösterilmiştir.

Uygulamada ses kaydı almak üzere; Apple marka Iphone 5S cep telefonunun ses kayıt programı kullanılmıştır.

Veri Analizi

İki dilli bireylerin sözel akıcılık değerlendirmelerinden elde edilen bütün ses kayıtları, uygulamacı tarafından dinlenmiş ve yazıya dökülmüştür. Yazıya dökülen veriler, Excel programına aktarılmıştır. Burada, katılımcıların Kürtçe ve Türkçe diline ait ürettikleri her bir kategori ve her bir fonem için, toplam sözcük sayısı, ortalama sözcük sayısı, farklı sözcük sayısı ve bunların standart sapmaları hesaplanmıştır. Katılımcıların üretim esnasındaki tekrarları, kategorik üretimde eş anlamlı olan sözcükleri, özel isimler, farklı çekim ekiyle çekimlenmiş aynı kök eylemler, istenenden farklı bir fonemle başlayan sözcükler hatalı kabul edilmiştir. Hatalı kabul edilen sözcükler ortalamalara dâhil edilmemiştir.

Katılımcıların her bir kategori ve her bir fonem için ürettikleri sözcükler en sık üretilenden en az üretilene doğru sıralanmıştır. Bu işlem hem Kürtçe hem Türkçe dili için ayrı ayrı yapılmıştır. Sıralamalar sonucunda katılımcıların her bir kategoride ve her bir fonemde en sık on sözcük ve ilk beş sırada en sık ürettikleri on sözcük belirlenmiştir.

Eldeki verilerin Kürtçe-Türkçe dillerine; yaş, eğitim ve cinsiyet değişkenlerine göre normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığı Shapiro-Wilk testi kullanılarak incelenmiştir. Bu testten elde edilen sonuçlara göre; Türkçedeki tüm kategoriler ve fonemler normal dağılım göstermektedir. Kürtçede tüm kategoriler ve fonemler arasından /b,n/ fonemleri normal dağılım gösterirken; /e/ fonemi normal dağılım göstermemiştir. Veriler, yaş değişkenine göre normal dağılım göstermektedir. Ancak; veriler eğitim ve yaş değişkenlerine bağlı olarak normal dağılım göstermemektedir.

Veriler analiz edilmeden önce değişkenlerin normal dağılıp dağılmadığı Shapiro-Wilk testi kullanılarak incelenmiştir. Veriler arasında normal dağılım gösteren kategoriler ve fonemler arasındaki farkı incelemek için Tekrarlı Ölçümler için

Varyans Analizi kullanılmıştır. Her bir dil için, kategoriler ve fonemler arasındaki fark ayrı ayrı incelenmiştir. Katılımcıların semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık Bağımsız Örneklemeler için t Testi ile analiz edilmiştir.

Verilerin istatistiksel analizi yapılırken SPSS 19.0 programı kullanılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Bulgular

Bu bölümde araştırma soruları çerçevesinde yapılan veri analizleri sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Kürtçe ve Türkçe semantik akıcılık kategorilerinde üretilen toplam, ortalama ve farklı sözcük sayısı

Kürtçe (KR) – Türkçe (TR) konuşan iki dilli yetişkin bireylerin KR ve TR’de ‘*hayvanlar, sebzeler-meyveler, eylemler*’ kategorilerine ait ürettikleri sözcükler Excel programında sıralanmıştır. Katılımcıların her iki dilde yaptıkları sözcük tekrarları ve hatalar çıkarılarak, KR ve TR için her bir kategoride ürettikleri toplam sözcük sayısı, ortalama sözcük sayısı (Ort.), farklı sözcük sayısı, standart sapmaları (SS), en düşük (Min.) ve en yüksek (Max.) değerleri KR için Çizelge 6 ve TR için Çizelge 7’de gösterilmektedir.

Çizelge 6. Kürtçede Kategorilere Ait Toplam, Ortalama, Farklı Sözcük Sayısı, Standart Sapma, Minimum Ve Maksimum Değerleri

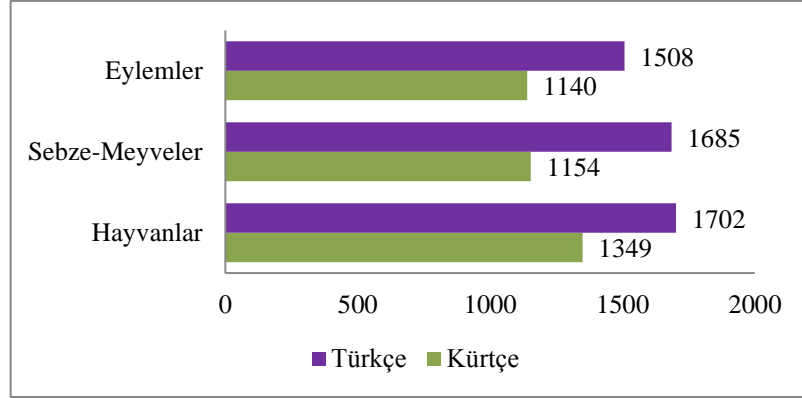
Kategoriler	Toplam	Ort.	SS	Farklı	Min.	Max.
Hayvanlar	1349	15.87	5.00	125	5	30
Sebze-meyve	1154	13.57	3.83	144	6	23
Eylemler	1140	13.41	4.27	204	6	23

Çizelge 6’da gösterildiği üzere; katılımcıların KR’de ürettikleri toplam sözcük sayısının en fazla olduğu kategori *hayvanlar*’dır (1349, Ort.=15.87, SS=5) *hayvanlar* kategorisini takip eden *sebzeler-meyveler* kategorisinde toplamda 1154 sözcük üretilmiştir (Ort.=13.57, SS=3.83). KR’de üretilen toplam sözcük sayısının en az olduğu kategori ise; *eylemler*’dir (1140, Ort.=13.41, SS=4.27).

Çizelge 7. Türkçede Kategorilere Ait Toplam, Ortalama, Farklı Sözcük Sayısı, Standart Sapma, Minimum Ve Maksimum Değerleri

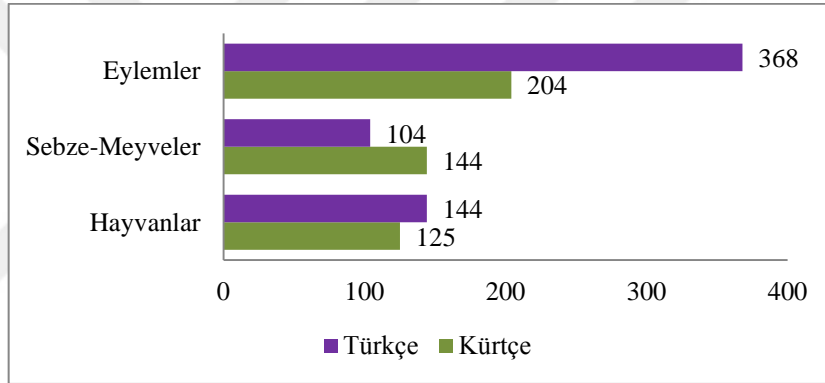
Kategoriler	Toplam	Ort.	SS	Farklı	Min.	Max.
Hayvanlar	1702	20.02	5.09	144	9	34
Sebze-meyve	1685	19.82	4.41	104	12	30
Eylemler	1508	17.74	5.65	368	7	32

Çizelge 7’de görüldüğü gibi TR’de katılımcıların ürettikleri sözcük sayısı en fazla *hayvanlar* (1702, Ort.=20.02, SS=5.09) kategorisindedir. Bunu takip eden *sebzeler-meyveler* kategorisinde toplam 1685 (Ort.=19.82, SS=4.41) sözcük üretilmiştir. Üretimin en az olduğu kategori olan *eylemler*de ise; toplam 1508 (Ort.=17.74, SS=5.65) sözcük üretilmiştir.

Şekil 3. Kürtçe ve Türkçede Kategorilere Göre Üretilen Toplam Sözcük Sayısı

Şekil 3'te görüldüğü gibi toplam ve ortalama sözcük sayılarına bakıldığında, katılımcıların TR'de ürettikleri sözcük sayısı; tüm kategorilerde KR'de üretilen sözcük sayısına kıyasla daha fazladır. Katılımcıların hem KR'de hem de TR'de toplamda en çok sözcük ürettikleri kategori *hayvanlar* kategorisidir. Her iki dilde de *hayvanlar* kategorisini sırasıyla *sebze-meyveler* ve *eylemler* izlemektedir.

Şekil 4. Kürtçe Ve Türkçede Kategorilere Göre Üretilen Farklı Sözcük Sayısı

Şekil 4'te gösterildiği gibi kategorilere göre üretilen farklı sözcük sayısına bakıldığında; KR için farklı sözcük sayısının en fazla olduğu kategori *eylemler* (204) kategorisidir. '*eylemler*' kategorisini sırasıyla *sebze-meyveler* (144) ve *hayvanlar* (125) kategorileri izlemektedir. TR için üretilen farklı sözcük sayısı KR ile benzer olarak en fazla *eylemler* (368) kategorisindedir. Bu kategoriyi *hayvanlar* (144) ve *sebze-meyveler* (104) kategorisi izlemektedir.

Kürtçe ve Türkçe 'de üretilen ortalama sözcük sayısına göre kategoriler arası farklılık

Farklı kategorilerde üretilen toplam ve ortalama sözcük sayısına bakıldığında her bir kategoride üretilen toplam ve ortalama sözcük sayısının değiştiği görülmektedir. Kategoriler arasında üretilen sözcük sayısı farkının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Tekrarlanan Ölçümler için ANOVA testi ile incelenmiştir. Varyans analizinden elde edilen sonuçlar KR için Çizelge 8; TR için Çizelge 10'da gösterilmektedir.

Çizelge 8. Kürtçede Üretilen Sözcük Sayılarının Kategorilere Göre Karşılaştırılması: Tekrarlanan Ölçümler İçin ANOVA Testi Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Ölçüm	321.184	2	160.592	12.544	0.000***	0.13
Hata	2150.816	168	12.802			
Toplam	2472	170	173.394			

Varyans analizinden elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların KR’de ürettikleri sözcük sayılarının kategorilere bağlı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir ($F_{(2, 168)}=12.544, p < .001, \eta^2=0.13$).

Kategoriler arasındaki üretilen sözcük sayısı farklılığının hangi kategoriler arasında olduğunu bulgulamak amacıyla Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmaların sonucunda elde edilen p değerleri Çizelge 9’da yer almaktadır.

Çizelge 9. Kürtçe İçin Üretilen Kategoriler Arası Karşılaştırma: Pair-Wise Analizi Değerleri

	Hayvanlar	Sebzeler-Meyveler	Eylemler
Hayvanlar	--	0.000***	0.000***
Sebzeler-Meyveler	0.000***	--	1.000
Eylemler	0.000***	1.000	--

Çizelge 9’a göre katılımcıların *hayvanlar* ile *sebzeler-meyveler* kategorilerinde ürettikleri sözcük sayısı anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p < .001$). *hayvanlar* kategorisinde (Ort.=15.87, SS=5.00); *sebzeler-meyveler* kategorisinde (Ort.=13.57, SS=3.83) sözcük üretilmiştir. ‘*hayvanlar*’ ile *eylemler* kategorilerinde üretilen sözcük sayıları da birbirinden anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($p < .001$). *hayvanlar* kategorisinde üretilen sözcük sayısı (Ort.=15.87, SS=5.00) *eylemler* kategorisinde üretilen sözcük sayısından (Ort.=13.41, SS=4.27) anlamlı derecede fazladır. Analiz sonuçlarına göre *sebzeler-meyveler* ile *eylemler* kategorileri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çizelge 10’da sonuçları yer alan varyans analizi doğrultusunda; katılımcıların TR’de ürettikleri sözcük sayılarının da kategorilere göre farklılaştığı görülmektedir.

Çizelge 10. Türkçede Üretilen Sözcük Sayılarının Kategorilere Göre Karşılaştırılması: Tekrarlanan Ölçümler İçin ANOVA Testi Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Ölçüm	271.584	2	135.792	8.325	0.000***	0.90
Hata	2740.416	168	16.312			
Toplam	3012.000	170	152.104			

Çizelge 10'a göre KR'ye benzer olarak, katılımcıların TR'de kategorilere ait ürettikleri sözcük sayısı kategorilere bağlı olarak anlamlı farklılık göstermektedir (F=8.325, p<.001, $\eta^2=0.90$).

Kategoriler arası farklılığın hangi iki kategori arasında olduğunu bulmak için KR'de olduğu gibi kategoriler arası ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Karşılaştırma sonuçları çizelge 11' de gösterilmektedir.

Çizelge 11. Türkçe İçin Üretilen Kategoriler Arası Karşılaştırma: Pair-Wise Analizi Değerleri

	Hayvanlar	Sebzeler-Meyveler	Eylemler
Hayvanlar	--	1.000	0.002*
Sebzeler-Meyveler	1.000	--	0.007*
Eylemler	0.002*	1.000	--

Çizelge 11'de gösterildiği gibi TR'de *hayvanlar* ile *eylemler* kategorisi ve *sebzeler-meyveler* ile *eylemler* kategorilerinde üretilen sözcük sayısı anlamlı şekilde farklılık göstermektedir. Katılımcıların ürettikleri sözcük sayısı arasındaki fark *hayvanlar* ile *sebzeler-meyveler* kategorileri arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Kürtçe ve Türkçede her bir kategori için en sık ve ilk beş sırada üretilen sözcükler

Araştırmada katılımcıların semantik akıcılık değerlendirmesinden elde edilen ses kayıtlarının transkripsiyonu yapılmış, hatalı üretimler, diller arası geçişler ve tekrarlar çıkarılarak kalan veriler Excel programına aktarılmıştır. Excelde katılımcıların KR ve TR için her bir kategoride ürettikleri sözcük sıklıkları hesaplanmıştır. Katılımcıların en sık ürettikleri on sözcük belirlenmiştir. Buna ek olarak her katılımcıların KR ve TR'de her bir kategori için ilk 5 sırada ürettikleri sözcükler sıralanarak, ilk beş sırada üretilen en sık 10 sözcük de belirlenmiştir. Her bir kategoride üretilen en sık ve ilk beş sırada üretilen 10 sözcük KR için Çizelge 12'de; TR için ise çizelge 13'te gösterilmektedir.

Çizelge 12'de görüldüğü gibi KR'de *hayvanlar* kategorisinde en sık üretilen sözcükler *pişik* (kedi) (58), *mar* (yılan) (58), *çel* (inek) (56) ve *hesp* (at) (52) sözcükleridir. Çalışmada yer alan 85 katılımcıdan 58'i, kendilerine verilen 1 dakika içinde *pişik* (kedi) ve *mar* (yılan) sözcüklerini saymıştır. *Hayvanlar* kategorisinde ilk 5 sırada en sık üretilen sözcükler ise *çel* (inek) (34), *hesp* (at) (29) ve *ker* (eşek) (25) dir. Başka bir deyişle, çel (inek) sözcüğünü üreten 56 kişiden 34'ü bu sözcüğü ilk beş sıra içinde saymıştır.

'*Sebzeler-meyveler*' kategorisinde *sev* (elma) (78) ve *bacan* (domates) (68) en sık üretilen sözcüklerdendir. Aynı kategoride ilk 5 sırada en sık üretilen sözcükler yine *sev* (elma) (53) ve *bacan* (domates) (46) sözcükleridir. Yani çalışmada yer alan 85 katılımcıdan 78'i *sev* (elma) sözcüğünü üretmiş; bu 78 kişiden 53'ü *sev* (elma) sözcüğünü ilk 5 sözcük içerisinde üretmiştir. Benzer şekilde; *bacan* (domates) sözcüğünü üreten 68 katılımcının 46'sı bu sözcüğü ilk 5 sırada üretmiştir.

'Eylemler' kategorisinde en sık üretilen sözcükler *razan* (uyu-) (51), *xwarin* (ye-) (51), *çun* (git-) (50) ve *rabun* (uyan-) (47) sözcükleridir. İlk 5 sırada sayılan sözcükler de *rabun* (uyan-) (42), *çun* (git-) (33) ve *xwarin* (ye-) (26) sözcükleridir. *Eylemler* kategorisinde *razan* (uyu-) sözcüğü dışında en sık üretilen 3 sözcük, ilk beş sırada da üretilmiştir.

Çizelge 13'te gösterildiği gibi, katılımcıların TR'de *hayvanlar* kategorisi için en sık ürettikleri sözcükler *aslan* (59), *inek* (56) ve *köpektir* (54). *Hayvanlar* kategorisinde ilk beş sırada ürettikleri sözcükler ise; *kedi* (34), *köpek* (24), *inek* (24) ve *eşek* (23) sözcükleridir. Katılımcıların en sık ve ilk beş sırada ürettikleri iki sözcük, aynıdır (*köpek* ve *inek*). KR ile karşılaştırıldığında katılımcıların her iki dilde de en sık ve ilk beş sırada ürettikleri ortak sözcük *inektir*.

'Sebzeler-meyveler' kategorisi için katılımcıların TR'de en sık ürettikleri sözcükler; *elma* (72), *domates* (70) ve *portakaldır* (67). İlk beş sırada en sık üretilen sözcükler ise; *elma* (47), *armut* (32) ve *portakaldır* (28). *Sebzeler-meyveler* kategorisinde *elma* sözcüğünü üreten 72 kişiden 47'si ve *portakal* sözcüğünü üreten 67 kişiden 28'i bu sözcüğü ilk beş sırada üretmiştir. Bu kategoride hem KR hem de TR'de en sık üretilen ilk iki sözcük, aynıdır (*elma* ve *domates*).

TR'de *eylemler* kategorisi için en sık üretilen sözcük olan *koş-* (57) eylemi ilk beş sırada sayılan sözcükler arasında da ilk sıradadır. En sık üretilen diğer sözcükler *otur-* (46) ve *git-* (45) eylemleridir. *Otur-* (31) eylemi ilk beş sırada en sık üretilen üçüncü sözcüktür. 'Eylemler' kategorisinde KR'de üretilen sözcüklerle karşılaştırıldığında, bu kategoride sözcüklerin benzerliği daha düşük düzeydedir. KR ve TR'de *eylemler* kategorisi için ilk 5 sırada üretilen tek ortak sözcük *git-* (çun) sözcüğüdür.

Çizelge 12. Kürtçede her bir kategori için en sık ve ilk 5 sırada üretilen sözcükler ve sayıları

No	Hayvanlar			Sebzeler-Meyveler			Eylemler			
	En sık	S.	İlk 5	S.	İlk 5	S.	En sık	S.	İlk 5	S.
1.	Mar / Pişik (yılan) (kedi)	58	Çel (inek)	34	Sev (elma)	78	Razan (uyumak) xwarin (yemek)	51	Rabun (uyanmak)	42
2.	Çel (inek)	56	Hesp (at)	29	Bacan (domates)	68	Çun (gitmek)	50	Çun (gitmek)	33
3.	Hesp (at)	52	Ker (eşek)	25	Zebeş (karpuz)	54	Rabun (uyanmak)	47	Xwarin (yemek)	26
4.	Mirişk (tavuk)	51	Pişik (kedi)	23	Porteçal (portakal)	51	Hatin (gelmek)	37	Bezin (koşmak)	22
5.	Baz (koyun) Çüçik (kuş)	50	Mar (yılan)	22	Xıyar (salatalık)	50	Gerin (gezme)	35	Hatin (gelmek)	21
6.	Hırç (ay) mişk (fare)	47	Mirişk (tavuk) Se (köpek)	21	Girsik (armut)	45	Vexwarin (içmek)	33	Razan (uyumak)	20
7.	Bızın (keçi) Ker (eşek)	45	Mişk (fare)	20	Pıtat (patates)	44	Bezin (koşmak) Rabun (kalkmak)	31	Gerin (gezme)	18
8.	Se (köpek)	44	Çüçik (kuş) Hırç (ay)	16	Diri (üzüm)	41	Xwandin (okumak)	26	Rabun (kalkmak)	15
9.	Gur (kurt)	31	Gur (kurt)	15	Gundor (kavun)	40	Axaftin (konuşmak)	25	Vexwarin (içmek)	11
10.	Rovi (tilki)	31	Bızın (keçi)	15	Maydanoz	32	Girin (ağlamak)	25	Reve çun	10

Çizelge 13. Türkçede her bir kategori için en sık ve ilk 5 sırada üretilen sözcükler ve sayıları

No	Hayvanlar				Sebzeler-Meyveler				Eylemler			
	En sık	S.	İlk 5	S.	En sık	S.	İlk 5	S.	En sık	S.	İlk 5	S.
1.	Aslan	59	Kedi Köpek	34	Elma	72	Elma	47	Koş-	57	Koş-	34
2.	İnek	56	İnek	24	Domates	70	Armut	32	Otur-	46	Kalk-	32
3.	Köpek	54	Eşek	23	Portakal	67	Portakal	28	Git-	45	Otur-	31
4.	Yılan	53	Aslan	22	Muz	62	Domates	24	Kalk-/ Ye- Yürü-	44	Yürü-	27
5.	Kedi	52	At	19	Armut	60	Muz	21	Uyu-	40	Ye-	22
6.	Koyun Kuş	49	Koyun	16	Biber	55	Mandalina Salatalık	18	İç-	38	Uyu-	21
7.	Eşek	48	Fil/Keçi Kuş/Kurt Yılan	15	Mandalina	54	Biber	17	Oku-	34	Git-	20
8.	Keçi	46	Ayı	14	Salatalık	53	Karpuz	16	Ağla- Gül-	31	Eğlen- Gez- / İç-	12
9.	At	45	Fare	11	Patlıcan	51	Çilek Patlıcan	14	Konuş-	29	Konuş- Yat-	10
10.	Fare	40	Horoz/öküz Tavşan/tavuk	10	Soğan	49	Kavun	13	Eğlen-	27	Gel-	9

(S.=Sözcük sayısı)

Kürtçe için /b,n,e/ Türkçe için /k,f,r/ fonemlerinde üretilen toplam, ortalama ve farklı sözcük sayısı

Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli yetişkin bireylerin, fonemik akıcılık değerlendirmesi için her bir dilde yüksek, orta ve düşük sıklığa sahip birer tane fonem seçilmiştir. Katılımcıların her bir fonemde ürettikleri sözcükler Excel programında sıralanmış, hatalı üretimler ve tekrarlar sayıma dahil edilmemiştir. KR'de /b,n,e/ fonemleri; TR'de /k,f,r/ fonemleri için üretilen toplam sözcük sayısı, ortalama sözcük sayısı (Ort.), farklı sözcük sayısı, standart sapmaları (SS), en düşük (Min.) ve en yüksek (Max.) değerleri, KR için çizelge 14 ve TR için çizelge 15'te gösterilmektedir.

Çizelge 14. Kürtçe Fonemlere Ait Toplam, Ortalama, Farklı Sözcük Sayısı, Standart Sapma, Minimum Ve Maksimum Değerleri

Kategoriler	Toplam	Ort.	SS	Farklı	Min.	Max.
/b/	877	10.31	4.07	244	1	25
/n/	520	6.11	3.05	130	0	13
/e/	581	6.83	2.15	87	3	12

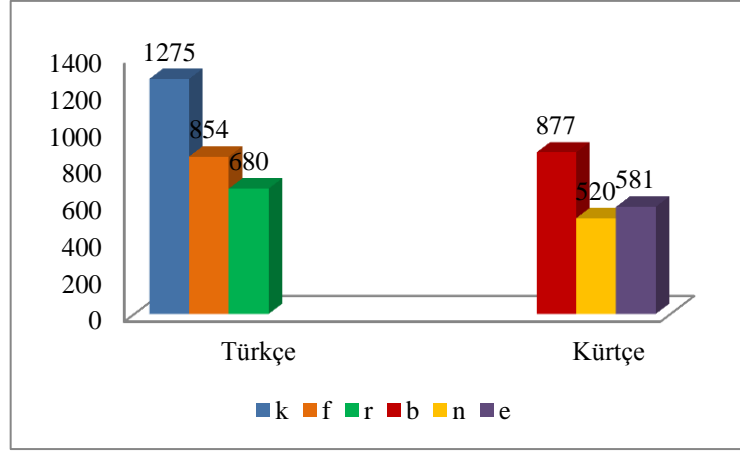
Çizelge 14'e göre katılımcılar KR fonemik akıcılık değerlendirmesinde en çok sözcüğü yüksek sıklıkta kullanılan /b/ foneminde üretmişlerdir (877, Ort.=10.31, SS=4.07). /b/ fonemini sırasıyla düşük sıklıktaki /e/ (581, Ort. = 6.83, SS = 3.05) ve orta sıklıktaki /n/ (520, Ort.=6.11, SS=2.15) fonemi izlemektedir.

Çizelge 15'e göre TR fonemik akıcılık ölçümünde üretilen toplam sözcük sayısı 1275 ile yüksek sıklığa sahip olan /k/ (Ort. =15, SS=5.23) fonemidir. /k/ fonemini takip eden toplamda 854 sözcük üretilen /f/ (Ort.=10.04, SS=4.02) fonemi takip etmektedir. TR'de düşük sıklıkta olan /r/ foneminde ise; toplam 680 (Ort.=8, SS=3.19) sözcük üretilmiştir. Fonemik akıcılık ölçümünde TR'de /r/ sesi en az sözcüğün üretildiği fonemdir.

Çizelge 15. Türkçe Fonemlere Ait Toplam, Ortalama, Farklı Sözcük Sayısı, Standart Sapma, Minimum Ve Maksimum Değerleri

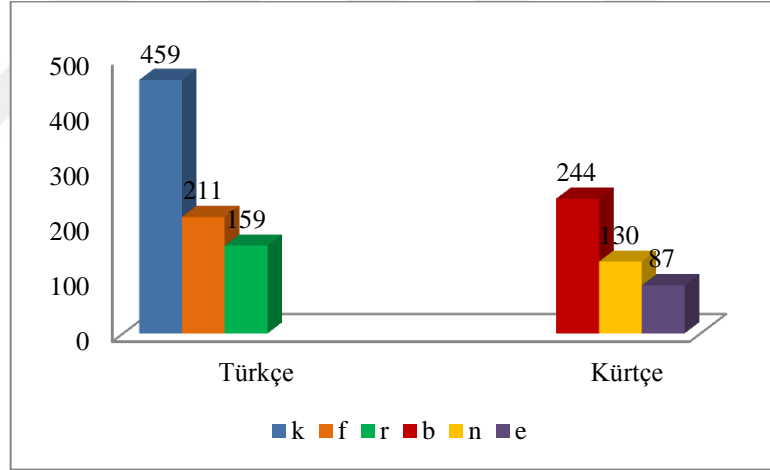
Kategoriler	Toplam	Ort.	SS	Farklı	Min.	Max.
/k/	1275	15	5.23	459	5	28
/f/	854	10.04	4.02	211	2	23
/r/	680	8	3.19	159	1	16

Şekil 5'te KR'de /b,n,e/ TR'de /k,f,r/ fonemleri için üretilen toplam sözcük sayıları gösterilmektedir. Şekil 5'te ise fonemik akıcılık değerlendirmesinde KR'de /b,n,e/ TR'de /k,f,r/ fonemleri için üretilen farklı sözcük sayıları gösterilmektedir.

Şekil 5. Kürtçede /b,n,e/ Ve Türkçede /k,f,r/ Fonemleri İçin Üretilen Toplam Sözcük Sayıları

Şekil 5'te gösterildiği gibi, katılımcıların TR'de yüksek sıklıkta kullanılan bir fonem olan /k/ sesinde ürettikleri toplam sözcük sayısı; KR'de yüksek sıklıktaki bir fonem olan /b/ fonemine üretilen toplam sözcük sayısından fazladır. TR'de fonemik akıcılıkta üretilen sözcük sayısı büyükten küçüğe doğru, yüksek sıklık /k/, orta sıklık /f/, düşük sıklık /r/ iken; KR'de üretilen sözcük sayısı büyükten küçüğe doğru sıralandığında yüksek sıklık /b/, düşük sıklık /e/, orta sıklık /n/ şeklinde bir sıralama oluşmaktadır.

Şekil 6. Kürtçede /b,n,e/ Ve Türkçede /k,f,r/ Fonemleri İçin Üretilen Farklı Sözcük Sayıları

Şekil 6'ya göre katılımcıların KR'de ürettikleri farklı sözcük sayısı en fazla /b/ (244) fonemindedir. /b/ fonemini sırasıyla; /n/ (130) ve /e/ (87) fonemleri izlemektedir. TR'de ise katılımcıların ürettikleri farklı sözcük sayısı en fazla /k/ (459) fonemindedir; daha sonrasında /f/ (211) ve en az olarak da /r/ (159) fonemindedir.

Kürtçe ve Türkçe' de üretilen ortalama sözcük sayısına göre fonemler arası farklılık

KR ve TR'de farklı fonemler için üretilen toplam ve ortalama sözcük sayısına bakıldığında her bir fonem için üretilen toplam ve ortalama sözcük sayısının farklılaştığı görülmektedir. Her bir dil için fonemler arasında üretilen sözcük sayısı farkının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Tekrarlanan Ölçümler

için ANOVA testi ile incelenmiştir. Varyans analizinden elde edilen sonuçlar KR için Çizelge 16 TR için Çizelge 18’de gösterilmektedir.

Çizelge 16. Kürtçede Üretilen Sözcük Sayılarının Fonemlere Göre Karşılaştırılması: Tekrarlanan Ölçümler İçin ANOVA Testi Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Ölçüm	857.984	2	428.992	72.070	0.000***	0.462
Hata	1000.016	168	5.952			
Toplam	1858.000	170	434.944			

Varyans analizinden elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların KR’de ürettikleri sözcük sayılarının fonemlere bağlı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir ($F_{(2-168)}=72.070$, $p<.001$, $\eta^2=0.462$).

Fonemler arası farklılığın hangi iki fonem arasında olduğunu bulmak amacıyla fonemler arası ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Karşılaştırma sonuçları Çizelge 17’de gösterilmektedir.

Çizelge 17. Kürtçede Üretilen Sözcüklerin Fonemler Arası Karşılaştırması: Pair-Wise Analizi Değerleri

	/b/	/n/	/e/
/b/	--	0.000***	0.000***
/n/	0.000***	--	0.055
/e/	0.000***	0.055	--

Çizelge 17’ye göre katılımcıların /b/ ve /n/ fonemlerinde ürettikleri sözcük sayısı anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p<.01$). Yüksek sıklıkta kullanılan /b/ ve düşük sıklıktaki /e/ foneminde üretilen sözcük sayıları birbirinden anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($p<.01$). Analiz sonuçlarına göre orta sıklıktaki /n/ ile düşük sıklıktaki /e/ foneminde üretilen sözcük sayıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Varyans analizinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda; katılımcıların TR’de ürettikleri sözcük sayılarının fonemlere göre farklılaştığı görülmektedir. Analiz verileri Çizelge 18’de gösterilmiştir.

Çizelge 18. Türkçede Üretilen Sözcük Sayılarının Fonemlere Göre Karşılaştırılması: Tekrarlanan Ölçümler İçin ANOVA Testi Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Ölçüm	2202.125	2	1101.063	126.305	0.000***	0.601
Hata	1464.541	168	8.718			
Toplam	3666.666	170	1109.781			

Çizelge 18'e göre KR'ye benzer olarak, katılımcıların TR'de fonemlere ait ürettikleri sözcük sayısı fonemlere bağlı olarak farklılık göstermektedir ($F_{(2-168)}=126.305, p<.001, \eta^2=0.601$).

Fonemler arası farklılığın hangi iki fonem arasında olduğunu bulmak için Kürtçede olduğu gibi TR için de fonemler arası ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Karşılaştırma sonuçları çizelge 19'da gösterilmektedir.

Çizelge 19. Türkçe İçin Üretilen Sözcüklerin Fonemler Arası Karşılaştırması: Pair-Wise Analizi Değerleri

	/k/	/f/	/r/
/k/	--	0.000***	0.000***
/f/	0.000***	--	0.000***
/r/	0.000***	0.000***	--

Çizelge 19'da gösterildiği gibi TR'de /k/ ve /f/ fonemlerinde; /k/ ve /r/ fonemlerinde ve /f/ ve /r/ fonemlerinde üretilen sözcük sayıları birbirinden anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p<.001$). TR'de fonemik akıcılık değerlendirmesinde kullanılan /k,f,r/ fonemlerine ait üretilen sözcük sayılarının hepsi birbirinden anlamlı olarak farklıdır.

Kürtçe ve Türkçede her bir fonem için en sık ve ilk beş sırada üretilen sözcükler

Çalışmada katılımcıların fonemik akıcılık değerlendirmesinden elde edilen ses kayıtlarının transkripsiyonu yapılmış, hatalı üretimler, diller arası geçişler (code-switching) ve tekrarlar çıkarılarak kalan veriler Excel programına aktarılmıştır. Excelde katılımcıların KR'de /b,n,e/ ve TR'de /k,f,r/ fonemlerinin her biri için ürettikleri sözcüklerin sıklıkları hesaplanmıştır. Katılımcıların her bir fonemde en sık ürettikleri on sözcük belirlenmiştir. Buna ek olarak KR ve TR'de her bir fonem için ilk 5 sırada üretilen sözcükler sıralanarak, ilk beş sırada üretilen en sık 10 sözcük belirlenmiştir. Her bir fonem için üretilen en sık 10 sözcük ile ilk beş sırada üretilen 10 sözcük KR için çizelge 20, TR için çizelge 21'de gösterilmektedir.

Çizelge 20'de gösterildiği üzere /b/ foneminde en sık üretilen sözcükler *baran* (yağmur, 51) ve *befr* (kar, 50) sözcükleridir. /b/ foneminde ilk 5 sırada en sık üretilen sözcükler yine *baran* (44) ve *befr* (40) sözcükleridir. Başka bir deyişle; çalışmada yer alan 85 kişiden, *baran* sözcüğünü üreten 51 kişinin 44'ü bu sözcüğü ilk beş sırada üretmiştir. Kürtçede /b/ foneminde en sık ve ilk 5 sırada üretilen dört sözcük; *baran*, *befr*, *ber* (taş) ve *bager* (rüzgar) sözcükleridir.

/n/ foneminde en sık üretilen üç sözcük *nan* (ekmek, 46), *neynük* (tırnak, 44) ve *nav* (isim, 34) sözcükleridir. /n/ foneminde, /b/ foneminde olduğu gibi, en sık üretilen ilk üç sözcük ile ilk 5 sırada en sık üretilen 3 sözcük aynıdır. Yani; en sık üretilen *nan*, *neynük* ve *nav* sözcükleri, katılımcılar tarafından ilk 5 sırada sayılmışlardır.

/e/ foneminde hem en sık hem de ilk 5 sırada en sık üretilen sözcük sırasıyla *ez* (ben), *erd* (yer) ve *esman* (gökyüzü) sözcükleridir. En sık üretilen *ez* (67) sözcüğü ilk 5 sırada 60; *erd* (63) sözcüğü ilk 5 sırada 54; *esman* sözcüğü ilk 5 sırada 40 kişi tarafından üretilmiştir.

Çizelge 20. Kürtçede her bir fonem için en sık ve ilk 5 sırada üretilen sözcükler ve sayıları

No	/b/			/m/			/e/		
	En sık	İlk 5	S.	En sık	İlk 5	S.	En sık	İlk 5	S.
1.	Baran (yağmur)	Baran (yağmur)	44	Nan (ekmek)	Nan (ekmek)	46	Ez (ben)	Ez (ben)	67
2.	Befr (kar)	Befr (kar)	40	Neynük (tırnak)	Neynük (tırnak)	44	Erd (yer)	Erd (yer)	63
3.	Ber (taş)	Ber (taş)	19	Nav (isim)	Nav (isim)	34	Esman (gökyüzü)	Esman (gökyüzü)	52
4.	Bager (rüzgar)	Bager (rüzgar)	12	Nezan (cahil)	Nezan (cahil)	21	Eni (alın)	Em (biz)	42
5.	Berx (kuzu) Bihar (bahar)	Bacan (domates)	11	Nergis	Ne/Na/Nexer (hayır)	18	Em (biz)	Ere-E (evet)	34
6.	Berçavk (gözlük)	Berx (kuzu)	9	Naylon	Nezan (cahil) Nü (yeni)	13	Ezman (dil)	Ew (o)	29
7.	Bacan (domates)	Bahoz (firtına) Berik (kilimi)	8	Nazdar (nazlı) Nü (yeni)	Naylon	12	Ere-E (evet) Ev (bu)	Ezman (dil)	24
8.	Berik (kilim) Bab (baba) Bizin (keçi)	Bihar (bahar) Bine (getir-) Bizin (keçi)	7	Nal (inlemek)	Navdar (ünlü)	11	Eniş (dirsek)	Eni (alın) Evin (aşk)	22
9.	Bira (erkek kardeş)	Bajar (şehir) Berfin (kardelen) Berxwedan (direniş)	6	Nalin (inilti) Newal (dere)	Nal (inlemek) Narin/nihak (ışık) Neçirvan (avcı) nezik (yakın)	10	Evin (aşk)	Evar (akşam)	19
10.	Barkirin (taşınmak)	Bahol (bavul)	5	Navdar (ünlü) Nezik (yakın)	Nivisin (yaz-)	9	Evindar (aşık)	Ewr (bulut)	11

Çizelge 21. Türkçede her bir fonem için en sık ve ilk 5 sırada üretilen sözcükler ve sayıları

No	/k/			/f/			/r/		
	En sık	İlk 5	S.	En sık	İlk 5	S.	En sık	İlk 5	S.
1.	Kalem	Kalem	48	Fare	Fare	42	Radyo Resim	Radyo	33
2.	Kitap	Kitap	35	Fil	Fil	41	Rakı Ranza	Resim	23
3.	Koş-	Koş-	26	Fındık	Fidan	25	Rende	Ranza	22
4.	Kedi	Karpuz	24	Fıstık Fincan	Fındık Fıstık/ Fırın	23	Raf	Raf	21
5.	Kalk-	Kedi	21	Fidan	Fincan Futbol	22	Ray	Rakı	20
6.	Kağıt Karpuz	Kalk-	20	Fakir	Fakir Film	19	Renk Rüya	Rende	18
7.	Kaş	Kapı	18	Fırın Futbol	Fare Fasulye	18	Roka	Ray Renk	16
8.	Kapı	Kavun	17	Fikir	Fırça Fırlat-/fıstan	17	Ramazan Ruj	Ramazan Reyhan/Rüya	15
9.	Kuş	Kağıt	15	Fakat/ Fal Fırlat-/ Film	Fanus/ Fatura Felek/Fener	13	Reçel	Reçel Reklam	13
10.	Kavun	Kuş	13	Fasulye/ Fırça Fıstan	Fikir /Fitne Filiz/ Fiyat	12	Rahat Rakam/Reyhan	Ruj	12

Çizelge 21’de görüldüğü gibi katılımçıların TR’de /k/ foneminde en sık ürettikleri ilk üç sözcük *kalem* (48); *kitap* (35); *koş-* (26) sözcükleridir. /k/ foneminde ilk 5 sırada sayılan sözcükler en sık sayılan sözcüklerle aynıdır. Başka bir deyişle; katılımçıların ilk 5 sırada ürettikleri ilk üç sözcük; aynı zamanda /k/ fonemine ait en sık üretilen ilk üç sözcüktür. İlk 5 sırada üretilen sözcüklerin sıklıkları *kalem* (38); *kitap* (18); *koş-* (15) şeklindedir.

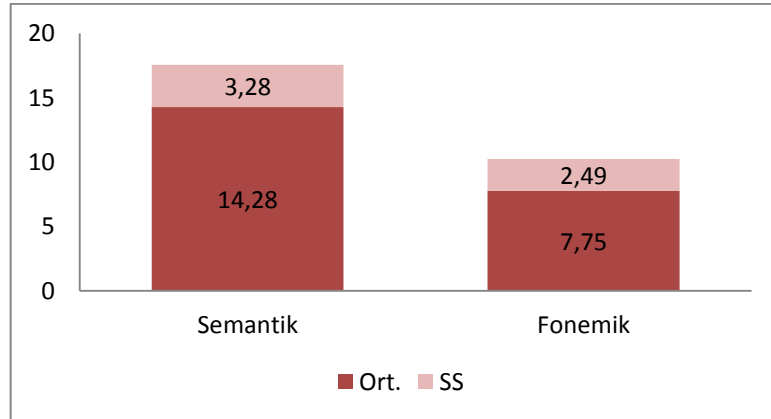
/f/ foneminde en sık üretilen sözcükler *fare* (42), *fil* (41), *findık* (25) sözcükleridir. Bu sözcüklerden *fare* (34) ve *fil* (32) sözcükleri aynı zamanda ilk 5 sırada en sık üretilen iki sözcüktür. /k/ foneminde olduğu gibi /f/ foneminde de en sık üretilen iki sözcük ile ilk 5 sırada sayılan iki sözcük birbiriyle aynıdır.

/r/ foneminde en sık üretilen sözcükler üretim sıklığı 33 olan *radyo* ve *resim*; 23 olan *rakı* ve *ranza*; ve 22 olan *rende* sözcükleridir. İlk 5 sırada üretilen ilk üç sözcük 26 üretim ile *radyo*; 23 ile *resim* ve 19 ile *ranza* sözcükleridir. Görüldüğü gibi /r/ foneminde *de* /k/ ve /f/ foneminde olduğu gibi en sık üretilen üç sözcük ile ilk 5 sırada üretilen üç sözcük birbiriyle aynıdır.

Çizelgelerde gösterildiği gibi hem KR’de hem de TR’de katılımçıların fonemik akıcılık değerlendirmesinde en sık ürettikleri sözcükler ile ilk 5 sırada ürettikleri bazı sözcükler aynıdır. Katılımcılar her iki dilde de kendilerine verilen foneme ait üretim yaparken en sık ürettikleri sözcükleri genellikle ilk 5 sözcük içerisinde üretmişlerdir.

Kürtçedeki semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık

Bu çalışmada yanıt aranan araştırma sorularından biri katılımçıların KR’deki semantik ve fonemik akıcılık performansları arasında bir fark olup olmadığıdır. Çalışmada yer alan her bir katılımçının semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları hesaplanmıştır. Katılımcıların KR’deki semantik akıcılıkta üç kategorinin ve fonemik akıcılıkta üç fonemin ortalamaları ve standart sapmaları Şekil 7’de gösterilmektedir.

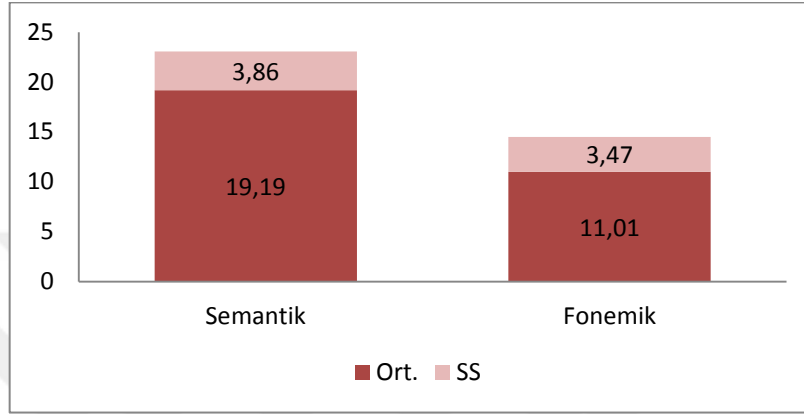
Şekil 7. Kürtçedeki Semantik Ve Fonemik Akıcılık Ortalamaları Ve Standart Sapmaları

Şekil 7’ye görüldüğü gibi katılımçıların KR’deki semantik akıcılık ortalamaları (Ort.=14.28, SS=3.28) fonemik akıcılık ortalamalarından (Ort.=7.75, SS=2.49) yüksektir. Semantik ve fonemik akıcılık arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek üzere Bağımlı Örneklem için t Test kullanılmıştır. Analizden elde edilen sonuçlara göre katılımçıların KR’deki semantik akıcılık ortalamaları,

fonemik akıcılık ortalamalarından anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(84)}=21.684$, $p<.001$). Başka bir deyişle katılımcıların semantik akıcılık performansları, fonemik akıcılık performanslarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksektir.

Türkçedeki semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık

Katılımcıların TR'deki semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları karşılaştırılmıştır. Şekil 8'de TR'de semantik ve fonemik akıcılık değerlendirmelerin elde edilen ortalama ve standart sapma değerleri gösterilmektedir.

Şekil 8. Türkçedeki Semantik Ve Fonemik Akıcılık Ortalamaları Ve Standart Sapmaları

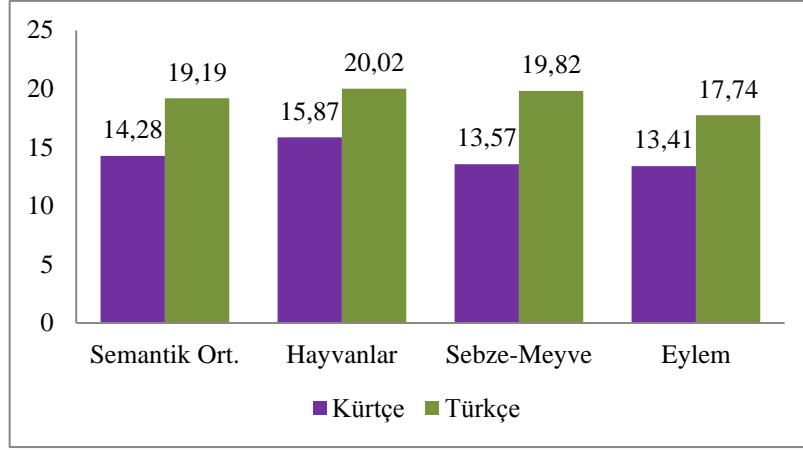
Şekil 8'e göre katılımcıların TR'deki semantik akıcılık ortalamaları (Ort.=19.19, SS=3.86) fonemik akıcılık ortalamalarından (Ort.=11,01, SS=3,47) daha yüksektir. Katılımcıların TR'deki semantik ve fonemik akıcılık performans ortalamalarının birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımlı Örneklemeler için t Test ile analiz edilmiştir. Analizden elde edilen sonuçlara göre; katılımcıların TR semantik akıcılık performansı, fonemik akıcılık performansından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(84)}=28,107$, $p<.001$). Katılımcıların semantik akıcılık ortalamaları fonemik akıcılık ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı olarak farklıdır.

Katılımcıların Kürtçe ve Türkçedeki semantik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık

Katılımcıların semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık KR ve TR için ayrı ayrı incelenmiştir. Katılımcıların KR semantik akıcılık (Ort.=14.28, SS=3,28); TR semantik akıcılık (Ort.=19.19, SS=3,86) performans ortalamalarına bakıldığında TR'de daha yüksek performans görülmektedir. Katılımcıların semantik akıcılık performansında diller arası anlamlı bir fark olup olmadığı Bağımlı Örneklemeler için t Test ile analiz edilmiştir. Analizden elde edilen sonuçlara göre; katılımcıların semantik akıcılık performansı KR ve TR dillerinde anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(84)}=-13,837$, $p<.001$). Başka bir deyişle, katılımcıların TR semantik akıcılık ortalamaları KR semantik akıcılık ortalamalarından yüksektir.

Katılımcıların KR ve TR semantik akıcılık değerlendirmesinde her bir kategoride ürettikleri sözcük sayısı ortalamaları Şekil 9'da gösterilmektedir. Şekil 9'da görüldüğü gibi; katılımcıların her bir kategori için TR'de ürettikleri ortalama sözcük sayısı, KR'dekinden daha fazladır

Şekil 9. Kürtçe Ve Türkçede Genel Semantik Akıcılık Ortalaması Ve Her Bir Kategori İçin Üretilen Ortalama Sözcük Sayısı

Her bir kategori için üretilen KR ve TR sözcüklerin ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığı post-hoc ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları anlamlı şekilde farklılaşan semantik akıcılık ortalamalarının, kategorilere göre anlamlılık değerleri Çizelge 22’de gösterilmiştir.

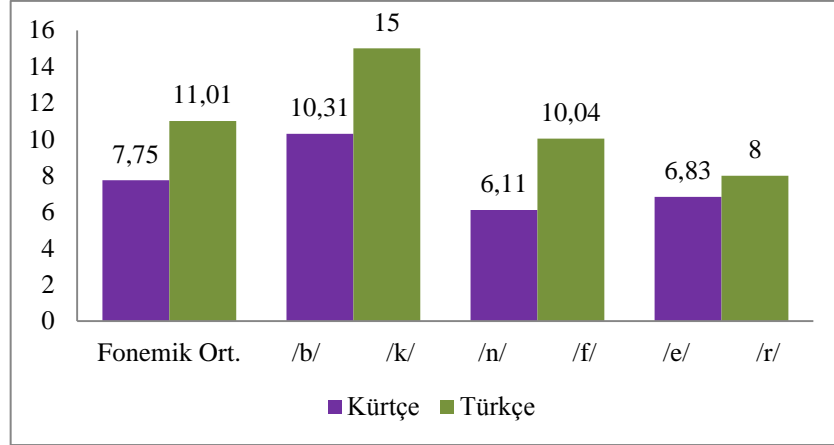
Çizelge 22. Kürtçe Ve Türkçedeki Kategoriler Arası Anlamlılık Değerleri

	TR hayvanlar	TR sebze-meyve	TR eylemler
KR hayvanlar	0.000***	--	--
KR sebze-meyve	--	0.000***	--
KR eylemler	--	--	0.000***

Çizelge 22’de görüldüğü gibi katılımcıların semantik akıcılık değerlendirmesinde her bir kategoriye ait üretimleri KR ve TR için anlamlı olarak birbirinden farklılaşmaktadır. Katılımcıların her bir kategori için TR’de ürettikleri ortalama sözcük sayısı, KR’ye göre anlamlı olarak fazladır.

Katılımcıların Kürtçe ve Türkçedeki fonemik akıcılık ortalamaları arasındaki farklılık

Katılımcıların fonemik akıcılık değerlendirmesinde her bir fonem için üretim ortalamaları hesaplanmıştır. Katılımcıların KR fonemik (Ort.=7.75, SS=2.49) TR fonemik (Ort.=11.01, SS=3.47) akıcılık performansları TR fonemik performansından daha düşüktür. Fonemik akıcılık değerlendirmesinde; diller arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Bağımlı Örneklemeler için t Test ile analiz edilmiştir. Analizden elde edilen bulgulara göre katılımcıların fonemik akıcılık performansları; KR ve TR’ye bağlı olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(84)}=-9,266$, $p<.001$). Başka bir deyişle, semantik akıcılıkta olduğu gibi katılımcıların TR’deki fonemik akıcılık performansları KR’deki fonemik akıcılık performanslarından daha yüksektir. Fonemik akıcılık değerlendirmesinde, TR ile KR karşılaştırıldığında; katılımcıların TR’de daha çok sözcük ürettikleri görülmektedir.

Şekil 10. Kürtçe Ve Türkçede Genel Fonemik Akıcılık Ortalaması Ve Kürtçede /B,N,E/ Türkçede /K,F,R/ Fonemleri İçin Üretilen Ortalama Sözcük Sayıları

Şekil 10'da gösterildiği gibi katılımcıların TR'deki /k,f,r/ fonemlerinde ürettikleri ortalama sözcük sayısı KR'deki /b,n,e/ fonemlerinde ürettikleri sözcük ortalamalarından daha yüksektir. KR'de yüksek sıklıkta olan /b/ fonemi için (Ort.=10.31), TR'de yüksek sıklıkta olan /k/ için (Ort.=15) sözcük üretilmiştir. Ortalamalar, KR'de orta sıklıktaki /n/ için (Ort.=6,11), TR'de orta sıklıktaki /f/ için (Ort.=10.04); KR'de düşük sıklıktaki /e/ için (Ort.=6,83), TR'de düşük sıklıktaki /r/ için (Ort.=8) sözcük olacak şekilde sıralanmaktadır.

KR ve TR'de her bir fonem için üretilen sözcüklerin ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığı post-hoc ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları anlamlı şekilde farklılaşan fonemik akıcılık ortalamalarının, fonemlere göre anlamlılık değeri Çizelge 23'te gösterilmiştir.

Çizelge 23. Kürtçe Ve Türkçedeki Fonemler Arası Anlamlılık Değerleri

	TR /k/	TR /f/	TR /r/
KR /b/	0.000***	--	--
KR /n/	--	0.000***	--
KR /e/	--	--	0.001***

Çizelge 23'te görüldüğü gibi katılımcıların fonemik akıcılık değerlendirmesinde her bir sıklıktaki foneme ait üretimleri KR ve TR için anlamlı olarak birbirinden farklılaşmaktadır ($p < .005$). Yüksek sıklıktaki; KR'de /b/ TR'de /k/; orta sıklıktaki KR'de /n/ TR'de /f/ ve düşük sıklıktaki KR'de /e/ TR'de /r/ fonemlerine ait sözcük ortalamaları birbirinden anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

Yaşın semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi

Araştırmada yer alan katılımcıların yaşları 18 ile 65 arasında değişmektedir. Çalışmaya katılan 85 bireyin yaş grupları 18-29; 30-49; 50 ve üzeri olacak şekilde üç gruba ayrılmıştır. Üç grubun KR ve TR'deki semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları hesaplanmıştır. Daha sonra yaş grupları arasındaki farklılık Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir.

Yaşın Kürtçedeki semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi

Katılımcıların yaş gruplarına göre KR semantik akıcılık ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri çizelge 24'te gösterilmektedir.

Çizelge 24. Yaş Gruplarının Kürtçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum Ve Maksimum Değerleri

Yaş Grupları	N	Ort.	SS	Min.	Max.
18-29	28	14	3,28	9	23,67
30-49	38	14,16	3,07	8	19,33
50 ve üzeri	19	14,94	3,77	9,33	22,33
Toplam	85	14,28	3,28	8	23,67

Çizelge 24'te görüldüğü gibi yaş gruplarını KR semantik akıcılıktaki ortalamaları birbirine oldukça yakındır. KR semantik akıcılık ortalamasının en yüksek olduğu grup 50 ve üzeri yaş grubudur (Ort.=14,94, SS=3,77). 30-49 arası yaş grubu semantik akıcılık ortalamasında ikinci sıradadır (Ort.=14,16, SS=3,07). Semantik akıcılık ortalamasının en düşük olduğu grup en genç grup olan 18-29 yaş grubundadır (Ort.=14, SS=3,38).

Yaş grupları arasındaki KR semantik akıcılık ortalamaları farklılığı analizi Tek Yönlü Varyans Analizi ile yapılmıştır. Analizden elde edilen sonuçlar çizelge 25'te gösterilmektedir.

Çizelge 25. Yaş Gruplarının Kürtçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	11.142	2	5.571	0.509	0.603
Gruplar içi	896.892	82	10.938		
Toplam	908.034	84	16.509		

Çizelge 25'e göre; KR semantik akıcılık ortalamaları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F_{(2-82)}=0,509$, $p=0,603$).

Çizelge 26. Yaş Gruplarının Kürtçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum Ve Maksimum Değerleri

Yaş Grupları	N	Ort.	SS	Min.	Max.
18-29	28	7.76	2.37	2	11.57
30-49	38	7.95	2.64	2.67	14
50 ve üzeri	19	7.35	2.41	3	12.33
Toplam	85	7.75	2.49	2	14

Katılımcıların KR fonemik akıcılık ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri çizelge 26'da gösterilmektedir.

Çizelge 26'ya göre katılımcıların KR'deki fonemik akıcılık ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Fonemik akıcılık ortalamasının en yüksek olduğu yaş grubu 30-49 (Ort.=7,95, SS=2,64) arasındır. 18-29 yaş grubu fonemik akıcılık ortalaması ikinci sıradadır (Ort.=7,76, SS=2,37). Fonemik akıcılık ortalamasını en düşük olduğu grup ise en büyük yaş grubu olan 50 ve üzeri (Ort.=7,35, SS=2,41) yaş grubudur.

Kürtçe fonemik akıcılık ortalamalarının yaş grupları arasındaki farklılığı Tek Yönlü Varyans analizi ile analiz edilmiştir. Analizden elde edilen sonuçlar Çizelge 27'de gösterilmektedir.

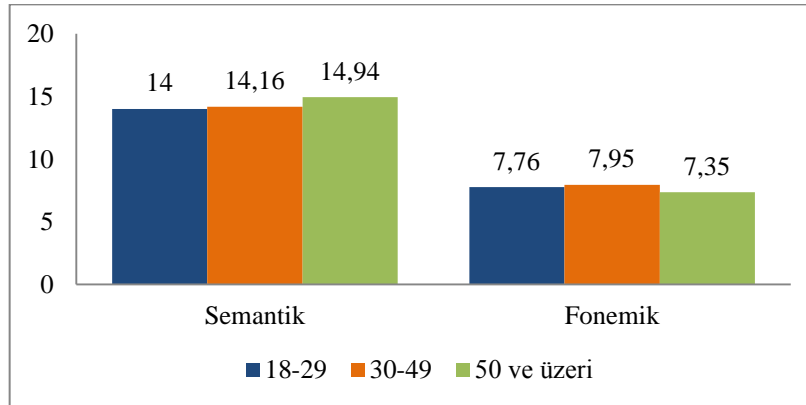
Çizelge 27. Yaş Gruplarının Kürtçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	4.641	2	2.321	0.368	0.693
Gruplar içi	517.000	82	6.305		
Toplam	521.642	84	8.266		

Çizelge 27'de gösterildiği gibi; katılımcıların KR fonemik akıcılık ortalamaları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F_{(2-82)}=0,368$, $p=0,693$).

Yaş değişkeninin KR'deki semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi anlamlı bulunamamıştır. Katılımcıların KR'deki hem semantik hem de fonemik akıcılık performansları yaş değişkenine bağlı olarak, birbirinden anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

Katılımcıların KR semantik ve fonemik akıcılık ortalamalarının yaş gruplarına göre değişimi Şekil 11'de gösterilmektedir.

Şekil 11. Yaş Gruplarına Ait Kürtçe Semantik Ve Fonemik Akıcılık Ortalamaları

Şekil 11'de görüldüğü üzere, semantik akıcılık ortalaması en yüksek 50 ve üzeri yaş grubundayken; fonemik akıcılık ortalaması en düşük yine bu yaş grubundadır. Fonemik akıcılık ortalamasının en yüksek olduğu grup 30-49 yaş grubudur.

Yaşın Türkçedeki semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi

Kürtçede olduğu gibi Türkçe için de katılımcıların semantik ve fonemik akıcılık ortalamalarının yaş değişkenine bağlı olarak değişimi incelenmiştir. Katılımcıların TR semantik akıcılık ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri Çizelge 28’de gösterilmektedir.

Çizelge 28. Yaş Gruplarının Türkçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum Ve Maksimum Değerleri

Yaş Grupları	N	Ort.	SS	Min.	Max.
18-29	28	19.25	4.03	11.33	25.67
30-49	38	19.71	3.78	12	30.33
50 ve üzeri	19	18.08	3.72	11	24.67
Toplam	85	19.19	3.86	11	30.33

Çizelge 28’e göre TR semantik akıcılık ortalamasının en yüksek olduğu grup 30-49 yaş grubudur (Ort.=19,71, SS=3,78). Bu grubu sırasıyla, 18-29 yaş grubu (Ort.=19,75, SS=4,03); 50 ve üzeri yaş gurubu (Ort.=18,08, SS=3,72) izlemektedir. Katılımcıların TR semantik akıcılık ortalama değerleri birbirine oldukça yakındır.

Yaş grupları arasındaki TR semantik akıcılık ortalamaları farklılığı tek yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir. Analizden elde edilen sonuçlar Çizelge 29’da gösterilmektedir.

Çizelge 29. Yaş Gruplarının Türkçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	33.479	2	16.740	1.125	0.330
Gruplar içi	1220.586	82	14.885		
Toplam	1254.065	84	31.625		

Çizelge 29’a göre katılımcıların TR semantik akıcılık performansları yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F_{(2-82)}=1,125$, $p=0,330$). KR semantik akıcılık yaş değişkenine benzer olarak TR semantik akıcılık için de yaş değişkeninin etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Katılımcıların TR fonemik akıcılık ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri Çizelge 30’da gösterilmektedir. Çizelge 30’a göre; TR fonemik akıcılık performansı en yüksek olan grup 30-49 (Ort.=11,40, SS=3,18) yaş grubudur. Bu grubu sırasıyla 18-29 (Ort.=11,07, SS=3,67); 50 ve üzeri (Ort.=10,15, SS=3,78) yaş grubu izlemektedir. TR fonemik akıcılık performansı en düşük olan grup 50 ve üzeri yaş grubudur; ancak katılımcıların TR semantik akıcılık ortalamaları birbirine oldukça yakındır.

Çizelge 30. Yaş Gruplarının Türkçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum Ve Maksimum Değerleri

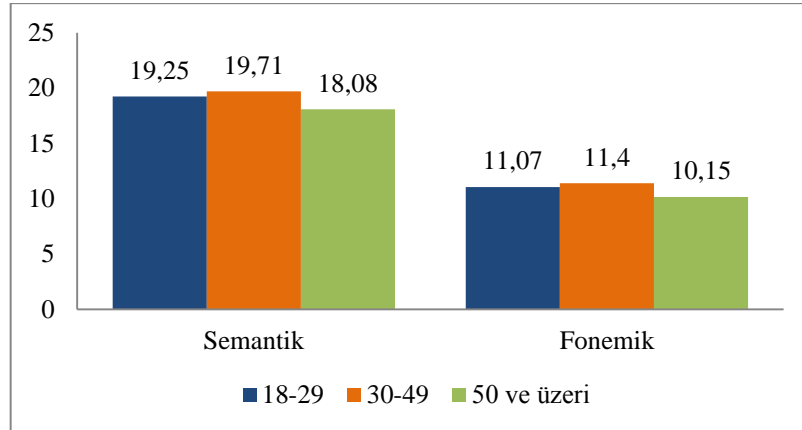
Yaş Grupları	N	Ort.	SS	Min.	Max.
18-29	28	11.07	3.64	5	17.67
30-49	38	11.40	3.18	5.67	19
50 ve üzeri	19	10.15	3.78	3.67	18.67
Toplam	85	11.01	3.47	3.67	19

Yaş grupları arasındaki TR fonemik akıcılık ortalamaları farklılığı tek yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir. Analizden elde edilen sonuçlar Çizelge 31’de gösterilmektedir.

Çizelge 31. Yaş Gruplarının Türkçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	19.783	2	9.891	0.817	0.446
Gruplar içi	993.307	82	12.114		
Toplam	1013.090	84	22.005		

Çizelge 31’e göre katılımcıların TR fonemik akıcılık ortalamaları ile yaş grupları arasındaki fark anlamlı bulunamamıştır ($F_{(2-82)}=0,817$, $p=0,446$). TR semantik akıcılık yaş etkisine benzer olarak; TR fonemik akıcılık yaş etkisi arasında da anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Katılımcıların TR semantik ve fonemik akıcılık ortalamalarının yaş gruplarına göre değişimi Şekil 12’de gösterilmektedir.

Şekil 12. Yaş Gruplarına Ait TR Semantik Ve Fonemik Akıcılık Ortalamaları

Şekil 12’de görüldüğü gibi katılımcıların TR hem semantik hem de fonemik akıcılık ortalamalarının en yüksek olduğu grup 30-49 arası yaş grubudur. TR semantik ve fonemik akıcılık ortalamalarının en düşük olduğu yaş grubu ise 50 ve üzeri yaş grubudur.

Eğitimin semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi

Çalışmaya katılan bireylerin eğitim seviyeleri düşük (okuma-yazma bilmeyen ve ilköğretim mezunu); orta (ortaokul ve lise) ve yüksek (üniversite ve üzeri) olacak şekilde üç gruba ayrılmıştır. Katılımcıların eğitim gruplarına göre semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları KR ve TR için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Eğitim grupları arasındaki fark Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir.

Katılımcıların önce KR ve TR’de genel semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları üzerinden eğitim grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Daha sonra KR ve TR için semantik akıcılıkta her bir kategori; fonemik akıcılıkta her bir fonem için analiz yapılmıştır.

Eğitimin Kürtçe semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi

Katılımcıların eğitim gruplarına göre KR semantik akıcılık ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri Çizelge 32’de gösterilmektedir.

Çizelge 32. Eğitim Gruplarının Kürtçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum Ve Maksimum Değerleri

Eğitim Grupları	N	Ort.	SS	Min.	Max.
Düşük	15	14.02	2.81	10	18.33
Orta	21	12.39	3.02	8	21.33
Yüksek	49	15.17	3.22	8.67	23.67
Toplam	85	14.28	3.28	8	23.67

Çizelge 32’ye KR göre semantik akıcılık performansının en fazla olduğu grup yüksek (Ort.=15,17, SS=3,22) eğitim grubudur. Bunu takip eden gruplar sırasıyla düşük (Ort.=14,02, SS=2,81) ve orta (Ort.=12,39, SS=3,02) düzey eğitim gruplarıdır.

Eğitim grupları arasındaki KR semantik akıcılık ortalamaları farklılığı tek yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir. Analizden elde edilen sonuçlar Çizelge 33’e gösterilmektedir

Çizelge 33. Eğitim Gruplarının Kürtçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	114.881	2	57.441	5.938	0.004*
Gruplar içi	793.153	82	9.673		
Toplam	908.034	84	67.114		

Çizelge 33’e göre katılımcıların KR semantik akıcılık performansları eğitim grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F_{(2-82)}=5,978$, $p=0,004$). Tukey post-hoc analizi sonucu KR semantik akıcılık ortalamalarında orta ve düşük eğitim grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p=0,004$). Orta düzey eğitim grubu ortalaması düşük eğitim grubundan anlamlı derecede daha yüksektir.

Her bir kategori için eğitim grupları arasındaki farklılığı bulmak için varyans analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; hayvanlar kategorisinde ($F_{(2-82)}=6.498$, $p=0.002$); eylemler kategorisinde ($F_{(2-82)}=12.741$, $p=0.000$); sebzeler-meyveler kategorisinde ise ($F_{(2-82)}=0.204$, $p=0.816$) şeklindedir. Hayvanlar ve eylemler kategorilerinde eğitim grupları arasındaki fark anlamlıdır. Tukey post-hoc analizi sonuçlarına göre; hayvanlar kategorisinde orta ve yüksek eğitim grupları ($p=0.003$); eylemler kategorisinde orta ve yüksek eğitim grupları ($p=0.000$) ortalamaları birbirinden anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bu kategorilerde yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcılar daha fazla sözcük üretmişlerdir.

Katılımcıların eğitim gruplarına göre KR fonemik akıcılık ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri Çizelge 34'te gösterilmektedir.

Çizelge 34. Eğitim Gruplarının Kürtçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum Ve Maksimum Değerleri

Eğitim Grupları	N	Ort.	SS	Min.	Max.
Düşük	15	6.77	2.82	3	14
Orta	21	6.44	2.11	2.67	11.67
Yüksek	49	8.61	2.20	2	13
Toplam	85	7.75	2.49	2	14

Çizelge 34'te görüldüğü gibi fonemik akıcılık performansının en iyi olduğu grup yüksek eğitim grubudur (Ort.=8,61, SS=8,61). Yüksek eğitim grubunu sırasıyla düşük (Ort.=6,77, SS=2,82) ve orta (Ort.=6,44, SS=2,20) düzey eğitim grubu izlemektedir.

Eğitim grupları arasındaki KR fonemik akıcılık ortalamaları farkının anlamlılığı tek yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir. Analizden elde edilen sonuçlar çizelge 35'te gösterilmektedir

Çizelge 35. Eğitim Gruplarının Kürtçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	86.975	2	43.478	8.204	0.001*
Gruplar içi	434.667	82	5.301		
Toplam	521.642	84	48.779		

Çizelge 35'e göre; katılımcıların KR fonemik akıcılık ortalamaları eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(2-82)}=8,204$, $p=0,001$). Aradaki anlamlılığın hangi eğitim grupları arasında olduğunu bulmak amacıyla Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Analize göre; düşük-yüksek ($p=0.30$) ve orta-yüksek ($p=0.02$) eğitim grupları arasında yüksek eğitim düzeyi ortalamaları anlamlı derecede daha yüksektir.

Her bir fonem için eğitim grupları arasındaki farklılığı bulmak için varyans analizi yapılmıştır. Sonuçlara göre; /b/ foneminde ($F_{(2-82)}=5.286$, $p=0.007$) orta ve yüksek

grup arasındaki fark ($p=0.009$). /n/ foneminde ($F_{(2-82)}=5.942$, $p=0.004$) orta ve yüksek grup arasındaki fark ($p=0.013$) ve /e/ foneminde ($F_{(2-82)}=4.490$, $p=0.014$) düşük ve yüksek eğitim düzeyi grupları arasındaki fark ($p=0.030$) anlamlıdır. Her fonemde yüksek düzey eğitim grubu orta ve düşük düzey eğitim grubundan anlamlı olarak daha fazla sözcük üretmişlerdir.

Eğitim değişkeninin Türkçe semantik ve fonemik akıcılık üzerindeki etkisi

Katılımcıların eğitim gruplarına göre TR semantik akıcılık ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerleri Çizelge 36’da gösterilmektedir.

Çizelge 36. Eğitim Gruplarının Türkçenin Semantik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum Ve Maksimum Değerleri

Eğitim Grupları	N	Ort.	SS	Min.	Max.
Düşük	15	17.15	3.06	11	23.67
Orta	21	17.38	3.74	11.33	24.67
Yüksek	49	20.59	3.57	13.33	30.33
Toplam	85	19.19	3.86	11	30.33

Çizelge 36’ya göre TR semantik akıcılık performansının en fazla olduğu grup yüksek eğitim grubudur (Ort.=20,59, SS=3,57). Bunu takip eden gruplar sırasıyla orta (Ort.=17,38, SS=3,74) ve düşük (Ort.=17,15, SS=3,06) düzey eğitim gruplarıdır.

Eğitim grupları arasındaki TR semantik akıcılık ortalamaları farklılığı tek yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir. Analizden elde edilen sonuçlar Çizelge 37’de gösterilmektedir.

Çizelge 37. Eğitim Gruplarının Türkçedeki Semantik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	228.036	2	114.018	9.112	0.000***
Gruplar içi	1026.029	82	12.513		
Toplam	1254.065	84	126.531		

Çizelge 37’ye göre katılımcıların eğitim seviyeleri ile TR semantik akıcılık performansları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F_{(2-82)}=9.112$, $p=0.000$). Katılımcılardan yüksek düzey eğitime sahip olanlar orta ve düşük eğitime sahip olanlardan anlamlı derecede daha yüksek bir performans göstermişlerdir ($p=0.006$) ve ($p=0.003$)

Her bir kategori için eğitim grupları arasındaki farklılığı bulmak için varyans analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; hayvanlar kategorisinde ($F_{(2-82)}=10.086$, $p=0.000$); eylemler kategorisinde ($F_{(2-82)}=12.451$, $p=0.000$); sebzeler-meyveler kategorisinde ise ($F_{(2-82)}=0.027$, $p=0.974$) şeklindedir. Hayvanlar ve eylemler kategorileri ile eğitim grupları arasındaki fark anlamlıdır. Tukey post-hoc analizi sonuçlarına göre; hayvanlar kategorisinde düşük-yüksek ($p=0.002$) ve orta-yüksek ($p=0.04$) eğitim grupları; eylemler kategorisinde yine düşük-yüksek

($p=0.003$) ve orta-yüksek ($p=0.000$) eğitim grupları ortalamaları birbirinden anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bu kategorilerde yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcılar orta ve düşük eğitim düzeyindeki katılımcılardan anlamlı olarak daha fazla sözcük üretmişlerdir.

Eğitim grupları arasındaki TR fonemik akıcılık ortalamaları farklılığı tek yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir. Analizden elde edilen sonuçlar Çizelge 38’de gösterilmektedir.

Çizelge 38. Eğitim Gruplarının Türkçenin Fonemik Akıcılık Ortalamaları, Standart Sapmaları, Minimum Ve Maksimum Değerleri

Eğitim Grupları	N	Ort.	SS	Min.	Max.
Düşük	15	8.57	2.77	3.67	14.67
Orta	21	9.63	3.63	5	18.67
Yüksek	49	12.35	2.97	6.33	19
Toplam	85	11.01	3.47	3.67	19

Katılımcıların eğitim gruplarına göre TR fonemik akıcılık ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum değerlerinin gösterildiği çizelge 46’ya göre; yüksek düzey eğitim grubu en iyi fonemik akıcılık ortalamasına sahip gruptur (Ort.=12,35, SS=2,97). Yüksek eğitim grubunu izleyen gruplar sırasıyla orta düzey (Ort.=9,63, SS=3,63) ve düşük düzey (Ort.=8,57, SS=2,77) eğitim gruplarıdır.

Eğitim grupları arasındaki TR fonemik akıcılık ortalamaları farklılığını inceleyen tek yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir. Analizden elde edilen sonuçlar çizelge 39’da gösterilmektedir.

Çizelge 39. Eğitim Gruplarının Türkçedeki Fonemik Akıcılık Ortalamaları Farklılığı: Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	216.917	2	108.458	11.170	0.000***
Gruplar içi	796.173	82	9.709		
Toplam	1013.090	84	118.167		

Çizelge 39’da gösterildiği gibi katılımcıların eğitim seviyeleri ile TR fonemik akıcılık performansları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F_{(2-82)}=11,170$, $p=0,000$). Katılımcıların eğitim düzeyleri değiştikçe, TR fonemik akıcılık üretimleri de istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Aradaki anlamlılığın hangi eğitim grupları arasında olduğunu bulmak amacıyla Tukey post-hoc analizi yapılmıştır. Analizden elde edilen sonuçlara göre; düşük-yüksek ($p=0.000$) ve orta-yüksek ($p=0.005$) eğitim grupları arasında yüksek eğitim düzeyi grubun ortalamaları, düşük ve orta eğitim düzeyi gruptan anlamlı derecede daha yüksektir.

Her bir fonem için eğitim grupları arasındaki farklılığı bulmak için varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre değerler; /k/ fonemi için ($F_{(2-82)}=8.656$,

p=0.000); /f/ fonemi için ($F_{(2-82)}=5.071$, p=0.008); ve /r/ fonemi için ($F_{(2-82)}=9.053$, p=0.000) şeklindedir. Tukey post-hoc sonuçlarına göre; /k/ foneminde düşük-yüksek (p=0.006) ve orta-yüksek (p=0.005); /f/ foneminde düşük-yüksek (p=0.013) ve /r/ foneminde düşük-yüksek (p=0.001) ve orta-yüksek (p=0.018) eğitim grupları arasındaki fark anlamlıdır. Her fonemde yüksek düzey eğitim grubu orta ve düşük düzey eğitim grubundan anlamlı olarak daha fazla sözcük üretmiştir.

Tartışma

İki dilliliğin tanımı ya da kime iki dilli denilmelidir sorusunun alan yazında üzerinde uzlaşmış bir cevabı bulunmamaktadır. Farklı araştırmacılarca ortaya atılan farklı tanımlar mevcuttur. Bu çalışmada Peal ve Lambert (1962) tarafından ortaya atılan ‘dengeli’ ve ‘baskın’ iki dillilik tanımları temel alınmıştır. Türkiye’de resmi dilin Türkçe olması, insanların bu dilde eğitim alması, resmi kurumlarda bu dilin kullanılması gibi nedenler Türkçenin daha baskın olarak kullanılmasını daha mümkün kılmaktadır. Türkiye, birden fazla farklı etnik kökene sahip insanın yaşadığı kozmopolit bir ülkedir. Ülkede, Türkçe dışında anadil olarak konuşulan 30 farklı dil bulunmaktadır (Karahana, 2005). Baskın dilleri Türkçe olsa dahi; Türkçeden farklı bir anadili olan bireyler, sosyal yaşamlarında, aileleri gibi yakın çevrelerindeki insanlarla iletişim kurarken Türkçeden çok kendi ana dillerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Karahana, 2005; Kesmez, 2015).

Türkiye’de, Kürtçe; kimi kaynaklara göre 2.219.502 (akt. Karahana 2005), kimi kaynaklara göre ise; 11-15 milyon kişi tarafından konuşulmaktadır (Sirkeci, 2005). Böyle bir konuşucu nüfusuna sahip bir dilin ve konuşucularının, hastanelerde ve kliniklerde uzmanların karşısına çıkması oldukça olasıdır. Türkiye’de Kürtçe-Türkçe bilen, dil ve/veya konuşma bozukluğuna sahip iki dilli bireylerle doğru iletişim kurabilmek ve doğru tanı koyabilmek için iki dillilik üzerine yapılan çalışmalar uygun terapi sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışmada Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli yetişkin bireylerin sözel akıcılık becerileri incelenmiştir. Çalışmaya Hakkâri ve Van illerinde yaşayan, Kürtçe-Türkçe bilen 85 iki dilli yetişkin birey katılmış olup; bu katılımcıların tamamı ‘hangi dili daha iyi konuşuyorsunuz?’ sorusuna ‘Türkçe’ cevabını vermiştir. Katılımcıların hepsi Kürtçeyi doğumlarından itibaren öğrenmeye başlamıştır. Türkçeyi ise; ya Kürtçe ile birlikte doğumdan itibaren; ya da ilkokulla birlikte Türkçede eğitim almaya başladıktan sonra öğrenmeye başlamışlardır. Buna rağmen, Türkçe’nin eğitim dili olması nedeniyle; okullarda mecburi olarak öğretilmesi, medya iletişim araçlarının tamamına yakınının Türkçe olması, günlük hayatta kurum ve kuruluşlarda hep bu dilin konuşuluyor olması gibi sebepler dolayısıyla zaman içerisinde katılımcıların ‘en iyi bildiği dil’ ya da ‘baskın dili’ Türkçe olmuştur.

İki dilli bireylerde hem semantik hem de fonemik akıcılığı inceleyen Türkiye’de yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Kürtçe-Türkçe konuşan bireylerde sözel akıcılığı inceleyen bir araştırma olmadığından, bu araştırma bu konuda yapılmış ilk araştırma olma özelliği göstermektedir.

Bu çalışmada iki dilli bireylerin Kürtçe ve Türkçedeki sözel akıcılık becerileri her bir dil için ayrı ayrı incelenmiştir. Semantik akıcılık değerlendirmesinde, *hayvanlar*, *sebzeler-meyveler* ve *eylemler* kategorileri; fonemik akıcılık değerlendirmesinde Kürtçe için /b,n,e/; Türkçe için ise /k,f,r/ fonemleri seçilmiştir. Fonemler belirlenirken, her iki dil için de yüksek, orta ve düşük sıklıkta kullanımı olan fonemlerden birer tane seçilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar araştırma soruları sıralaması ile tartışılacaktır.

Semantik akıcılık değerlendirmesinde kullanılan *hayvanlar, sebzeler-meyveler ve eylemler* kategorilerinde hem Kürtçe hem de Türkçede en çok sözcük üretilen kategori *hayvanlar*'dır. Bu kategoriyi sırasıyla *sebzeler-meyveler* ve *eylemler* takip etmektedir. Bu sıralama hem Kürtçe hem de Türkçede aynıdır.

Kategoriler arasında üretilen toplam sözcük bazında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş; bu farklılık iki dil için ayrı ayrı analiz edilmiştir. Kürtçede, üretilen sözcük sayısı bakımından *hayvanlar kategorisinde sebzeler-meyveler ve eylemler* kategorilerine göre anlamlı olarak daha fazla sözcük üretilmiştir. Türkçede ise; *hayvanlar ve sebzeler-meyveler kategorilerinde eylemlere göre* anlamlı olarak daha fazla sözcük üretilmiştir.

Alan yazınla tutarlı olarak her iki dilde de en fazla sözcüğün üretildiği kategori *hayvanlar*'dır. Diaz ve ark.'a göre (2004) semantik akıcılık değerlendirmelerinde üretilen sözcüklerin, kategorilerin genişliğine bağlı olarak değişebileceği düşünülmektedir. Chan ve Poon (1999) sağlıklı bireylerin semantik akıcılık ölçümlerinde, *hayvanlar* ve *taşıtlar* kategorilerini kullanmışlardır. Araştırmada katılımcıların, *hayvanlar* kategorisine ait daha fazla sözcük ürettiklerinin iki nedenden kaynaklanıyor olabileceği öne sürülmüştür. Birincisi, *hayvanlar* kategorisi diğer kategorilere göre (*mobilyalar, taşıtlar* gibi) daha fazla ögeye sahiptir. İkinci neden ise; *hayvanlar* kategorisinin diğer kategorilere kıyasla daha aşına olunan bir kategori olmasıdır. Başka bir deyişle, içinde daha çok öge bulunduran ve daha çok aşına olunan kategoriler, daha fazla sözcük üretilmesini mümkün kılabilir.

Fonemik akıcılık değerlendirmesinde; Kürtçe için yüksek, orta ve düşük sıklık için sırasıyla /b,n,e/ fonemleri seçilmiştir. En fazla sözcüğün üretildiği fonemler sırasıyla, yüksek sıklıktaki /b/; düşük sıklıktaki /e/; orta sıklıktaki /n/ fonemleridir. Türkçe için /k,f,r/ fonemleri seçilmiş olup; üretilen sözcük sayısına bakıldığında en çok sözcük yüksek sıklıktaki /k/; daha sonra orta sıklıktaki /f/ ve son olarak da düşük sıklıktaki /r/ foneminde üretilmiştir.

Her bir dil için fonemler arası karşılaştırma yapılmış, sıklığa göre üretimin anlamlı olarak değişip değişmediği incelenmiştir. Yapılan analiz sonucuna göre üretilen sözcük sayısı bakımından; Kürtçede yüksek sıklıkta kullanılan /b/ foneminde, orta sıklıkta kullanılan /n/ ve düşük sıklıktaki /e/ fonemlerine göre anlamlı olarak daha fazla sözcük üretilmiştir. Türkçede, Kürtçeden farklı olarak; tüm fonemler arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Katılımcıların Türkçedeki yüksek (/k/), orta (/f/) ve düşük (/r/) sıklıktaki fonemlere yönelik olan üretimleri aynı sıralamayla anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Alan yazındaki araştırmalarla paralel olarak; bu araştırmada, her iki dilde de en fazla sözcüğün üretildiği fonem, o dilde yüksek sıklıkta kullanılan fonemdir. Ruff ve ark. (1997) /c,f,l/ fonemlerini kullanarak fonemik akıcılık değerlendirmesi yapmış; daha sonra üretilen sözcük sayısı bakımından fonemleri karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; İngilizcede yüksek sıklıktaki /c,f/ fonemlerinde üretilen sözcük sayısı daha düşük sıklıktaki /n/ foneminde üretilen sözcük sayısından daha fazladır. Araştırmacılara göre, yüksek sıklıktaki bir fonem ile başlayan sözcüklerin dağılımı daha geniş olduğundan, üretilen sözcük sayısının da daha fazla olması daha yüksek ihtimaldedir.

Kürtçe fonemik akıcılık değerlendirmesinde düşük sıklıktaki /e/ foneminde, orta sıklıktaki /n/ fonemine kıyasla daha fazla sözcük üretilmiştir. İki fonem ile üretilen sözcük sayısı arasındaki fark anlamlı değildir. Ancak; Kürtçede /n/ fonemik akıcılık ölçümünde hatalı üretilmeye sebep olabilen bir fonemdir. Kürtçede /ne-na/ morfolojileri olumsuzluk eki olarak kullanılmaktadır. Katılımcılardan /n/ sesi ile başlayan sözcükleri saymaları istendiğinde; katılımcıların, kök sözcüklerin başına eklenerek bu sözcükleri olumsuzlaştıran /ne-na/ ekleri ile başlayan sözcükler saydıkları gözlenmiştir. Örneğin; *hatin* (gelmek) sözcüğü *nehatin* (gelmemek) olarak söylenmiş; bu üretimler hatalı olduğu için ortalamalara katılamamıştır.

Çalışmada, alan yazınla tutarlı olarak, katılımcıların hem Kürtçe hem de Türkçedeki semantik akıcılık performanslarının fonemik akıcılık performanslarından daha iyi olduğu sonucu bulunmuştur. Tunçer (2011) tarafından Türkçe konuşan 382 yetişkin ile yapılan sözel akıcılık çalışmasının sonuçlarına göre; katılımcıların semantik akıcılık performansları, fonemik akıcılık performanslarından daha yüksektir. Roselli ve ark.'a göre (2000) semantik akıcılık sözlüksel bilgi ile ilişkilendirilirken, fonemik akıcılık daha çok yürütücü işlevlerle alakalıdır. Zihinsel sözlükten kategorilere ait sözcüklerin çağrılması, belirli bir fonemle başlayan sözcüklerin çağrılmasından daha az karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle, sözel akıcılık çalışmalarında katılımcılar fonemik akıcılığa kıyasla, semantik akıcılıkta daha yüksek performans gösterebilmektedirler.

Araştırmaya katılan katılımcıların semantik ve fonemik akıcılık performansları, hem dil içi, hem de diller arası olacak şekilde karşılaştırılmıştır. Katılımcıların, Türkçedeki semantik ve fonemik akıcılıkları performansları ile Kürtçedeki akıcılık performansları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Katılımcılar her iki akıcılık değerlendirmesi için de Türkçede daha yüksek performans göstermişlerdir. Bu çalışmada kullanılan bilgi formunda 'en iyi bildiğiniz dil hangisidir?' sorusuna katılımcıların tamamı 'Türkçe' yanıtını vermiştir. Alan yazınla tutarlı olarak, katılımcılar baskın olduklarını belirttikleri Türkçede, baskın olmayan dil olan Kürtçeye göre, daha iyi bir sözel akıcılık performansı sergilemişlerdir.

Sandoval ve ark. (2010) İngilizce-İspanyolca konuşan iki dilli ve İngilizce konuşan tek dilli 60 katılımcının sözel akıcılık becerilerini karşılaştırmışlardır. Çalışma bulgularına göre; iki dilli katılımcılar tek dilli bireylere göre daha düşük performans göstermişlerdir. Bunu nedeni olarak, iki dilli bireylerin değerlendirme esnasında yaşadıkları dil değiştirmelerinin sözel akıcılık performansını olumsuz etkilediği öne sürülmüştür. Katılımcılardan baskın dilinin İngilizce olduğunu belirten katılımcılar sözel akıcılık değerlendirmesinde, baskın olmayan dilleri olan İspanyolca ile karşılaştırıldığında; İngilizcede daha yüksek sözel akıcılık performansı göstermişlerdir.

Grosjean'e göre (1998) iki dilli bireylerin iki dildeki tüm dil becerilerinde eşit becerilere sahip olması oldukça nadir görülen bir durumdur. İki dilli bireyler, iki dili; farklı amaçlar ve farklı nedenler sonucunda öğrenirler ve bu dillerin her birini gündelik yaşamda farklı alanlarda, farklı insanlarla iletişim kurarken kullanırlar (akt., Roselli ve ark., 2000). Bu çalışmada yer alan katılımcıların tümü, Kürtçeyi doğumdan itibaren; Türkçeyi ise doğumdan ya/ya da okula başladıktan

sonra öğrenmişlerdir. Kürtçe, çocukluklarından itibaren yakın çevrelerindeki insanlarla, daha çok sosyal amaçlarla kullanılırken; Türkçe, çoğu katılımcı için okullardaki mecburi eğitim sonucu öğrenilmiş ve daha çok ev dışındaki insanlarla (iş yerleri, okullar, sağlık hizmeti verilen yerler gibi) iletişim kurabilmek amacıyla kullanılmaktadır. Türkçeyi kullanım alanları ve amaçları arttıkça, dile maruz kalma da artmış ve zamanla katılımcıların baskın dilleri Türkçe olmuştur. Bu araştırmadaki katılımcılar da sözel akıcılık değerlendirmesinde, baskın dilleri olan Türkçede daha yüksek performans göstermişlerdir.

Bu çalışmada katılımcılar, 18-29; 30-49 ve 50-üzeri olacak şekilde üç ayrı yaş grubuna ayrılmıştır. Semantik ve fonemik akıcılık ölçümlerinde yaş değişkeninin etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Analizden elde edilen sonuçlara göre; Kürtçe ve Türkçe için de yaş grupları ile sözel akıcılık ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alan yazında, gerek tek dillilerle gerek iki dillilerle yapılan sözel akıcılık çalışmalarında, yaş grupları arasında akıcılık performansında fark bulan araştırmalar mevcuttur. Fares (2011) Arapça-İngilizce konuşan iki dillilerle yaptığı sözel akıcılık çalışmasında katılımcıları yaşlarına göre, 20-40; 40-50; 50-60 ve 60-70 olacak şekilde 5 gruba ayırmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; yaş ilerledikçe katılımcıların hem semantik hem de fonemik akıcılık performansları azalmıştır. Tunçer (2011) Türkçe konuşan tek dilli 382 katılımcıyı, 18-24; 25-34; 35-44; 45-54; 55-64; 65 ve üstü olacak şekilde 6 yaş grubuna bölmüştür. Araştırma bulgularına göre; semantik akıcılık performansı en yüksek 25-34; en düşük 65 ve üstü yaş grubuna aittir. Fonemik akıcılıkta da benzer olarak en iyi performans 25-34; en düşük performans 65 ve üstü yaş grubunda gözlenmiştir. Bu çalışmada katılımcılar yaş gruplarına eşit dağılmamaktadır. Çalışmada, en kalabalık grup olan 30-49 aralığında 38 katılımcı varken; 18-29 arası 28; 50 ve üzeri ise 19 kişi yer almaktadır. Katılımcıların yaş gruplarına eşit olarak dağılmamasının ve sözel akıcılık performansının daha düşük gözlendiği 65 ve üzeri yaş grubunun bu araştırmada yer almamış olması, yaş grupları arasındaki semantik ve fonemik akıcılık performanslarının anlamlı olarak farklılaşmamasına sebep olabileceği düşünülmektedir. Yaş gruplarının daha farklı aralıklarda dağıtılması ve daha ileri yaş gruplarının çalışmaya dahil edilmesi yaş-sözel akıcılık performansı arasındaki farkın anlamlı çıkmasını sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmaya katılan bireylerin eğitim düzeyleri; ilköğretim, lise, üniversite olacak şekilde üç gruba ayrılmıştır. Kürtçe ve Türkçede, katılımcıların eğitim düzeyine bağlı olarak semantik ve fonemik akıcılık performanslarının değişip değişmediği analiz edilmiştir. Analizden elde edilen sonuçlara göre; Kürtçede semantik akıcılık ortalamalarına bakıldığında, yüksek eğitim grubu, orta eğitim grubuna göre; fonemik akıcılıkta, yüksek eğitim grubu hem düşük hem de orta düzey eğitim gruplarından anlamlı olarak fazla sözcük üretmiştir. Türkçede ise; semantik akıcılıkta düşük-yüksek ile orta-yüksek; fonemik akıcılıkta da düşük-yüksek ile orta-yüksek eğitim düzeyi grupları arasındaki fark anlamlıdır.

Alan yazında eğitim düzeyi ile sözel akıcılık becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Bu araştırmada elde edilen bulgular alan yazın bulguları ile paraleldir. Fares (2011) tarafından İngilizce-Arapça konuşan iki dillilerle yapılan çalışmada, katılımcıların İngilizcedeki akıcılık performansları ile eğitim düzeyleri arasında pozitif olduğu bulunmuştur. Katılımcıların eğitim

düzeyi arttıkça sözel akıcılık performansları da artmıştır. Tunçer'in (2011) tek dillilerle yaptığı araştırmada en yüksek semantik ve fonemik akıcılık ortalamalarına sahip grup, üniversite ve üzeri düzeydeki eğitim grubu iken; en düşük ortalamalara sahip grup okuma-yazma bilmeyen eğitim grubudur. Ratchliff ve ark. (1998) okuma-yazma bilmenin ve eğitimin sözel akıcılık üzerindeki etkisini inceleyen bir çalışma yapmışlardır. Katılımcılar 34-55 yaş arasında; okuma-yazma bilmeyen; 5 yıllık ve 10 yıl ve üzeri eğitim düzeyine sahip üç gruptan oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; eğitim düzeyi yüksek olan katılımcılar daha iyi performansa sahiptir. Sözel akıcılık performansında eğitim grupları arasındaki fark fonemik akıcılıkta daha belirgindir. Eğitim düzeyi yüksek olanlar, konuştukları dilin ortografik ve fonolojik yapısına daha hakim olduklarından, fonemik akıcılıkta belirli bir sesle başlayan sözcükleri saymaları istendiğinde, daha iyi performans göstermektedirler. Bu çalışmada da; fonemik akıcılık değerlendirmesinde eğitim düzeyi daha düşük olan katılımcıların yönergeyi anlamada problem yaşadıkları gözlenmiştir. Katılımcılara 'şimdi sizden /b/ sesi ile sözcükleri saymanızı istiyorum' yönergesi verildiğinde; katılımcılar daha fazla açıklamaya ihtiyaç duymuşlar; bazen bir örnek verilmesini istemişler; bazen de o sesle başlayan değil, o sesi içinde bulunduran sözcükler saydıkları gözlenmiştir (/k/ ile başlayan sözcük saymalar istendiğinde *dudak* sözcüğünün sayılması gibi). Kimi katılımcılar da fonemleri karıştırmış, kendilerinden istenen fonem yerine o sese yakın başka bir fonemle başlayan sözcükler saymışlardır (/f/ foneminde *votka* sözcüğünü saymak gibi). Bu tip hatalar daha çok eğitim düzeyi düşük olan katılımcılar tarafından yapılmıştır. Bu da; Ratchliff ve ark. (1998) tarafından öne sürülen iyi düzeyde eğitime sahip, okuma-yazma bilen bireylerin fonolojik farkındalıklarının daha yüksek olması sonucu, fonemik akıcılıkta daha iyi performans göstermelerini açıklamaktadır.

Eğitim düzeyi ile sözel akıcılık performansı arasındaki fark; hem Kürtçede hem de Türkçede en belirgin olarak *eylemler* kategorisinde görülmektedir. Alan yazındaki bulgular tutarlı olarak, bu araştırmada da daha yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcılar bu kategoride daha fazla eylem üretmişlerdir. Maviş ve Toğram (2010) tarafından yapılan araştırmada 149 katılımcı eğitim yılı olarak 1-8; 1-12;12+ olacak şekilde 3 gruba ayrılmıştır. Eğitim düzeyi en yüksek olan grup, eylem akıcılığında da en yüksek performansı göstermişlerdir. Özdemir (2015) tarafından yapılan araştırmada 150 katılımcı, lise öğrencileri; 1-8 yıl; 9-11 yıl; 12 yıl ve üstü olacak şekilde 4 eğitim grubuna ayrılmıştır. Çalışmada *kahvaltılıklar, tanınmış kişiler, yemekler, içecekler, ev eşyaları* kategorileri ve *eylemler* için sözcük üretmeleri istenmiştir. Araştırma bulgularına göre; *eylemler* kategorisinde en yüksek performansa sahip eğitim grubu yine yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcılar tarafından gösterilmiştir.

Son olarak araştırmada, katılımcıların her bir kategoride ve her bir fonemde en sık ve ilk 5 sırada ürettikleri sözcükler belirlenmiştir. Kürtçe ve Türkçe için kullanılan fonemler farklı olduğundan, fonemik akıcılıkta iki dil için üretilen sözcükler tartışılmamıştır. Semantik akıcılıkta her iki dilde de aynı kategoriler kullanıldığı için, katılımcıların her bir dilde her bir kategoride ürettikleri en sık sözcükler karşılaştırılmıştır. Kürtçe hayvanlar kategorisinde en sık üretilen sözcükler *mar* (yılan), *kitik* (kedi), *çel* (inek), *hesp* (at), *mirişk* (tavuk), *baz* (koyun), *çüçik* (kuş) sözcükleridir. Türkçede ise; *aslan, inek, köpek, yılan, kedi* sözcükleridir. En sık

üretilen sözcüklerde *inek*, *kedi*, *yılan* sözcükleri ortaktır. *Sebzeler-meyveler* kategorisinde Kürtçe için en sık üretilen sözcükler *sev* (elma), *bacan* (domates), *xıyar* (salatalık), *zebeş* (karpuz), *porteqal* (portakal) iken; Türkçede *elma*, *domates*, *portakal*, *muz*, *armut* sözcükleridir. Bu kategoride *elma*, *domates*, *portakal* ortak sözcüklerdir. Son olarak *eylemler* kategorisinde; Kürtçe için en sık *razan* (uyu-), *xwarin* (ye-), *çun* (git-), *rabun* (uyan-), *hatin* (gel-); Türkçe için; *koş-*, *otur-*, *git-*, *kalk-*, *ye-* sözcükleri üretilmiştir. Bu kategoride *ye-* ve *git-* sözcükleri ortaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Kürtçe ve Türkçe konuşan iki dilli yetişkin sağlıklı bireylerin katıldığı bu araştırmada temel amaç bireylerin sözel akıcılık becerilerinin dillere, yaşa ve eğitime değişkenlerine bağlı olarak incelenmesidir. Bu amaca ek olarak, bireylerin belirli kategoride ve belirli seslerde ürettikleri en sık ve ilk beş sıradaki sözcükler de belirlenmiştir.

Katılımcıların semantik ve fonemik akıcılıkları karşılaştırıldığında, her iki dilde de semantik akıcılık performansları fonemik akıcılık performanslarından daha yüksektir. Türkçe ve Kürtçedeki performansları karşılaştırıldığında ise; katılımcıların Türkçedeki semantik ve fonemik akıcılık ortalamaları, Kürtçedeki semantik ve fonemik akıcılık ortalamalarından daha fazladır. Katılımcılar Türkçedeki her bir kategori ve fonemde; Kürtçedeki her bir kategori ve fonemden daha fazla sözcük üretmişlerdir. Bu da, baskın dilinin Türkçe olduğunu belirten tüm katılımcıların baskın dillerinde daha yüksek bir performans sergilediklerini göstermektedir.

Çalışmada yer alan katılımcıların, en iyi performansı her iki dilde de *hayvanlar* kategorisindedir. Bu kategoriyi takip eden kategoriler sırası ile *sebze-meyveler* ve *eylemler* kategorileridir. Fonemik akıcılık değerlendirmesinden elde edilen verilere göre; katılımcılar yüksek sıklıkta olan fonemlerde; düşük ve orta sıklıkta olan fonemlere kıyasla daha fazla sözcük üretebilmişlerdir.

Yaş değişkeninin semantik ve fonemik akıcılık performansı üzerindeki etkisine bakıldığı zaman; araştırmada 18-29; 30-49; 50 ve üzeri şeklinde üçe ayrılan yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Eğitim değişkeni ile sözel akıcılık becerisi ilişkisine bakıldığında ise; eğitim grupları arasında; hem semantik hem de fonemik akıcılık performansı anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Kürtçe semantik akıcılıkta; yüksek-orta eğitim düzeyi; Kürtçe fonemik akıcılıkta ise; düşük-yüksek ile orta-yüksek eğitim düzeyi grupları arasındaki fark anlamlıdır. Türkçede ise; hem semantik hem de fonemik akıcılıkta düşük-yüksek ile orta-yüksek eğitim grupları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Çalışmanın amaçlarından biri olarak katılımcıların Kürtçe ve Türkçede her bir kategori ve fonem için en sık ve ilk 5 sırada üretilen sözcükler ve üretim sıklıkları hesaplanmıştır. Kategori ve fonemlerde iki dil için üretilen sözcük benzerlik ve farklılıkları belirlenmiştir.

Kürtçe ve Türkçedeki sözel akıcılık değerlendirmesinin diller, yaş, eğitim gruplarına göre karşılaştırılmasından elde edilen verilerin; dil ve konuşma terapistleri tarafından Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bireylerin değerlendirmelerinde kullanılabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın, Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bireylerde sözel akıcılık becerilerini inceleyen öncü bir çalışma niteliğinde olduğu düşünülmekte; daha geniş katılımcı ve daha fazla kategori-fonem ile yapılacak araştırmalar için bir pilot araştırma özelliği taşımaktadır.

Öneriler

1. Araştırmada yalnızca 85 katılımcı yer almıştır. Daha fazla katılımcı ile yapılan çalışmalara ihtiyaç vardır.
2. Katılımcıların eğitim ve yaş gruplarına dağılımın eşit olduğu araştırmalarda, değişkenlerin sözel akıcılık becerileri üzerinde oluşturduğu farklılığın daha belirgin bir tablosunu çıkarabileceği düşünülmektedir.
3. Bu araştırmadaki katılımcıların hepsi baskın dillerinin Türkçe olduğunu beyan etmiştir. Baskın dili Kürtçe de olan katılımcıların olduğu araştırmalarda dil değişkeninin sözel akıcılık performansını nasıl etkilediği daha verimli gösterilebilir.
4. Çalışmalara daha ileri yaş grubundan bireylerin dahil edilmesi önerilmektedir.
5. Kürtçe ve Türkçede farklı ve daha fazla sayıda kategori ve fonemlerin kullanıldığı araştırmalara ihtiyaç vardır.
6. Sözel akıcılık ölçümlerinde genellikle bireylerin doğru üretimleri değerlendirilmektedir. İki dilli bireylerin semantik ve fonemik akıcılık değerlendirmelerinde yaptıkları hataları, dil geçişlerini inceleyen araştırmaların da yapılması önerilmektedir.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırmanın katılımcıları yalnızca Hakkâri ve Van illerindeki Kürtçe-Türkçe konuşan iki dilli bireylerle sınırlıdır.
2. Araştırmada yaş, eğitim ve dil (Kürtçe ve Türkçe) değişkenlerinin sözel akıcılık üzerindeki etkileşimli etkisi incelenmek istenmiş; ancak, fonemik akıcılıktaki bazı fonemler yaş ve eğitim gruplarında normal dağılım göstermediği için bu etkiye bakılamamıştır.
3. Kürtçe 'de /n/ sesinin olumsuzluk ön ekinde kullanılıyor olması, katılımcıların hatalı üretim yapmalarına sebep olmuştur.

KAYNAKLAR

- Bakırlı, Ö.C., İki dillilikte beyin ve zeka. *Dil Dergisi*, 140, 32-42 (2008).
- Bhaita, T.J., Ritchie, W.C., *The Handbook of Bilingualism*, Blackwell Publishing, Malden:Maas, 30-57, 2006.
- Bialystok, E., Craik, F.I.M, Luk, G., Lexical access in bilinguals: Effects of vocabulary size and executive control. *J. Neuroling.*, 21, 522-538 (2008).
- Bolelli, N., Alfabenin icadı ve tarih boyunca Kürtlerin kullandığı alfabeler. *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi*, 1 (1), 8-27 (2015).
- Butler, Y., Hakuta, K., *Bilingualism and Second Language Acquisition*, In: *The Handbook of Bilingualism*, T.J. Bhatia, W.C. Ritchie (Eds.), Blackwell Publishing, United Kingdom, 114-144 (2006).
- Chan, A.S., Poon, M. W. Performance of 7- to 95-year-old individuals in a Chinese version of the category fluency test. *J. Int. Neuropsychol.*, 5, 525-533 (1999).
- Cengiz, K., Türk, H., Hatay'da iki dillilik ve iki dillilikten kaynaklanan dil karışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (12), 190-208 (2009).
- Clyne, M., Constraints on code-switching: how universal are they?. *Ling.*, 25, 739-764 (2000).
- Costa, A., Lexical Access in Bilingual production, In: *Handbook of Bilingualism: Psycholinguistic Approaches*, J.F. Kroll, A.M.B. De Groot (Eds.), Oxford, 308-323 (2005).
- Delgado, P., Guerrero, G., Goggin, J.P., & Ellis, B.B., Self-assessment of linguistic skills by bilingual Hispanics. *Hispanic J. Behav. Sci.*, 21, 31-46 (1999).
- Diaz, M., Sailor, K., Cheung, D., Kuslansky, G., Category size effects in semantic and letter fluency in Alzheimer's patients. *Brain Lang.*, 89 (1), 108-114 (2004).
- Fares, R., Normative Data of Two Measures Of Verbal Fluency For Arabic/English Bilinguals, Doktora tezi, Adler School of Professional Psychology. Chicago (2011).
- Fishman, J.A., Language, ethnicity and racism. *Sociolinguistics*, Macmillan Education UK, 329-340 (1977).
- Friesen, D.C., Luo, L., Luk, G., Bialystok, E., Proficiency and control in verbal fluency performance across the lifespan for monolinguals and bilinguals. *Language, Cogn. Neurosc.*, 30 (3), 238-250 (2014).
- Gollan, T.M., Montoya, R.I, Werner, G.A., Semantic and Letter Fluency in Spanish-English Bilinguals. *Neuropsychol.*, 16 (4), 562-576 (2002).
- Goldstein, B., Obrzut, J.E., John, C., Hunter, J.V., Armstrong, C.L., The impact of low-grade brain tumors on verbal fluency performance. *J. Clin. Exp. Neuropsychol.*, 26 (6), 750-758 (2004).
- Gökdağ, B. A., Doğu Karadeniz'de konuşulan diller ve Türkçe ile etkileşimleri. *Karadeniz Araştırmaları*, 31, 111-134 (2011).

Güngen, C., Ertan, T., Eker, E., Yaşar, R., Engin, F., Standardize Mini Mental Test'in Türk toplumunda hafif demans tanısında geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13 (4), 273-281 (2002).

Güven, A.G., Cangökçe, Ö., Sağlıklı yetişkinlerde okuma ve fonemik-harf akıcılığı üzerinde eğitim düzeyi ve cinsiyetin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21, 109-120 (2006).

Güven, S.O., İki Dil Testinin (Tedil ve Todil) Tipik ve Atipik Dil Gelişimi Gösteren Çocuklarda Ayırt Ediciliğinin İncelenmesi, Doktora Tezi, Anadolu üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye (2014).

Hamers, J.F., Blanc, M.H., Bilinguality and Bilingualism, Cambridge University Press, Cambridge, 6-24, 2000.

Haznedar, B., Crosslinguistic Influence in Turkish-English Bilingual First Language Acquisition: The Overuse of Subjects in Turkish, Proceedings of the 2nd Conference on Generative Approaches to Language Acquisition, (ed. A. Belikova) North America (GALANA), 124-134 (2007).

http-1 The Dialects of Kurdish, <http://kurdish.humanities.manchester.ac.uk/about-kurdish/language-genetic-affiliation/> (31.08.2016).

Karahan, F., Bilingualism in Turkey, Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism, (ed. J. Cohen, K.T. McAlister, K. Rolstad, and J. MacSwan) Somerville, MA, Cascadilla Press, 152-166 (2005).

Koç, İ., Türkiye'de Türkçe ve Kürtçe ana dil nüfuslarının demografik farklılaşma ve bütünleşme düzeyleri. *Etnik Analiz*, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, Atölye çalışması, 181-186 (2007).

Kormi-Nouri, R., Moradi, A.R., Moradi, S., Akbari-Zardkhaneh, S., Zahedian, H., The effect of bilingualism on letter and category fluency tasks in primary school children: Advantage or disadvantage?. *Biling.- Lang. Cogn.*, 15, 351-364 (2012).

Kroll, J.F., De Groot, A.M.B., Handbook of Bilingualism: Psycholinguistic Approaches, Oxford University Press, Oxford, 3-6, 2005.

Lezak, M., Howieson, D.B., Bigler, E.D., Tranel, D., Neuropsychological Assessment (5 Ed.). Oxford University Press, New York, 155-160, 2012.

Marian, V., Blumenfeld, H. K., Kaushanskaya, M., The Language Experience and Proficiency Questionnaire (LEAP-Q): Assessing Language Profiles in Bilinguals and Multilinguals, *J. Speech.- Lang. Hear. R.*, 50, 940-967 (2007).

Maviş, İ., The data from a Turkish-Kurdish bilingual aphasic on naming Science of Aphasia X (SOA X), 28 Eylül-3 Ekim, Antalya, Turkey, (2009).

Maviş, İ., Toğram, B., Action verbal fluency normative data for the Turkish population, International Conference The Science of Aphasia (XI), Potsdam (2010).

Maviş, İ., Tunçer, A.M. Semantik Akıcılık (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık (2013).

- Miyake, A., Friedman, N.P., Emerson, M.J., Witzki, A.H., Howerter, A., The unity and diversity of executive functions and their contributions to complex "frontal lobe" tasks: A latent variable analysis, *Cogn. Psychol.*, 41, 49-100 (2000).
- Munoz, M., Marquardt, T., Copeland, G., A Comparison of The Code Switching Patterns of Aphasic and Neurologically Normal Bilingual Speakers of English-Spanish, *Brain Lang.*, 66, 249-274 (1999).
- Muysken, P., Two Linguistic Systems in Contact: Grammer, Phonology and Lexicon, In: *The Handbook of Bilingualism*, T.J. Bhatia, W.C. Ritchie (Eds.), Blackwell Publishing, United Kingdom, 147-165 (2006).
- Özdemir, Ş., 15-17 Yaş Aralığındaki Okul Çağı Çocukları ve Yetişkinlerin Semantik Ve Eylem Akıcılık Becerilerinin İncelenmesi, Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Eskişehir, Türkiye (2015).
- Özfidan, B., The Basque bilingual education system: a model for a Kurdish bilingual education system in Turkey. *J. Lang. Teach. R.*, 5 (2), 382-390 (2014).
- Piatt, A.L., Fields, J.A., Paolo, A.M., Tröster, A.I., Action (verb naming) fluency as an executive function measure: Convergent and divergent evidence of validity, *Neuropsychologia*, 37, 1499-1503 (1999a).
- Piatt, A.L., Fields, J.A., Paolo, A.M., Tröster, A.I., Action verbal fluency normative data for the elderly, *Brain Lang.*, 89, 580-583 (2004).
- Portocarrero, J.S., Burright, R.G., Donovanick, P.J., Vocabulary and verbal fluency of bilingual and monolingual college students. *Arch. Clin. Neuropsychol.*, 22 (3), 415-422 (2007).
- Rosselli, M., Ardila, A., Araujo, K., Weekes, V.A., Caracciole, V., Padilla, M., Ostrosky-Solis, F., Verbal fluency and repetition skills in healthy older Spanish-English bilinguals. *App. Neuropsychol.*, 7 (1), 17-24 (2000).
- Sandoval, T.C., Gollan, T.H., Ferreira, V.S., Salmon, DP., What causes the bilingual disadvantage in verbal fluency? The dual-task analogy. *Biling.- Lang. Cogn.*, 13 (02), 231-252 (2010).
- Salvatierra, J., Rosselli, M., Acevedo, A., Duara ,R., Verbal fluency in bilingual Spanish/English Alzheimer's Disease patients. *Am. J. Alzheimer Dis.*, 22(3), 190-201 (2007).
- Sirkeci, İ., Exploring the Kurdish Population in the Turkish Context. *GENUS, An Int. J. Dem.*, 56 (1-2), 149-175 (2005).
- Sofu, H., Ertekin, D., Bilingual Acquisition of Turkish and English, *Actas/Proceedings 2 Simposip Internacional Bilinguismo*, 383-398 (2002).
- Şanlı-Colay, N., Eskişehir ilinde bir üniversitede özel amaçlı İngilizce kullanan Türk yetişkinlerin adlandırma anlamsal yakınlık ve kategorik üretim etkinliklerinde iki dil kullanımlarının incelenmesi, Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Eskişehir, Türkiye (2008).
- Topbaş, S., Maviş, İ, Yavuz, H., Ege, P., Haznedar, B., Erk-Emeksiz ve ark., TÖDİL ÖZGÜL DİL BOZUKLUĞU TÜRKİYE PROJESİ: Anadili Türkçe olan

Tek dilli ve İki dilli Okulöncesi ve İlköğretim Çağı (2:0-9:0 yaş) Çocuklarında Özgül Dil Bozukluğunu Ölçme ve Değerlendirme Çalışması, Ankara (2013).

Tombaugh, T.N., Kozak, J., Rees, L., Normative data stratified by age and education for two measures of verbal fluency: FAS and animal naming. Arch. Clin. Neuropsychol., 14, 167–177 (1999).

Tumaç, A., Normal Deneklerde, Frontal Hasarlara Duyarlı Bazı Testlerde Performansa Yaş ve Eğitimin Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (1997).

Tunçer, A.M., Sat, Ş., Maviş, İ., Sözel Akıcılık Performansında Yaşın Etkisi, VI. Uluslar Arası Katılımlı Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi, 28-30 Mayıs, Eskişehir, Türkiye, 38 (2011).

Tunçer, A.M., Türkçe Konuşan Yetişkin Popülasyonun Sözel Akıcılık Becerilerinin Yaş, Eğitim ve Cinsiyete göre İncelenmesi ve Sözcük Normlarının Oluşturulması, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye (2011).

EKLER

EK 1

BİLGİLENDİRME VE İZİN FORMU

Dil ve konuşma bozuklukları, bireylerin akademik, sosyal ve psikolojik durumlarını olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu bozuklukların tanınıp gerekli sağaltım yöntemlerinin geliştirilmesi için sağlıklı bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Semantik ve fonemik akıcılığının yer aldığı sözel akıcılık ölçümleri bireylerin dil ve bilişsel becerilerini değerlendirmede sıkça başvurulanan bir yöntemdir. Bu çalışma kapsamında, Türkçe- Kürtçe konuşan iki dilli ve Türkçe konuşan tek dilli yetişkin sağlıklı bireylerin semantik ve fonemik akıcılığı bulgularının oluşturulması amaçlanmıştır. Çalışma Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dil ve Konuşma Terapisi bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Aylin Müge TUNÇER ve yüksek lisans öğrencisi Nevin YILMAZ tarafından yürütölmektedir.

Bu çalışma kapsamında elde edilecek sonuçlar isimler kullanılmaksızın, katılımcı numarası ile sadece ortalamalar halinde sunulacaktır. Kişisel bilgileriniz tamamen gizli tutulacaktır. Toplam 30 dakika sürecek uygulama içinde sizden çeşitli kategorilere ait sözcükler ve belirli seslerle başlayan sözcükler saymanız istenecektir. Veri analizi için ses kaydı alınacaktır. Bu kayıtlar sadece uygulamacı ve araştırmacılar tarafından dinlenecektir.

İmzanız yukarıdaki bilgileri okuduğunuzu ve bu çalışmaya gönüllü olarak katılmaya karar verdiğinizi göstermektedir. Bu araştırmaya katılmak size herhangi bir yükümlölük getirmemektedir. Bu nedenle, katılma kararınızdan vazgeçme hakkına istediğiniz an sahipsiniz.

Çalışmaya katkılarınız için teşekkür ederiz.

Adınız ve Soyadınız

İmzanız

Tarih

EK 2

Katılımcı No:

KATILIMCI BİLGİ FORMU

Adı-Soyadı:

Meslek:

Uygulama Tarihi:

Ana Dil/Dilleri:

Doğum Tarihi:

Telefon:

Yaş:

Medeni Durum:

Cinsiyet: K E

Bekar

Doğum Yeri:

Evli

Yerleşim Yeri:

Boşanmış

Kaç senedir burada yaşıyor:

Dul

Eğitim:

Gelir Düzeyi:

1-8 yıl (ilkokul ve ortaokul)

Düşük

9-12 yıl (lise)

Orta

12+ (yüksek)

Yüksek

Kategoriler:

Fonemler

- 1) Hayvanlar
- 2) Sebzeler-Meyveler
- 3) Eylemler

Kürtçe /b,n,e/
Türkçe /k,f,r/

EK 3

SAĞLIK DURUMU BİLGİ FORMU

- Aşağıda belirtilen hastalıklardan hangilerine sahipsiniz?

☐ Hipertansiyon	☐ Alzheimer	☐ Hipotiroid
☐ İnme/felç	☐ Demans	☐ Hipertiroid
☐ Depresyon	☐ Kanser	☐ B12 eksikliği
☐ MS (Multiple Sclerosis)	☐ Gut	☐ Anemi
☐ Epilepsi/nöbetler	☐ AİDS	☐ Ensafalit
☐ Parkinson	☐ Diabet (Şeker Hastalığı)	☐ Hiçbiri
	☐ Şizofreni	☐ Diğer _____
- Aşağıdaki çocuk hastalıklarından hangilerini geçirdiniz?

☐ Yüksek Ateş	☐ Çocuk felci
☐ Havale	☐ Verem
☐ Kızamık	☐ Sarılık
☐ Kızamıkçık	☐ Menenjit
☐ Kabakulak	☐ Hiçbiri
☐ Diğer: _____, _____,	
- Bugüne kadar bir nörolog ya da psikiyatriste gitmenizi gerektirecek bir sorun yaşadınız mı?

☐ Hayır
☐ Evet: _____
- Bugüne kadar ciddi bir kafa travması geçirdiniz mi?

☐ Hayır
☐ Evet
- Bugüne kadar hastanede yatmanızı gerektiren bir sağlık sorunu yaşadınız mı?

☐ Hayır
☐ Evet: _____, _____,
- Bugüne kadar herhangi bir ameliyat geçirdiniz mi?

☐ Hayır
☐ Evet _____, _____,
- Son bir aydır düzenli kullandığınız ilaçlar var mı? Ne ile ilgili?

☐ Hayır
☐ Evet _____, _____,
- Her gün ortalama kaç paket sigara içiyorsunuz?

☐ Sigara içmiyorum.
☐ Günde 1 paketten az.
☐ Günde bir paket.
☐ Günde bir paketten çok.
- Zararlı bir alışkanlığınız var mı? Cevabınız evet ise belirtiniz.

☐ Hayır
☐ Evet _____
- Aşağıdaki içecekleri günde kaç bardak tüketiyorsunuz?

☐ Kahve: Günde _____ bardak
☐ Çay: Günde _____ bardak
☐ Kola: Günde _____ bardak

EK 4

STANDARDİZE MİNİ MENTAL TEST

Ad Soyad:
Eğitim (yıl):
T. Puan:

Tarih:
Meslek:

Yaş:
Aktif El:

YÖNELİM (Toplam puan 10)

- Hangi yıl içindeyiz..... ( )
Hangi mevsimdeyiz ..... ( )
Hangi aydayız ..... ( )
Bu gün ayın kaçı ..... ( )
Hangi gündeyiz ..... ( )

- Hangi ülkede yaşıyoruz ..... ( )
Şu an hangi şehirde bulunmaktasınız ..... ( )
Şu an bulunduğunuz semt neresidir ..... ( )
Şu an bulunduğunuz bina neresidir ..... ( )
Şu an bu binada kaçınıcı kattasınız ..... ( )

KAYIT HAFIZASI (Toplam puan 3)

Size birazdan söyleyeceğim üç ismi dikkatlice dinleyip ben bitirdikten sonra tekrarlayın
(Masa, Bayrak, Elbise) (20 sn süre tanınır) Her doğru isim 1 puan ..... ( )

DİKKAT ve HESAP YAPMA (Toplam puan 5)

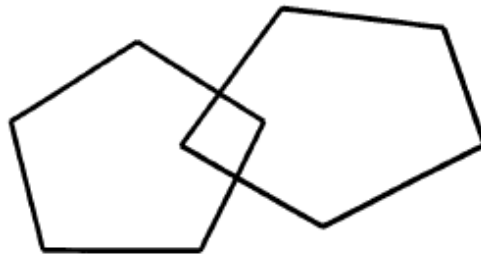
100'den geriye doğru 7 çıkartarak gidin. Dur deyinceye kadar devam edin.
Her doğru işlem 1 puan. (100, 93, 86, 79, 72, 65) ..... ( )

HATIRLAMA (Toplam puan 3)

Yukarıda tekrar ettiğiniz kelimeleri hatırlıyor musunuz? Hatırladıklarınızı söyleyin.
(Masa, Bayrak, Elbise)..... ( )

LİSAN (Toplam puan 9)

- a) Bu gördüğünüz nesnelerin isimleri nedir? (saat, kalem) 2 puan (20 sn tut) ..... ( )
b) Şimdi size söyleyeceğim cümleyi dikkatle dinleyin ve ben bitirdikten sonra tekrar
edin. "Eğer ve fakat istemiyorum" (10 sn tut) 1 puan..... ( )
c) Şimdi sizden bir şey yapmanızı isteyeceğim, beni dikkatle dinleyin ve söylediğimi
yapın. "Masada duran kağıdı sağ/sol elinizle alın, iki elinizle ikiye katlayın ve yere
bırakın lütfen" Toplam puan 3, süre 30 sn, her bir doğru işlem 1 puan..... ( )
d) Şimdi size bir cümle vereceğim. Okuyun ve yazıda söylenen şeyi yapın. (1 puan)
"GÖZLERİNİZİ KAPATIN" (arka sayfada)..... ( )
e) Şimdi vereceğim kağıda aklınıza gelen anlamlı bir cümleyi yazın (1 puan)..... ( )
f) Size göstereceğim şeklin aynısını çizin. (arka sayfada) (1 puan) ..... ( )

EK 5

İKİNCİ DİL – DİL GEÇMİŞİ ANKETİ

Ad- Soyadı:

e-mail:

Telefon:

Tarih:

1. Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz

Kadın

Erkek

3. Eğitim durumunuz?

Okuma-yazma yok

İlkokul

Ortaokul

Lise

Üniversite ve üzeri

4. Doğduğunuz şehir? _____

Kaç yıl yaşadınız? _____

5. Yaşadığınız şehir? _____

Kaç yıl yaşadınız? _____

6. Ana diliniz nedir? _____

7. Anadilinizden başka bir dil konuşabiliyor musunuz?

Evet

Hayır

8. Aşağıda belirtilen dillerden hangilerini konuşabiliyorsunuz? İşaretleyiniz. En iyi bildiğiniz dil 1 olacak şekilde numaralandırarak yanına yazınız.

Kürtçe __

Türkçe __

Diğer (belirtiniz) _____

(Bildiğiniz diller arasında Kürtçe ve Türkçe yoksa anketi burada bırakabilirsiniz)

9. Aile bireyleriyle genellikle hangi dilde konuşuyorsunuz? İşaretleyiniz.

Anne-baba Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin)

Eş Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin)

Çocuk Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin)

Diğer akrabalar Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin)

10. Ebeveynleriniz kendi aralarında hangi dili/dilleri konuşuyor, işaretleyiniz. (Soru uygun/geçerli değilse belirtiniz)

Kürtçe

Türkçe

Diğer (belirtin) _____

Geçersiz soru

11. Her bir dil için farklı dil becerilerinizi (okuma, yazma, konuşma gibi) puanlandırınız. Puanlamayı aşağıdaki ölçekten yararlanarak yapınız.

Çok zayıf 1 Zayıf 2 Orta 3 İşlevsel* 4 İyi 5 Çok iyi 6 Anadil 7

Dil	Okuma	Yazma	Konuşma	Konuşulana anlama
Kürtçe	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
Türkçe	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7
Diğer	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5 6 7

(*işlevsel: derdimi anlatacak kadar)

12. Konuştuğunuz dilleri nerede (ev, okul, kurs vb.) ve kaç yaşında öğrenmeye başladınız? (birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

	Kürtçe	Yaş	Türkçe	Yaş	Diğer	Yaş
Evde						
Okulda						
Kursta						
O dilin konuşulduğu şehre taşınınca						
Diğer						

13. Konuşurken Kürtçe aksanız Türkçenizi ya da Türkçe aksanız Kürtçenizi etkiliyor mu? Evet için (E) Hayır için (H) işaretleyiniz. Cevabınız evetse bu aksan ne kadar belirgin? 1 Hiç Belirgin Değil, 7 Çok Belirgin olacak şekilde 1-7 arası puanlandırınız.

Dil	Aksan (işaretleyiniz)		Belirginlik						
Kürtçe	E	H	1	2	3	4	5	6	7
Türkçe	E	H	1	2	3	4	5	6	7

14. Konuştuğunuz dilleri bir gün içinde ne kadar kullanıyorsunuz?

Kürtçe ____ saat

Türkçe ____ saat

Diğer ____ saat (belirtin) _____

15. Konuştuğunuz dillerle ilgili aşağıda belirtilen etkinliklerden hangilerini, kaç saat yaptığınızı yazınız?

	TV izleme-Radyo dinleme	Gazete- Dergi- Kitap okuma	İşiniz nedeniyle	Sosyal amaçla
Kürtçe				
Türkçe				
Diğer				

Diğer dili belirtin _____

16. Bildiğiniz bütün diller arasından, aşağıda belirtilen durumlarda hangi dili kullanmayı tercih ediyorsunuz?

- Evde Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin)
- İşte Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin)
- Okulda/Kursta Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin)
- Sosyal çevrede Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin)
- Diğer Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin)

17. Aşağıda belirtilen durumlarda genellikle hangi dili kullandığınızı yazınız.

Aklınızdan toplama, çıkarma, çarpma, bölme işlemleri yaparken

Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin) _____

Rüya görürken

Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin) _____

Öfkenizi ya da diğer duygularınızı ifade ederken

Kürtçe Türkçe Diğer (belirtin) _____

18. Kürtçe konuşurken Türkçe, Türkçe konuşurken Kürtçe sözcüklerin, cümlelerin araya girdiği (karıştığı) oluyor mu?

Evet _____ Hayır _____

(cevabınız hayır ise 18. Soruyu cevaplamayınız)

19. Kiminle konuşurken ve hangi dilin sözcüklerinin karıştığını tabloya işaretleyiniz. Bu dilleri ne oranda karıştırıyorsunuz, puanlayınız. Puanlamayı 0 ile 5 arası, 0 (Hiç Karıştırmam)- 5 (çok sık karıştırırım) şeklinde yapınız.

	Kürtçe konuşurken Kürtçe sözcükler karışıyor	Kürtçe konuşurken Kürtçe sözcükler karışıyor
Eş/aile üyeleriyle	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5
Arkadaşlarla	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5
İş arkadaşlarıyla	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5
Diğer	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5

20. Kendi ülkeniz dışında herhangi bir ülkede yaşamak ya da gezmek amacıyla üç aydan fazla bir süre geçirdiniz mi? Cevabınız evetse, bu ülke/ülkelerin isimlerini, orada ne kadar zaman kaldığınızı ve orada hangi dil/dilleri öğrendiğinizi belirtiniz.

Ülke _____ Süre _____ Dil _____

EK 6

KR hayvanlar kategorisinde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen sözcük	Toplam	İlk 5
Mar (yılan)	58	22
Çel (inek)	56	34
Hesp (at)	52	29
Mirişk (tavuk)	51	21
Pez (koyun)	50	21
Çüçik (kuş)	50	16
Hırç (ayı)	47	16
Mişk (fare)	47	20
Bizin (keçi)	45	14
Ker (keçi)	45	25
Se (köpek)	44	21
Gur (kurt)	35	15
Mih (koyun)	31	8
Rovi (tilki)	31	8
Dik (horoz)	30	4
Şer (aslan)	30	8
Berx (kuzu)	28	2
Ga (manda)	27	11
Golik (buzacağı)	27	6
Masi (balık)	25	5
Pişik (kedi)	23	23
Beran (koç)	22	3
Kevroşk (tavşan)	22	6
Kew (keklik)	21	6
Elok (hindi)	19	3
Piling (kaplan)	18	5
Mahin (kısırak)	17	5
Beq (kurbağa)	15	1
Jüji (kirpi)	15	3
Hestir (katır)	14	4
Garik (2 yaş dana)	12	1
Küsi (kaplumbağa)	12	2
Qijik (saksağan)	12	3
Düpişk (akrep)	11	3
Meş (sinek)	11	2
Teyr (kartal)	11	3
Neri (teke)	10	1
Heştir (deve)	9	1

Kavir (2 yaş koyun)	9	2
Meymün (maymun)	9	3
Kitik (kedi)	8	8
Küçük(yavru köpek)	8	4
Dewar (davar)	7	3
Gisk (2 yaş inek)	7	1
Möri (karınca)	7	-
Fil	6	-
Kaz	6	1
Kewok (güvercin)	6	-
Kurm (kurtçuk)	6	-
Sivorek (sincap)	6	2
Gameş (erkek manda)	5	2
Kevjal (yengeç)	5	-
Reşele (sığırcık)	5	2
Xezal (ceylan)	5	1
Zırket (eşek arısı)	5	-
Bazbazok (bokböceği)	4	1
Canega(tosun)	4	1
Dehl (dişi köpek)	4	1
Miristank (yengeç)	4	-
Perperok (kelebek)	4	2
Pezküvi (dağ keçisi)	3	1
Dejik (enik)	3	1
Gotir (toklu)	3	1
Keç (bit)	3	-
Kezik (böcek)	3	-
Kund (baykuş)	3	-
Meşahingivin (bal arısı)	3	1
Peşi (sivrisinek)	3	1
Werdek (ördek)	3	1
Ziv (eşek arısı)	3	1
Banewank (	2	-
Berindir (koyun türü)	2	-
Büm (baykuş)	2	-
Çekçeküle-kertenkele	2	1
Diştür (koyun türü)	2	1
Gaküvi (alageyik)	2	-
Qimqime (kertenkele)	2	-

Şamık (hindi)	1	-
Tawus (tavus kuşu)	1	-
Varik (piliç)	1	-
Vedi (suna)	1	-
Xılt (köstebek)	1	1
Zirafe (zürafa)	1	-
Zive dü ser (çingiraklı yılan)	1	-

EK 7

KR sebzeler-meyveler kategorisinde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen sözcük	Toplam	İlk 5
Sev (elma)	78	53
Bacan (domates)	54	36
Porteçal-portakal	51	20
Xıyar (salatalık)	50	25
Pivaz (soğan)	47	19
Diri (üzüm)	41	15
Gundor (kavun)	40	16
Zebeş (karpuz)	35	15
maydanoz	32	10
Kulind (kabak)	31	5
Bacanreş (patlıcan)	29	15
Girsik (armut)	28	10
Kartol(patates)	27	14
Biber	26	7
Hulik (erik)	26	7
Marol (marul)	21	7
Hınar (nar)	21	8
Gezer (havuç)	20	3
Kelem(lahana)	18	5
Xox (şeftali)	18	7
Muz	17	3
Pıtat (patates)	17	6
Güz (ceviz)	15	6
Şüti (karpuz)	15	9
Gelas (kiraz)	14	2
Mandarin-mandalina	14	4
Zerdele (kayısı)	10	3
Siyabo (ot türü)	10	1
İspanak	9	4
Mende (ot türü)	9	1
Şelim(turp)	9	3
Gühişk (yumuşan)	8	1
Revas (uşkun)	8	1
Tamates (domates)	8	7
Alice (erik)	7	-
Çilek	7	-
Hulik reş (mürdüm)	6	-
Limon	6	2
Bih (ayva)	5	2
Bünk (nane)	5	1
Dü (dut)	5	-

Gelmok (mısır)	5	2
Kiwi (kivi)	5	1
Qurat (ot türü)	5	-
Bacan sor (domates)	4	1
Fındık	4	-
Lowi (fasulye)	4	-
Pırasa	4	-
Pivaz şin (yeşil soğan)	4	1
Wişne (vişne)	4	1
Alo (ot türü)	3	-
Baqli (bakla)	3	-
Catır (kekik)	3	1
Diri reş (siyah üzüm)	3	-
Fıstık	3	-
Givark (mantar)	3	1
Karçin (armut türü)	3	3
Kelem reş (karalahana)	3	-
Kezwan (bittim)	3	-
Pepüne (semiz)	3	-
Seve axe (yer elması)	3	1
Şilan (kuşburnu)	3	-
Xirtik (armut türü)	3	1
Xurme (hurma)	3	1
Ananas	2	-
Bahiv (ot türü)	2	-
Dadoyaq (ot türü)	2	-
Dirşik (erik türü)	2	-
Frengi (domates)	2	2
Gari (ot türü)	2	-
Gulberoj (ayçiçeği)	2	-
Helis (ot türü)	2	1
Hingedan (ot türü)	2	1
Kal (patates)	2	-
Pel silk (pazı)	2	-
Rihan (reyhan)	2	-
Se pel (ot türü)	2	-
Sevelok (süs elma)	2	-
Soryaz (ot türü)	2	-
Şemamok (ot türü)	2	-

Şilol (karpuz)	2	1
Sipink (ot türü)	2	-
Xexik (armut türü)	2	1
Zibit (dere otu)	2	-
Beraniş (ot türü)	1	1
Berxoyi (ot türü)	1	-
Beybun (ot türü)	1	-
Biber sor-kırmızıbiber	1	-
Birinç (pirinç)	1	-
Brokoli	1	1
Can hülük (can erik)	1	-
Çeqel (ot türü)	1	-
Çorin (dere otu)	1	-
Çümrik (kuş üzümü)	1	1
Dahlik (elma türü)	1	-
Dexil (buğday)	1	-
Dolme (dolma biber)	1	-
Gengir (ot türü)	1	-
Giya (ot türü)	1	-
Giya bend (ot türü)	1	-
Gobizing(keçi kulağı)	1	-
Gul (ot türü)	1	-
Gul dexuyn (ot türü)	1	-
Hilmi bang(armut türü)	1	-
Hilmi spi(armut türü)	1	-
Hülük zer(yeşil erik)	1	-
İsot	1	-
Jor (ot türü)	1	-
Kaçık (ot türü)	1	-
Kedadik (ot türü)	1	-
Kelek	1	-
Kengir (ot türü)	1	-
Kereviz	1	-
Kestane	1	-
Kirş (ot türü)	1	-
Leylang (ot türü)	1	-
Meşberqut (ot türü)	1	-
Mıh (ot türü)	1	-
Mişmiş	1	-
Mol (ot türü)	1	-
Pel (yapraklı bir ot)	1	-
Pivaz hişk(kuru soğan)	1	-
Pivaz spi(beyazsoğan)	1	-

Qereli (ot türü)	1	-
Rehlik (reyhan)	1	-
Sev dahlik (elma türü)	1	-
Seve çale (elma türü)	1	-
Seve nerme (elma türü)	1	-
Silk sor (pazı yaprağı)	1	-
Silk spi (pazı yaprağı)	1	-
Sitirk (ot türü)	1	-
Sosin (ot türü)	1	-
Sterk (ot türü)	1	-
Tüsi (ot türü)	1	-
Tütürük (ot türü)	1	-
Xerdel (ot türü)	1	-
Xeyal (ot türü)	1	1
Zeytün (zeytin)	1	-

EK 8

KR eylemler kategorisinde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen sözcük	Toplam	İlk 5
Rüniştin (otur-)	61	50
Razan (uyu-)	51	20
Xwarin (ye-)	51	26
Çun (git-)	50	33
Rabun 2 (kalk-)	47	42
Hatin (gel-)	37	21
Gerin (gez-)	35	18
Vexwarin (iç-)	33	11
Bezin (koş-)	31	22
Rabun 1 (uyan-)	31	15
Xwandin (oku-)	26	3
Axaftin (konuş-)	25	7
Girin (ağla-)	25	6
Kenin(gül-)	24	1
Leyistin (oyna-)	23	9
Şüştin (yık-)	20	8
Nivisandin (yaz-)	18	1
Reve çun (yürü-)	18	10
Şer kirin (kavga et-)	19	-
Nivisin (uyu-)	16	3
Şol kirin (iş yap-)	15	7
Xeber dan (konuş-)	15	6
Revin (kaç-)	13	5
Çekirin (inşa et-)	12	2
Ser şüştin (yık-)	12	1
Anin (getir-)	10	-
Dawet kirin(halay çek-)	9	2
Lexisitn (vur-)	9	1
Şe kirin (tara-)	9	-
Fekirin (izle-)	8	1
Gotin (söyle-)	8	1
Kirin (satın al-)	8	3
Ledan (vur-)	8	3
Ber kirin (giyin-)	7	-
Guhdan (dinle-)	7	1
Nimej kirin (namazkıl-)	7	1
Paqij kirin (sil-)	7	-

Birin (götür-)	6	1
Hej kirin (sev-)	6	1
Mirin (öl-)	6	2
Xwestin (iste-)	6	1
Berdan (bırak-)	5	2
Girtin (tut-)	5	1
Hers bun (öfkelen-)	5	1
Rakirin (kaldır-)	5	-
Ajotin (sür-)	4	-
Aş bun (barış-)	4	-
Avejin (at-)	4	2
Bere xwe dan (bak-)	4	-
Ditin (gör-)	4	-
Firin (uç-)	4	-
Firotin (sat-)	4	1
Hişyar bun (uyan-)	4	1
Kar kirin (çalış-)	4	1
Nexweş bun (hastalan-)	4	-
Reqastin (dans et-)	4	1
Siwar bun (in-)	4	1
Xebat kirin (çalış-)	4	1
Xurandin (kaşı-)	4	1
Bir kirin (unut-)	3	-
Cigare keşin (sigara iç-)	3	-
Derketin (çık-)	3	2
Hilawistin (as-)	3	-
Jin (yaşa-)	3	-
Ketin (düş-)	3	-
Mazin bun (büyü-)	3	3
Melavani kirin (yüz-)	3	1
Peya bun (in-)	3	-
Rawestan (dur-)	3	1
Sohbet kirin (sohbet et-)	3	-
Stran bejin (şarkı söyle-)	3	-
Ütü kirin (ütü yap-)	3	1
Vekirin (aç-)	3	-
Vestin (yorul-)	3	1
Zede bun (çoğal-)	3	-

Balav kirin (çamaşır yıka-)	2	-
Baz doşandin (koyun sağ-)	2	-
Behn veden (soluklan-)	2	-
Bihistin (duy-)	2	1
Bir hatin (hatırla-)	2	-
Birçi bun (acı-)	2	-
Çaplüki çin (emekle-)	2	1
Dayin (ver-)	2	1
Derxistin (çıkar-)	2	-
Didan firçekirin(diş fırçala-)	2	-
Dirün (dik-)	2	-
Gazi kirin (çağır-)	2	-
Gerandin (gezdir-)	2	-
Gezi kirin (süpür-)	2	-
Hevi kirin (umut et-)	2	-
Hinartin (gönder-)	2	-
Keyf xweş bun (keyiflen-)	2	-
Kuştin (öldür-)	2	-
Meşin (yürü-)	2	-
Mist ledan (yumruk at-)	2	-
Nerandin (baktır-)	2	-
Nexweş kevin (hasta düş-)	2	-
Pev çun (kavgaya tutuş-)	2	1
Qutan (döv-)	2	-
Sax bun (iyileş-)	2	-
Serdan (ziyaret et-)	2	-
Spor kirin (spor yap-)	2	-
Sulh kirin (barış-)	2	-
Şoferi kirin (araba sür-)	2	-
Temaşe kirin (seyret-)	2	-
Xeber bejin (küfür et-)	2	1
Xebitin (işle-)	2	-
Xemgir bun (gamlan-)	2	-
Xweda dan (doğ-)	2	-
Zanin (bil-)	2	-
Zewicin (evlen-)	2	-
Zivirin (dön-)	2	1
Aciz bun (bık-)	1	-
Aşti kirin (barış-)	1	-
Bahçe çandin (bahçe kaz-)	1	-
Bang hev kirin (ezan oku-)	1	-
Barkirin (taşın-)	1	-
Baş bun (iyileş-)	1	-

Bazari kirin (pazarlık et-)	1	-
Ben (gel-)	1	1
Ben dinyaye (dünyaya gel-)	11	1
Bersivdan (cevapla-)	1	-
Biraştin (pişir-)	1	-
Biçek bun (azal-)	1	-
Bilind bun (yüksel-)	1	-
Bilind kirin (yükselt-)	1	-
Bisyar kirin (sor-)	1	-
Bişve çun (takip et-)	1	-
Çav bigirin (göz kapat-)	1	-
Çav mikandin (göz yum-)	1	1
Çav mizdan (göz ovuştur-)	1	-
Dest dan (el ver-)	1	-
Dest nimejgirtin (abdest al-)	1	-
Deşt kirin (kahvaltı et-)	1	1
Direj kirin (uzat-)	1	-
Dişt kirin (satın al-)	1	-
Dolbin (yuvarlan-)	1	-
Dür ketin (uzak düş-)	1	-
Dürüst bun (dürüst ol-)	1	-
Evindari (aşık ol-)	1	-
Evini (aşk yaşa-)	1	-
Fikirdari (fikir birliği yap-)	1	-
Geh keşim (ot biçmek)	1	1
Genim keşim (ot topla-)	1	1
Geş bun (aydınlan-)	1	-
Hebun (ol-)	1	-
Hejandin (salla-)	1	-
Hejmartin (say-)	1	-
Hevi kirin (bekle-)	1	-
Hil kirin (yak- (soba)	1	-
Hildan (kaldır-)	1	-
Hilgirtin (taş-)	1	-
Jinuzar(çoluk çocuğa karış-)	1	1
Kelandin (kaynat-)	1	-
Kem bun (eksil-)	1	-
Ker bun (sinirlen-)	1	-
Keyf nexweşbun(keyifsizlen-)	1	-
Kolan (kazı-)	1	-
Kom bun (toplan-)	1	-
Mazin kirin (yetiştir-)	1	-
Mevan bun (misafir ol-)	1	-

Mizin (işe-)	1	-
Muziri kirin(yaramazlık yap-)	1	-
Müjil bun (oyalan-)	1	-
Nakişin (nakiş işle-)	1	-
Nerin (bak-)	1	-
Paldan (uzan-)	1	-
Parastin (savun-)	1	-
Peyivin (konuş-)	1	1
Pis bun (pislen-)	1	-
Por çekirin (saç şekillendir-)	1	-
Qise bejin (laf söyle-)	1	-
Rast bun (doğrul-)	1	1
Re dan (yol ver-)	1	1
Re ketin (yola düş-)	1	-
Rençberi kirin (önderlik et-)	1	-
Revandin (kaçır-)	1	-
Rez Girtin (saygı göster-)	1	-
Rijandin (dök-)	1	-
Rin (sıç-)	1	-
Ser je kirin (kafa kopar-)	1	1
Ser kevtin (başar-)	1	-
Sobe hişkirin (soba yak-)	1	-
Sotin (yak-)	1	-
Standin (çal-)	1	-
Şad bun (sevin-)	1	-
Şidandin (sık-)	1	1
Şuxulin (uğraş-)	1	-
Tavla leyistin (tavla oyna-)	1	-
Ter bun (doy-)	1	-
Tirsin (kork-)	1	-
Top kirin (top oyna-)	1	-
Tıraş bun (tırış ol-)	1	1
Vegirtin (tut-)	1	-
Vexistin (tutuştur-)	1	-
Xena kirin (kınala-)	1	-
Xew de çun (uyuyakal-)	1	-
Xew de min (uykuda kal-)	1	-
Xort bun (gençleş-)	1	-
Xudan kirin (sahip çık-)	1	-
Xwe dan (terle-)	1	1
Xwe kirin (tuzla-)	1	-
Zivirandin (döndür-)	1	-
Zu kirin (acele et-)	1	-

EK 9

KR /b/ foneminde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen sözcük	Toplam	İlk 5
Baran (yağmur)	51	44
Befr (kar)	50	40
Ber (taş)	25	19
Bager (rüzgar)	21	12
Berx (kuzu)	17	9
Bihar (bahar)	17	7
Berçavk (gözlük)	16	1
Bacan (domates)	15	11
Bahoz (fırtına)	14	8
Berik (kilim)	14	8
Bab (baba)	14	4
Bizin (keçi)	14	7
Bira (erkek kardeş)	12	5
Bar kirin (taşın-)	11	1
Beran (koç)	11	5
Berdan (bırak-)	11	3
Birindar (yaralı)	11	6
Bine (getir-)	10	7
Bajar (şehir)	9	6
Baz (koyun)	9	4
Berxwedan (direniş)	9	6
Bezin (koş-)	9	2
Bazin (bilezik)	8	3
Belg (yaprak)	8	3
Berfin (kardelen)	8	6
Bilind (uzun)	8	2
Bük (gelin)	8	6
Bahol (bavul)	7	5
Balgeh (yastık)	7	2
Bejin (endam)	7	2
Bekes (kimsesiz)	7	1
Belengaz (zavallı)	7	2
Berivan(koyunsağankadın)	7	5
Berkefti (güzel)	7	2
Bexçe (bahçe)	7	4
Ban (dam)	6	1
Bang (ezan)	6	2
Bawer (inan-)	6	-

Benav (isimsiz)	6	1
Beşer (kavgasız)	6	1
Biber	6	5
Birin (yara)	6	3
Bizmar (çivi)	6	-
Ba (rüzgar)	5	2
Bagurdan (silindir)	5	4
Bar (yük)	5	1
Barin (yağ-)	5	1
Battani (battaniye)	5	4
Baveje (at-)	5	-
Berde (bırak-)	5	-
Bigri (tut-)	5	2
Bila (tamam)	5	1
Bo çi (neden)	5	3
Balav (çamaşır)	4	1
Bawer kirin (inan-)	4	2
Bedeng (sessiz)	4	1
Behr (göl)	4	1
Beje (söyle-)	4	2
Bemal (evsiz)	4	1
Beqlewe (baklava)	4	-
Beri(koyun kırp-)	4	3
Bibe (götür-)	4	3
Biçin (git-)	4	2
Birevin (kaç-)	4	3
Birüsk (şimşek)	4	1
Bapir (dede)	4	-
Baş (iyi)	3	-
Baxwe (konuş-)	3	1
Bazar (Pazar)	3	-
Bazdan (koş-)	3	3
Beheşt (cennet)	3	2
Behevi (umutsuz)	3	1
Bele (evet)	3	-
Berdayi (serbest)	3	1
Bermal (ev sahibi)	3	1
Bide (ver-)	3	1
Binivistin (yaz-)	3	1

Birçi (aç)	3	-
Bisiklet	3	1
Bişenk (salkım söğüt)	3	2
Bori (geç-)	3	1
Buxwe (ye-)	3	2
Beq (kurbağa)	2	-
Barzan (önde gelen)	2	-
Baweri (inanç)	2	2
Bawermend (inançlı)	2	1
Bazırgani (ticaret)	2	-
Beaqil (akılsız)	2	-
Bebek	2	-
Bedar (çorak)	2	1
Ber bük (nedime)	2	-
Be der (kapısız)	2	1
Ber kirin (giyin-)	2	2
Berban (taraça)	2	1
Berdil (dilek)	2	1
Bere xwe dan (bak-)	2	1
Berhevok (koleksiyon)	2	-
Berjen (kanıt)	2	1
Bermayi (artık)	2	-
Bervang (göğüslük)	2	1
Bexem (gamsız)	2	-
Bexer (hayırsız)	2	-
Bext (baht)	2	1
Bibine (gör-)	2	-
Biçük (küçük)	2	1
Bigerhe (ara-)	2	2
Bigrin (tut-)	2	1
Bihistin (konuş-)	2	-
Bikok (kokartlı)	2	-
Bilya (bilye)	2	1
Bir (hatır)	2	-
Bir kirin (unut-)	2	1
Birader	2	-
Birinç (pirinç)	2	1
Bisk (kahkül)	2	-
Bist (yüz sayı)	2	1
Bombe (bomba)	2	1
Boran	2	-
Bostan	2	1

Buzdolabı	2	1
Bube (götür-)	2	-
Bun (ol-)	2	2
Bablekan (halay türü)	1	-
Bacan reş (patlıcan)	1	-
Bahiv (badem)	1	-
Bakirin (seslenme)	1	1
Bal (endam)	1	-
Balavkirin(çamaşır yıka-)	1	-
Baldar (dikkatli)	1	-
Balkeş (ilginç)	1	-
Balon	1	-
Balyoz	1	-
Badan (burk-)	1	-
Bandor (durum)	1	-
Bang da (ezan oku-)	1	-
Bangin (çağır-)	1	-
Banyo	1	-
Bask (kanat)	1	-
Basme (basma)	1	-
Bastix (pestil)	1	1
Baş bun (iyileş-)	1	-
Başi (iyilik)	1	-
Badok (sıkacak)	1	-
Battal (boş, işsiz)	1	1
Batüf (silah türü)	1	-
Bazbazok (bok böceği)	1	-
Bazi (koşu)	1	-
Be gotin (söyle-)	1	1
Bebab (soysuz)	1	1
Becan (cansız)	1	-
Beçar (çaresiz)	1	-
Beçav (gözsüz)	1	-
Bedidan (dişsiz)	1	-
Behiş (bilinçsiz)	1	-
Behiş bun (bilinçsiz ol-)	1	-
Behs (bahis)	1	-
Bejiyan (hayatsız)	1	-
Bekar (karsız)	1	-
Bela	1	1
Bela kirin (bela oku-)	1	-
Belg (yaprak)	1	-

Belgin (yapraksı)	1	-
Bemil (kolsuz)	1	-
Bendav (baraj)	1	-
Benefis (pis boğaz)	1	-
Beq (kurbağa)	1	-
Beawa (şekilsiz)	1	-
Ber bi roj (günebakan)	1	-
Ber çi (ne için)	1	-
Ber hat (yakış-)	1	-
Ber ledan (taş at-)	1	-
Ber nedan (izin vermeme-)	1	-
Ber te (senin için)	1	-
Ber we (onun için)	1	-
Ber zevi (tarla önü)	1	-
Berdel	1	-
Berdest (el bezi)	1	-
Berevan (savunmacı)	1	1
Berdevani (savunma)	1	1
Berduş	1	1
Berevaji (çarptık)	1	-
Berevanti (savunmacılık)	1	-
Bergir (tedbir)	1	-
Berjer (aşağı)	1	-
Berjor (yukarı)	1	-
Berqef (mağara)	1	-
Berü (yüzsüz)	1	-
Berz (heybetli)	1	-
Berze (kayıp)	1	-
Beseri (lidersizlik)	1	-
Beşdar bun (katıl-)	1	-
Beşerm (utanmaz)	1	-
Beton	1	1
Beve hatin (yakış-)	1	-
Bewar (vatansız)	1	1
Bexwuy (tuzsuz)	1	-
Beyteşe (biçimsiz)	1	-
Bez	1	1
Bezar (bezgin)	1	-
Biro (büro)	1	-
Bi xer hatin (hoş gel-)	1	-
Bi gotin (söyle-)	1	-
Bihatın (gel-)	1	1

Bi hejmartin (say-)	1	-
Bihost (karış)	1	-
Biji (yaşa!)	1	1
Bike (yap-)	1	-
Bikşinin (vur-)	1	-
Bilbil (bülül)	1	-
Bileyistin (oyna-)	1	-
Bili (ayrı)	1	-
Bilivine (oynat-)	1	1
Bilor (billur)	1	-
Bilül (mahzun)	1	-
Bimirin (öl-)	1	-
Binewş (mor)s	1	-
Binin (getir-)	1	-
Biriştin (kızart-)	1	-
Biliwe (haricinde)	1	-
Binkask (çay tabağı)	1	-
Birasti (doğru)	1	-
Birçi bun (acıık-)	1	1
Bismillah	1	-
Bişkinin (kır-)	1	-
Bişkok (tomurcuk)	1	-
Bişo (yıka-)	1	1
Bihok (ayva)	1	-
Bixeri (hayır)	1	-
Biyani (yabancı)	1	1
Biz (nefret)	1	-
Bizanin (bil-)	1	1
Bizivire (döndür-)	1	-
Bizot (köz)	1	-
Bo (için)	1	-
Bo ke (kime)	1	-
Bo min (bana)	1	1
Bo me (bize)	1	1
Bombe kirin(bombala-)	1	1
Bovijan (sızılı)	1	-
Boyi (mazi)	1	1
Boz	1	1
Bu (ol-)	1	1
Büka baran (gökkuşağı)	1	-
Bünk (nane)	1	-

EK 10

KR /n/ foneminde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen sözcük	Toplam	İlk 5
Nan (ekmek)	44	34
Neynük (tırmak)	43	25
Nav (isim)	34	16
Nezan (cahil)	21	10
Nergis	18	13
Naylon	13	9
Nazdar (nazlı)	12	5
Nü (yeni)	12	10
Nal (inle-)	11	6
Nalin (inilti)	10	5
Newal (dere)	10	4
Navdar (ünlü)	9	7
Nezik (yakın)	9	6
Nihal (aydınlık)	9	6
Nivisandin (yaz-)	9	-
Narin	8	6
Neçirvan (avcı)	7	6
Neri (teke)	7	5
Niviskar (yazar)	7	4
Nivistin (uyu-)	7	6
Nazik	6	-
Neynik (ayna)	6	-
Nüçe (haber)	6	2
Na (hayır)	5	3
Ne (hayır)	5	4
Nimej (namaz)	5	3
Nohk (nohut)	5	4
Nalbend (nalbant)	4	2
Naskirin (tanı-)	4	2
Navend (merkez)	4	2
Nedit (görmemiş)	4	1
Neh (dokuz)	4	2
Nerin (açı)	4	4
Nevi (torun)	4	2
Nexer (hayır)	4	4
Nine (yok)	4	2
Nazenin (narin)	3	2
Neçir (av)	3	3

Newbihar (ilkbahar)	3	1
Next (ağırlık)	3	2
Nexweş (hasta)	3	2
Nivin (yorgan)	3	3
Nivis (yazı)	3	3
Nivisin (yaz-)	3	-
Nivro (öğlen)	3	-
Nizar (hastalıklı)	3	2
Nüjyan (yeni yaşam)	3	-
Nakoki (çelişki)	2	-
Namerd (namert)	2	-
Nav çav (yüz göz)	2	1
Navbend (ünlü)	2	2
Navik (göbek deliği)	2	-
Naz	2	1
Nedil (gönülsüz)	2	1
Neçar (çaresiz)	2	2
Nema (yok)	2	-
Netik (alın)	2	-
Newa (ezgi)	2	1
Nexwar (yenilmez)	2	-
Nihari (aydın)	2	1
Nikari (çaresizlik)	2	-
Nisk (mercimek)	2	2
Nişan	2	-
Niv (yarım)	2	-
Nivistok (muska)	2	1
Niyaz	2	1
Nobedar (nöbetçi)	2	1
Nozdeh (on dokuz)	2	1
Nijan (istif)	2	-
Nadir	1	-
Namirin (ölmez)	1	-
Nan bad (ekmekpişiren)	1	-
Nan bej (aşçı)	1	1
Nan dayi (ekmek veren)	1	1
Nandeh (dokuz yüz)	1	-
Nas (tanıdık)	1	-
Nasname (kimlik)	1	1

Navçe (ilçe)	1	-
Nav çiya (dağ arası)	1	-
Nav der (kapı arası)	1	-
Nav ketin (üşüş-)	1	-
Nav mal (eviçi)	1	-
Nav pişt (bel)	1	-
Navber (aralık)	1	-
Navbir (koridor)	1	1
Naverok (içerik)	1	1
Navgeh (göbek)	1	-
Nazdari (naz)	1	1
Neal (kavgacı)	1	-
Nebinav (isimsiz)	1	1
Nefel (yonca)	1	-
Nefs	1	-
Nehe (şimdi)	1	-
Nehel (	1	1
Nehwet (dokuzuncu)	1	1
Nene	1	-
Ner (erkek)	1	-
Nerdewan (merdiven)	1	1
Neremok (eşcinsel)	1	1
Nerm (yumuşak)	1	-
Nesax (hasta)	1	-
Neşüştî (yıkılmamış)	1	-
Neşxwa (zaten)	1	1
Netirs (korkusuz)	1	1
Nevisi (üvey çocuk)	1	-
Newroz (nevruz)	1	-
Nexşe (darısı)	1	-
Nextwebir (ağır)	1	-
Nexweşi (hastalık)	1	-
Neyar (düşman)	1	-
Neyin (olumsuz)	1	-
Nezer (nazar)	1	1
Nezih	1	1
Nezir(adak)	1	-
Nirx (kıymet)	1	-
Nimeji (abdestli)	1	1
Nimejker (namaz kılan)	1	-
Nişa (damga)	1	1-
Nişa biden (göster-)	1	

Nivisi (yazı)	1	-
Nivisk (yazıt)	1	1
Nizim (alçak)	1	-
Nobe (nöbet)	1	1
Noner (uşak)	1	1
Notem (doksanıncı)	1	-
Nu hati (yeni gelen)	1	-
Nekes (pinti)	1	-
Nuper (temiz sayfa)	1	-
Nüda (yeni gelen)	1	-
Nünergeh (temsilcilik)	1	-

EK 11

KR /e/ foneminde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen sözcük	Toplam	İlk 5
Ez (ben)	67	60
Erd (yer)	63	54
Esman (gökyüzü)	52	40
Eni (alın)	42	14
Em (biz)	34	30
Ezman (dil)	29	17
Ev (o)	24	21
Enişk (dirsek)	22	5
Ere (evet)	19	18
Evin (aşk)	19	14
Evindar (aşık)	11	5
Edi (başka)	10	5
Evar (akşam)	10	9
Erebe (araba)	8	5
Ewr (bulut)	8	6
Etek	7	5
Ewr (perde)	7	6
Erzak	6	3
Erzan (ucuz)	6	4
Erdnigari (coğrafya)	6	3
E (evet)	5	4
Elok (hindi)	5	3
Erdhej (deprem)	5	2
Eş (ağrı)	5	4
Ewan (ara bozan)	5	4
Ezing (odun)	5	5
Egit (yiğit)	4	2
Erbane	4	2
Erişte	4	-
Eşk (aşk)	4	1
Ewna (böyle)	4	1
Eyni (Cuma)	4	-
Esker (asker)	3	1
Evdal (zavallı)	3	1
Ewa (onlar)	3	-
Eyd (bayram)	3	2
Ecar (iyice)	2	-
Ejdad (ecdad)	2	1

Ek (bir)	2	2
El (aşiret)	2	-
Elbik (maşrapa)	2	1
Elek (yelek)	2	1
Elmas	2	1
Emir	2	-
Etari (aktar)	2	-
Evrız (çevre)	2	1
Eyvan (ayvan)	2	-
Ezim (azim)	2	-
Ecek (sap)	1	1
Ecibandin (alkışla-)	1	1
Ecın (çiğköfte)	1	1
Edet (adet)	1	1
Efendi	1	-
Egal (ağel)	1	-
Elbaq (tırpan sapı)	1	1
Elbise	1	-
Elektrik	1	1
Elem	1	1
Elqaji (ev kızı)	1	1
Eman (aman)	1	-
Emanet	1	-
Emen (bizler)	1	1
Emin	1	-
Encam (bulgu)	1	1
Endam	1	1
Enqaz (enkaz)	1	1
Entari	1	1
Eqıl (akıl)	1	1
Er	1	1
Erdem	1	-
Ereni (olumlu)	1	1
Ereq (rakı)	1	1
Eriş (saldırı)	1	-
Esas	1	1
Eseh (esah)	1	-
Eşandin (ağrı-)	1	1

Eşir (asil)	1	1
Eşkere kirin (ortaya çık-)	1	-
Evinge (şurdaki)	1	1
Evini (sevda)	1	1
Evliya	1	-
Ewili (ilk)	1	-
Ewlat (evlat)	1	1
Exsir (zavallı)	1	-
Eyal (çoluk çocuk)	1	-
Eziz (aziz)	1	-

EK 12

TR *hayvanlar* kategorisinde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen sözcük	Toplam	İlk 5
Aslan	59	22
İnek	56	24
Köpek	54	34
Yılan	53	15
Kedi	52	34
Koyun	49	16
Kuş	49	15
Eşek	48	23
Keçi	46	15
At	45	19
Fare	40	11
Tavuk	38	10
Ayı	36	14
Kaplan	36	8
Kuzu	32	10
Horoz	31	10
Tilki	31	6
Balık	30	4
Fil	30	15
Kartal	29	-
Tavşan	28	10
Kurt	27	15
Zürafa	25	4
Öküz	22	10
Kaplumbağa	21	2
Kertenkele	19	1
Maymun	19	3
Ördek	19	-
Sinek	19	1
Çita	17	2
Keklik	17	6
Timsah	17	1
Arı	16	2
Gergedan	16	1
Şahin	16	-
Zebra	16	-
Böcek	15	1
Civciv	15	1

Güvercin	15	1
Kurbağa	15	5
Balina	14	-
Hindi	14	3
Karga	14	1
Karınca	14	1
Katır	13	5
Akrep	12	1
Ceylan	12	2
Oğlak	12	1
Sincap	12	-
Kaz	11	-
Serçe	11	2
Boğa	10	-
Koç	10	3
Leylek	10	1
Çakal	9	1
Papağan	9	1
Yarasa	9	3
Yunus	9	-
Geyik	8	1
Kelebek	8	-
Sırtlan	8	-
Solucan	8	1
Dana	7	2
Deve	7	2
Domuz	7	1
Sivrisinek	7	-
Dinozor	6	1
Hamsi	6	-
Kirpi	6	-
Leopar	6	-
Penguen	6	-
Su aygırı	6	2
Yengeç	6	-
Baykuş	5	2
Buzağı	5	2
Fok	5	-
Köpek balığı	5	-

Örümcek	5	1
Tay	5	1
Teke	5	1
Bufalo	4	-
Bülbül	4	-
Flamingo	4	-
Goril	4	1
Hamam böceği	4	-
Jaguar	4	-
Kanarya	4	-
Kunduz	4	-
Manda	4	1
Muhabbet kuşu	4	-
Puma	4	1
Sansar	4	1
Akbaba	3	-
Çekirge	3	-
Doğan	3	-
Kısırak	3	-
Orangutan	3	-
Panda	3	-
Tırtıl	3	-
Bukalemun	3	-
Ağaçkakan	2	-
Atmaca	2	-
Bıldırcın	2	-
Bizav	2	2
Denizanası	2	-
Martı	2	-
Panter	2	-
Tavus kuşu	2	-
Tazı	2	1
Uğur böceği	2	-
Yusufçuk	2	-
Ahtapot	1	-
Ahu	1	-
Alabalık	1	-
Anakonda	1	-
Antilop	1	-
Ateş böceği	1	-
Ayı balığı	1	-
Babun	1	-

Cırcır böceği	1	1
Çupra	1	-
Dağ keçisi	1	-
Deve kuşu	1	1
Ejderha	1	-
Enik	1	-
Hamster	1	-
Hutut kuşu	1	-
İstavrit	1	-
Kanguru	1	1
Karabatak	1	-
Karaca	1	-
Karasinek	1	-
Kırkayak	1	-
Köstebek	1	1
Kumru	1	-
Kurtçuk	1	-
Kuzgun	1	-
Levrek	1	-
Markopolo	1	-
Pire	1	-
Piton	1	-
Porsuk	1	-
Rakun	1	-
Saksağan	1	-
Salyangoz	1	-
Sığircık	1	-
Sıpa	1	-
Şempanze	1	-
Tarantula	1	-
Tolu	1	1
Tosun	1	-
Uskumru	1	-
Vaşak	1	-
Yaban keçisi	1	-

EK 13

TR *sebzeler-meyveler* kategorisinde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen Sözcük	Toplam	İlk 5
Elma	72	47
Domates	70	24
Portakal	67	28
Muz	62	21
Armut	60	32
Biber	55	17
Mandalina	54	18
Salatalık	53	18
Patlıcan	51	14
Soğan	49	6
Maydanoz	48	6
Karpuz	47	16
Patates	46	9
Çilek	45	14
Kivi	45	11
Kavun	42	13
Marul	41	12
Erik	39	11
Kiraz	38	6
Havuç	36	7
Kabak	36	6
Nar	34	7
Üzüm	34	7
Lahana	33	6
Ananas	27	3
Kayısı	27	4
Şeftali	27	3
Pırasa	25	3
Ispanak	24	7
Limon	24	4
Turp	22	-
Ayva	21	5
Sarımsak	21	3
Ceviz	18	2
Karalahana	18	5
Karnabahar	18	5
Vişne	17	4
Fasulye	16	3

Roka	15	-
Brokoli	14	1
Nane	12	1
Dereotu	11	-
İncir	11	-
Kereviz	11	2
Avokado	9	-
Dut	9	1
Greyfurt	9	2
Badem	6	-
Fındık	6	-
Fıstık	6	-
Tere	6	-
Uşkun	6	-
Yeşil soğan	6	1
Hindistan cevizi	5	-
Mısır	5	1
Böğürtlen	4	-
Dolmalık biber	4	1
Kıvırcık	4	-
Enginar	3	-
Pancar	3	-
Yeni dünya	3	-
Zeytin	3	-
Bal kabağı	2	-
Bamya	2	-
Isırgan otu	2	-
Mantar	2	-
Nektarin	2	-
Reyhan	2	-
Sivribiber	2	-
Yaban mersini	2	-
Ahududu	1	-
Ayçiçeği	1	-
Aysberg	1	-
Barbunya	1	-
Bezelye	1	1
Brüksel lahanası	1	-
Çin turbu	1	-

Çiriş	1	-
Çitlembik	1	-
Demre	1	-
Ebegümece	1	-
Fesleğen	1	-
Frambuaz	1	-
İtir otu	1	-
Kapya	1	-
Karadut	1	-
Kekik	1	-
Kelem	1	-
Kenevir	1	-
Kestane	1	-
Kırmızı biber	1	-
Mango	1	-
Mercimek	1	1
Nohut	1	1
Parpar	1	-
Pazı	1	1
Semiz otu	1	-
Şalgam	1	-
Yaprak	1	-
Yaş hurma	1	-
Yer çileği	1	-
Yer elması	1	-
Yer fıstığı	1	-
Zerdali	1	-

EK 14

TR *eylemler* kategorisinde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen sözcük	Toplam	İlk 5
Koş-	57	34
Otur-	46	32
Git-	45	20
Kalk-	44	32
Ye-	44	22
Yürü-	44	27
Uyu-	40	21
İç-	38	12
Oku-	34	6
Ağla-	31	6
Gül-	31	8
Konuş-	29	10
Eğlen-	27	12
Gez-	24	12
Yaz-	24	3
Yüz-	24	7
Çalış-	22	4
Sev-	18	2
Spor yap-	18	6
Yat-	17	10
Dinlen-	15	2
Gel-	15	9
Oyna-	15	5
Yıka-	13	2
Hisset-	12	1
İzle-	12	-
Yap-	12	-
Sohbet et-	11	2
Bak-	10	-
Dinle-	10	1
Gör-	10	1
Üzül-	10	-
Sevin-	9	2
Bağır-	8	1
Banyo yap-	8	-
Dolaş-	8	4
Kavga et-	8	-
Saç tara-	8	1

Uyan-	8	3
Al-	7	2
Hareket et-	7	1
Kız-	7	-
Mutlu ol-	7	1
Sinirlen-	7	-
Ver-	7	2
Yemek yap-	7	2
Düş-	6	1
Düşün-	6	-
Giyin-	6	-
Katıl-	6	1
Öfkelen-	6	-
Seyret-	6	2
Uzan-	6	-
Yürüyüş yap-	6	-
Zıpla-	6	2
Alışveriş yap-	5	1
Ders çalış-	5	2
Dur-	5	-
Evlen-	5	2
İş yap-	5	1
Küs-	5	2
Sil-	5	-
Şarkı/türkü Söyle-	5	1
Tırman-	5	-
Aşık ol-	4	-
Bin-	4	1
Büyü-	4	3
Çık-	4	1
Dön-	4	2
Giy-	4	-
Heyecanlan-	4	1
İN-	4	-
Kahvaltı yap-	4	2
Oyun oyna-	4	2
Sarı-	4	1
Tartış-	4	-
Temizlik yap-	4	1

Tıraş ol-	4	-
Uç-	4	1
Vur-	4	-
Ağırla-	3	-
At-	3	1
Ayrı-	3	-
Barış-	3	-
Boz-	3	-
Çağır-	3	1
Diş fırçala-	3	-
Doğ-	3	3
Dokun-	3	-
Döv-	3	1
Duygulan-	3	-
Emekle-	3	3
Empati kur-	3	-
Et-	3	1
Ezberle-	3	-
Fırçala-	3	-
Halay çek-	3	1
Hastalan-	3	-
Hopla-	3	-
Kal-	3	-
Kaldır-	3	1
Kapat-	3	-
Kes-	3	-
Kır-	3	-
Kokla-	3	1
Makyaj yap-	3	-
Öl-	3	-
Rüya gör-	3	-
Sevil-	3	-
Sür-	3	1
Sürün-	3	-
Tatil yap-	3	-
Top oyna-	3	1
Topla-	3	-
Yaralan-	3	-
Yaşa-	3	2
Ziyaret et-	3	-
Aç-	2	-
Araba kullan-	2	-

Arzula-	2	-
Bakış-	2	-
Çek-	2	1
Çıkar-	2	-
Çiz-	2	-
Çocuk bak-	2	-
Dağıt-	2	-
Darıl-	2	-
Dertleş-	2	1
Diren-	2	-
Doğur-	2	1
Dök-	2	1
Duy-	2	-
Düzeltil-	2	-
Eylem yap-	2	1
Geçin-	2	-
Getir-	2	1
Götür-	2	-
Göz kırp-	2	1
Gülümse-	2	-
Haykır-	2	-
Hüzünlendir-	2	1
İstirahat et-	2	-
İş kur-	2	-
İt-	2	1
İyileş-	2	-
Kavuş-	2	-
Kay-	2	-
Kaybet-	2	-
Kazan-	2	-
Kullan-	2	-
Namaz kıl-	2	-
Nefret et-	2	-
Öp-	2	-
Parçala-	2	-
Piknik yap-	2	-
Pişman ol-	2	-
Sakla-	2	2
Sat-	2	-
Seslen-	2	-
Sızla-	2	-
Söyle-	2	-

Şakalaş-	2	-
Takla at-	2	-
Tuvalete git-	2	-
Yardım et-	2	-
Yaşlan-	2	-
Yıkan-	2	1
Barın-	1	-
Başla-	1	-
Becer-	1	-
Beğen-	1	-
Bekle-	1	-
Beslen-	1	1
Bırak-	1	-
Bil-	1	-
Bitir-	1	-
Bocala-	1	-
Boğul-	1	1
Boşaltım yap-	1	-
Bozuş-	1	-
Bul-	1	1
Buluş-	1	1
Buna-	1	-
Büyüt-	1	-
Coş-	1	1
Çaba göster-	1	-
Çal-	1	1
Çevir-	1	-
Çılgık at-	1	-
Çırp-	1	-
Çırpın-	1	-
Çift sür-	1	-
Dans et-	1	-
Değiştir-	1	-
Delir-	1	-
Delirt-	1	-
Dertlen-	1	-
Diret-	1	-
Dökün-	1	-
Durağanlaş-	1	-
Durdur-	1	-
Duş al-	1	-
Düğün yap-	1	1

Düşür-	1	-
Düzenle-	1	-
Egzersiz yap-	1	-
Eğit-	1	-
Eğlendir-	1	-
Elle-	1	-
Eyle-	1	-
Fırlat-	1	-
Fikir alışverişinde bulun-	1	-
Filizlen-	1	-
Film çevir-	1	-
Fotoğraf çek-	1	-
Futbol oyna-	1	1
Geç-	1	-
Geliştir-	1	-
Gir-	1	-
Göz aç-	1	-
Gücen-	1	-
Güçlen-	1	-
Güreş-	1	-
Haber ver-	1	-
Haberleş-	1	-
Hapşır-	1	-
Hareketli ol-	1	-
Hatırla-	1	-
Hayal kırıklığına uğra-	1	-
Hayal kur-	1	-
Hıçkır-	1	-
Hızlan-	1	-
Hızlandır-	1	-
Hoşlan-	1	-
Irgala-	1	-
Isın-	1	-
İbadet et-	1	-
İlgilen-	1	-
İncin-	1	-
İncit-	1	-
İndir-	1	-
İnternette takıl-	1	-
İp atla-	1	-
İste-	1	-1
İsyan et-	1	

İşit-	1	-
İzin ver-	1	-
Jogging yap-	1	-
Kaç-	1	-
Kaçır-	1	-
Kahkaha at-	1	-
Kalp kır-	1	-
Karala-	1	-
Karar ver-	1	-
Karış-	1	-
Karşıla-	1	-
Kaş al-	1	-
Kaşı-	1	-
Kaşın-	1	-
Katla-	1	-
Kederlen-	1	-
Kelleş-	1	-
Keyif al-	1	-
Kırıl-	1	-
Kin tut-	1	-
Konakla-	1	-
Kork-	1	-
Koştur-	1	-
Koşu yap-	1	-
Kurcala-	1	-
Kurtar-	1	-
Kurula-	1	-
Küfür et-	1	-
Muhabbet et-	1	-
Mücadele et-	1	-
Nefes al-	1	-
Nefret duy-	1	-
Okey oyna-	1	-
Ol-	1	-
Onar-	1	-
Oruç tut-	1	-
Ovuştur-	1	-
Oynat-	1	-
Öğren-	1	-
Öksür-	1	-
Öldür-	1	-
Örgütle-	1	-

Özle-	1	-
Parende at-	1	-
Pişir-	1	-
Programla-	1	-
Protesto et-	1	-
Rahatla-	1	-
Resim çiz-	1	-
Resim yap-	1	-
Rest çek-	1	-
Ruj sür-	1	-
Sabır taşı-	1	-
Sabırsızlan-	1	-
Sabret-	1	-
Saklan-	1	-
Sarmala-	1	-
Savun-	1	-
Say-	1	-
Seminer ver-	1	-
Ser-	1	-
Seviş-	1	-
Seyahat et-	1	-
Sez-	1	-
Sıkıntı çek-	1	-
Silkele-	1	-
Sindirim yap-	1	-
Siyaset yap-	1	-
Sol-	1	-
Solu-	1	-
Solunum yap-	1	-
Soru çöz-	1	-
Soyun-	1	-
Sömür-	1	-
Söylet-	1	-
Stresli ol-	1	-
Sula-	1	-
Sus-	1	-
Sümkür-	1	-
Süpür-	1	-
Şahit ol-	1	-
Şaşı-	1	-
Şoförlük yap-	1	-
Tahsil et-	1	1

Tak-	1	-
Takıl-	1	-
Takip et-	1	-
Tamamla-	1	-
Tamir et-	1	-
Taşı-	1	-
Tebliğ et-	1	1
Temizle-	1	-
Terle-	1	-
Tıkla-	1	-
Tırpanla-	1	-
Ticaret yap-	1	-
Toplan-	1	-
Tut-	1	-
Tutarlı ol-	1	-
Ufala-	1	-
Uğraş-	1	1
Uğurla-	1	-
Um-	1	-
Utan-	1	-
Uzaklaş-	1	-
Ütü yap-	1	1
Vazgeç-	1	-
Yakala-	1	1
Yan-	1	-
Yaptırt-	1	-
Yarala-	1	-
Yaralan-	1	-
Yavaşla-	1	-
Yavaşlat-	1	-
Yedir-	1	-
Yetiştir-	1	-
Yık-	1	-
Yolla-	1	-
Yorul-	1	-
Yönlendir-	1	-
Yükselt-	1	-
Yürüt-	1	-
Zaman geçir-	1	-

EK 15

TR /k/ foneminde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen sözcük	Toplam	İlk 5
Kalem	48	38
Kitap	35	18
Kedi	24	13
Koşmak	26	15
Kalkmak	21	11
Kağıt	20	8
Karpuz	20	6
Kaş	18	1
Kapı	17	10
Kuş	15	7
Kavun	13	9
Kar	12	-
Keçi	12	3
Koyun	12	5
Kuzu	12	4
Kelime	11	5
Konuşmak	11	1
Köpek	11	2
Kadın	9	4
Kasa	9	2
Kiraz	9	5
Kirpik	9	2
Koltuk	9	6
Kutu	9	-
Kaçmak	8	3
Kalın	8	-
Katır	8	1
Kayısı	8	1
Keman	8	2
Kereviz	8	4
Kivi	8	6
Kulak	8	3
Kalp	7	2
Karnabahar	7	3
Kartal	7	2
Kesmek	7	2
Kestane	7	2
Küsmek	7	1

Kabak	6	4
Kahve	6	3
Kalemlik	6	1
Kanepe	6	4
Kaplumbağa	6	3
Karga	6	1
Karton	6	1
Kazma	6	5
Kemer	6	3
Koltuk	6	6
Kütüphane	6	-
Kalemtraş	5	1
Kasmak	5	-
Kayık	5	-
Kaymak	5	-
Keklik	5	3
Kertenkele	5	-
Kırmak	5	1
Kız	5	1
Kızmak	5	2
Kovalamak	5	2
Kullanmak	5	-
Küpe	5	2
Kürek	5	2
Kadayıf	4	1
Kaldırmak	4	1
Kalmak	4	2
Kaymak	4	2
Kamış	4	1
Kamyon	4	1
Kasap	4	2
Kasım	4	1
Kaya	4	1
Kayıp	4	-
Kaz	4	-
Kebab	4	1
Kekelemek	4	-
Kelepçe	4	1
Kemirmek	4	1

Kırık	4	1
Kırmızı	4	2
Kin	4	1
Koridor	4	-
Kurbağa	4	-
Kül	4	-
Kaba	3	-
Kaburga	3	-
Kaçak	3	1
Kaçış	3	1
Kader	3	1
Kamçı	3	1
Kamu	3	2
Kandırmak	3	2
Karalahana	3	1
Karanfil	3	-
Karı	3	1
Kart	3	-
Kas	3	-
Kaşık	3	-
Katılmak	3	-
Katlanmak	3	-
Kavurmak	3	1
Kavuşmak	3	-
Kaybetmek	3	1
Kaynak	3	-
Kazanmak	3	1
Kazık	3	-
Kazmak	3	1
Kek	3	-
Kelam	3	-
Kelebek	3	-
Kelek	3	1
Kemençe	3	-
Kemik	3	-
Kendi	3	-
Keten	3	-
Kıl	3	-
Kış	3	-
Kızak	3	-
Kibar	3	-
Kibrit	3	2

Kirli	3	-
Klasör	3	2
Kola	3	-
Köfte	3	-
Kundura	3	1
Kumbara	3	1
Kurabiye	3	1
Kurt	3	-
Kurum	3	2
Kaçırmak	2	-
Kadife	2	-
Kafes	2	1
Kafeterya	2	1
Kahkaha	2	1
Kalbur	2	1
Kaldırım	2	-
Kalorifer	2	1
Kama	2	-
Kan	2	-
Kantar	2	1
Kamyon	2	-
Kapalı	2	-
Kaplamak	2	-
Kapmak	2	1
Kaptırmak	2	-
Kara	2	-
Karabiber	2	-
Karalamak	2	-
Karanlık	2	-
Kardelen	2	-
Kardiyoloji	2	-
Karın	2	-
Karınca	2	1
Karmak	2	1
Karnaval	2	1
Kase	2	1
Kasnak	2	-
Kaşar	2	1
Kat	2	-
Katalog	2	-
Kavga etmek	2	-
Kavurma	2	-

Kayak	2	-
Kaybolmak	2	-
Kayıt	2	1
Kaynana	2	-
Kaza	2	-
Kazan	2	-
Kazanç	2	-
Keçe	2	1
Keleş	2	1
Kenar	2	1
Kent	2	-
Kerpiç	2	-
Keser	2	1
Keskin	2	1
Kestirmek	2	1
Keşfetmek	2	-
Keyif	2	-
Kılavuz	2	-
Kırlangıç	2	1
Kırtasiye	2	1
Kısa	2	-
Kışlık	2	-
Kızgın	2	-
Kibir	2	-
Kim	2	-
Kimlik	2	1
Kimse	2	-
Kinaye	2	-
Kir	2	-
Kirpi	2	-
Koca	2	1
Koç	2	1
Koklamak	2	1
Konserve	2	-
Korkmak	2	1
Kova	2	1
Kömür	2	-
Kör	2	1
Köstebek	2	-
Köy	2	1
Kral	2	-
Kredi	2	-

Kuaför	2	-
Kucaklamak	2	1
Kuğu	2	-
Kulaklık	2	-
Kumanda	2	1
Kurmak	2	1
Kurs	2	-
Kutup	2	-
Kuyu	2	-
Küçük	2	-
Kükremek	2	1
Küllük	2	-
Künye	2	-
Kürdan	2	-
Kütük	2	1
Kabadayı	1	-
Kabızlık	1	-
Kabir	1	1
Kabuk	1	1
Kabul	1	-
Kabul etmek	1	-
Kaç	1	-
Kadınbudu	1	1
Kafa	1	-
Kafi	1	-
Kahkaha atmak	1	-
Kahraman	1	-
Kahrolmak	1	-
Kahverengi	1	-
Kaktüs	1	-
Kalabalık	1	-
Kalas	1	1
Kale	1	-
Kalem kutusu	1	-
Kalıp	1	-
Kalibre	1	1
Kalkan	1	-
Kalkış	1	1
Kaloriferi	1	1
Kambur	1	1
Kamulaştırmak	1	1
Kanamak	1	-

Kanarya	1	-
Kanca	1	-
Kandil	1	1
Kanaviçe	1	-
Kanıt	1	1
Kanıtlamak	1	1
Kanmak	1	-
Kano	1	-
Kanun	1	-
Kaos	1	-
Kap	1	-
Kapak	1	-
Kapan	1	-
Kapanmak	1	-
Kapatmak	1	-
Kapitalizm	1	-
Kapkaç	1	-
Kapuska	1	-
Kaput	1	-
Karakter	1	-
Kararmak	1	-
Karatmak	1	-
Karate	1	-
Kardeş	1	-
Kardiyolog	1	-
Kare	1	-
Kargaşa	1	1
Kargı	1	-
Karışık	1	-
Karışmak	1	-
Karıştırmak	1	-
Karides	1	-
Karikatür	1	1
Karma	1	-
Karmaşa	1	-
Karne	1	-
Karşı	1	-
Karşılaşmak	1	-
Karşılaştırmak	1	-
Kartonpiyer	1	-
Kartpostal	1	1
Kartvizit	1	-

Karyola	1	1
Kasılmak	1	-
Kasvetli	1	-
Kaşımak	1	1
Kaşınmak	1	-
Katı	1	-
Katıl	1	-
Katip	1	-
Katlamak	1	1
Katmak	1	-
Kauçuk	1	-
Kaval	1	1
Kavanoz	1	-
Kavga	1	-
Kavram	1	1
Kavuniçi	1	-
Kavut	1	-
Kayda değer	1	-
Kaydetmek	1	-
Kaydırmak	1	-
Kaygı	1	-
Kaygı duymak	1	-
Kaygılanmak	1	-
Kayın	1	-
Kayınpeder	1	-
Kayıtlı	1	-
Kayıtsız	1	-
Kaymakam	1	-
Kaynaşmak	1	-
Kaypak	1	-
Kazak	1	1
Kazandibi	1	1
Kazdırmak	1	-
Kederlenmek	1	-
Kefen	1	-
Kelaynak	1	-
Kelem	1	-
Kemoterapi	1	1
Kenetlenmek	1	-
Kenevir	1	-
Kengir	1	-
Kepen	1	-

Keramet	1	-
Kereste	1	-
Kerata	1	-
Keriz	1	-
Kerpeten	1	-
Kesi	1	-
Kesik	1	-
Kesin	1	-
Keski	1	-
Keşkül	1	-
Ketıl	1	1
Keyifli	1	-
Kez	1	-
Kıdemli	1	-
Kıkırdak	1	-
Kılçık	1	-
Kılıç	1	-
Kınamak	1	-
Kır	1	-
Kırgınlık	1	-
Kırılma	1	-
Kırılmak	1	1
Kırıntı	1	-
Kırlent	1	1
Kısıtlamak	1	-
Kıskanç	1	-
Kıta	1	1
Kıtlık	1	-
Kıvrıkcık	1	1
Kıyaslama	1	-
Kıyma	1	-
Kıymak	1	-
Kızıl	1	-
Kibirilenmek	1	-
Kibirli	1	-
Kil	1	-
Kilit	1	1
Kilo	1	-
Kilogram	1	1
Kimseiz	1	-
Kindar	1	-
Kinlenmek	1	1

Kıralık	1	-
Kirlenmek	1	-
Kirletmek	1	-
Kişi	1	-
Kişisel	1	-
Kişnemek	1	-
Kitapçı	1	-
Klasik	1	-
Klinik	1	-
Kocaman	1	-
Kokmak	1	-
Kolluk	1	-
Kolonya	1	1
Kolye	1	-
Komodın	1	1
Komşu	1	-
Komünist	1	-
Konaklamak	1	-
Konu	1	-
Konu edinmek	1	-
Konuşma	1	1
Konut	1	-
Koparmak	1	-
Korniş	1	-
Koruma	1	1
Korumak	1	1
Koşturmak	1	-
Koşu	1	-
Koşuşturma	1	1
Kot	1	-
Koymak	1	1
Kozalak	1	-
Köçek	1	-
Köprü	1	-
Körelmek	1	-
Kötü	1	-
Köz	1	1
Kraliçe	1	-
Kravat	1	-
Kriz	1	-
Kudret	1	-
Kul	1	-

Kullandırma	1	-
Kulp	1	-
Kum	1	-
Kumaş	1	1
Kumpas	1	-
Kumpir	1	-
Kumral	1	-
Kundak	1	-
Kundaklama	1	-
Kuran	1	-
Kurban	1	-
Kurcalamak	1	1
Kurgu	1	-
Kurnaz	1	-
Kurşun	1	-
Kurşun kalem	1	-
Kurt düşmek	1	-
Kurtaran	1	-
Kurtarma	1	-
Kurtarmak	1	1
Kurtuluş	1	-
Kuru	1	-
Kuruntu	1	1
Kusur	1	-
Kusurlu	1	-
Kusursuz	1	-
Kuşak	1	1
Kuşbaşı	1	-
Kuşburnu	1	-
Kuşluk	1	-
Kutlamak	1	-
Kuvvet	1	-
Kuyruk	1	-
Kuyumcu	1	1
Kuzey	1	-
Kuzgun	1	-
Küçültmek	1	1
Küçümsemek	1	-
Külhan	1	-
Kültür	1	-
Kümbet	1	-
Küme	1	-

Kümes	1	-
Küresel	1	-
Küstürmek	1	-

EK 16

TR /f/ foneminde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen Sözcük	Toplam	İlk 5
Fare	42	34
Fil	41	32
Fındık	25	13
Fıstık	23	13
Fincan	23	10
Fidan	22	15
Fakir	19	9
Fırın	18	13
Futbol	18	10
Fikir	17	5
Fakat	13	4
Fal	13	4
Fırlatmak	13	6
Film	13	9
Fasulye	12	7
Fırça	12	6
Fistan	12	6
Far	11	7
Felek	11	5
Filiz	10	5
Fanus	9	5
Fayda	9	1
Fayton	8	4
Fena	8	1
Fistan	8	4
Fitne	8	5
Fark	7	3
Farkındalık	7	-
Felaket	7	4
Fiyat	7	5
Falçata	6	3
Fatura	6	5
Fener	6	5
Fes	6	4
Fevri	6	1
Fukara	6	2
Fabrika	6	4
Faiz	5	1

Fakülte	5	3
Fark etmek	5	1
Farklı	5	1
Fasıl	5	2
Fayans	5	4
Fenomen	5	2
Feryat	5	2
Fırçalamak	5	-
Fırıldak	5	3
Fötr	5	-
Faks	4	1
Falçı	4	2
Familya	4	1
Fanatik	4	2
Fatih	4	1
Faydalı	4	-
Fedakar	4	-
Felsefe	4	1
Ferah	4	2
Fermuar	4	2
Fert	4	2
Fırat	4	2
Fırsat	4	-
File	4	2
Firkete	4	3
Fiş	4	2
Flüt	4	2
Fren	4	3
Fuar	4	3
Fahiş	3	-
Fahri	3	2
Fakirlik	3	2
Fantastik	3	-
Farkında olmak	3	-
Faydalanmak	3	1
Fazla	3	1
Feci	3	1
Feminist	3	1
Fen	3	1

Fesih	3	-
Fesleğen	3	2
Fethetmek	3	1
Fetih	3	1
Fevkalade	3	1
Fıkra	3	1
Fırlamak	3	1
Firma	3	2
Fiyaka	3	-
Fiyonk	3	2
Fotoğraf makinesi	3	1
Frambuaz	3	3
Füze	3	1
Faal	2	2
Fak	2	-
Falaka	2	-
Falan filan	2	-
Fan	2	-
Fani	2	-
Fanila	2	1
Fantezi	2	1
Faraza	2	-
Farz	2	2
Farz etmek	2	-
Fasikül	2	-
Fatiha	2	-
Fecir	2	-
Fen bilgisi	2	-
Ferahlamak	2	-
Feraset	2	1
Fezleke	2	-
Fısıldamak	2	-
Fısıltı	2	1
Fide	2	1
Fiilen	2	-
Filizlenmek	2	2
Filozof	2	2
Finans	2	1
Firar	2	-
Fisto	2	1
Fişlenmek	2	1
Fitil	2	1

Floresan	2	-
Fok	2	-
Folyo	2	-
Forma	2	2
Formasyon	2	1
Fosfor	2	2
Fotoğraf	2	2
Ful	2	-
Fular	2	1
Facia	1	-
Faça	1	-
Fahişe	1	-
Fahriye	1	-
Fail	1	-
Faile	1	-
Falankes	1	1
Faraş	1	1
Farazi	1	-
Fark yaratmak	1	-
Farkına varmak	1	1
Farksız	1	-
Farmakoloji	1	1
Fasit	1	-
Faşizm	1	1
Fauna	1	1
Favori	1	-
Fay	1	1
Faydasız	1	-
Feda etmek	1	1
Fedai	1	-
Fedakarlık	1	-
Federasyon	1	1
Felç	1	-
Fellik fellik	1	-
Feminizm	1	-
Fenalaşmak	1	-
Fenerlik	1	-
Fer	1	1
Feragat	1	1
Ferda	1	-
Ferdi	1	1
Fer fecir	1	-

Ferman	1	1
Fes etmek	1	-
Feshane	1	1
Festival	1	1
Fettah	1	-
Fettan	1	-
Feyz	1	1
Fıçı	1	-
Fıkıh	1	1
Fırfır	1	-
Fırka	1	1
Fırtına	1	1
Fıskiye	1	-
Fıskırma	1	-
Fıtrat	1	-
Fiber	1	-
Fidyeye	1	1
Figana	1	1
Fiil	1	1
Fikir vermek	1	-
Fikirleşmek	1	-
Filan	1	-
Filo	1	1
Final	1	1
Firari	1	-
Fire	1	1
Fiske	1	1
Fiskos	1	-
Fistül	1	-
Fizik	1	-
Fiziksel	1	-
Flamingo	1	-
Flaster	1	-
Flaş	1	-
Flora	1	1
Fobi	1	1
Fondöten	1	1
Form	1	-
Forsa	1	-
Fort	1	-
Fotomodel	1	1
Fön	1	-

Frenlemek	1	-
Fritöz	1	-
Fül doldürmek	1	-
Fullemek	1	-
Funda	1	1
Fuzuli	1	-
Fücur	1	-
Fünye	1	-

EK 17

TR /r/ foneminde üretilen bütün sözcükler, toplam ve ilk beş sıradaki üretim sıklıkları (büyükten küçüğe doğru)

Üretilen Sözcük	Toplam	İlk 5
Radyo	33	26
Resim	33	23
Rakı	23	15
Ranza	23	19
Rende	22	13
Raf	21	16
Ray	20	12
Renk	18	12
Rüya	18	11
Roka	16	5
Ramazan	15	11
Ruj	15	8
Reçel	13	9
Rahat	12	7
Rakam	12	5
Reyhan	12	11
Ramak	10	4
Reklam	10	9
Razı	9	4
Riyakâr	8	3
Rulo	8	5
Radar	7	2
Rastlantı	7	2
Rızk	7	4
Rol	7	3
Rakip	6	3
Rant	6	4
Rıza	6	4
Rimel	6	3
Römork	6	2
Rakım	5	4
Rampa	5	3
Rehber	5	3
Rezil	5	3
Rica	5	3
Robot	5	2
Roket	5	2
Rüzgar	5	3

Rahmet	4	1
Raket	4	3
Raptiye	4	2
Rastlamak	4	2
Reçine	4	2
Reel	4	3
Resmi	4	2
Ressam	4	2
Reşit	4	3
Rezene	4	2
Ruh	4	2
Radyasyon	4	3
Radyatör	4	2
Rahatlık	3	1
Rahim	3	1
Raks	3	1
Rasyonel	3	2
Rehabilitasyon	3	1
Reis	3	2
Rekabet	3	1
Rendeleme	3	1
Ret	3	-
Revize	3	1
Rezerve	3	1
Rezidans	3	1
Risale	3	1
Risk	3	2
Ritim	3	1
Roman	3	2
Rondo	3	2
Rücu	3	1
Racon	2	1
Radyoaktif	2	1
Rafadan	2	1
Rahibe	2	2
Rakun	2	2
Rapor	2	1
Rasat	2	2
Recep	2	-

Reddetmek	2	1
Redif	2	2
Reenkarnasyon	2	1
Refik	2	-
Refüj	2	2
Rekor	2	1
Resmetmek	2	2
Revir	2	1
Rıhtım	2	2
Ritüel	2	1
Rivayet	2	-
Riziko	2	-
Romantik	2	1
Rumuz	2	2
Radyoterapi	1	1
Radyoloji	1	1
Rafine	1	-
Rafineri	1	1
Rağbet	1	1
Rahatsız	1	-
Rahip	1	1
Rahman	1	1
Rahmetli	1	1
Rakkas	1	-
Ralli	1	-
Randevu	1	1
Randıman	1	-
Rank	1	1
Rastgele	1	-
Rastık	1	1
Rayıç	1	-
Rahiya	1	-
Raylı	1	-
Reaksiyon	1	1
Realite	1	-
Realizm	1	-
Reaya	1	-
Recim	1	-
Reçete	1	1
Refakatçi	1	-
Referandum	1	-
Referans	1	-

Reflü	1	-
Regülatör	1	1
Reha	1	-
Rehabilite	1	-
Rehberlik	1	1
Reis-i cumhur	1	1
Rejim	1	1
Rekât	1	1
Rencide	1	-
Reset	1	1
Resimlemek	1	1
Resmiyet	1	1
Rest	1	-
Restoran	1	-
Restore	1	-
Resul	1	-
Revani	1	1
Rey	1	1
Reze	1	-
Rezillik	1	1
Rezistans	1	1
Riayet	1	1
Ribozom	1	1
Ring	1	-
Ritmik	1	-
Riya	1	-
Rol model	1	-
Röportaj	1	-
Rötuş	1	-
Rövanş	1	-
Ruble	1	-
Ruhani	1	-
Ruhsat	1	-
Rulet	1	-
Rulman	1	-
Rutubet	1	-
Rükû	1	-
Rüküş	1	-
Rüsva	1	1
Rüşt	1	-

EK 18

ETİK KURUL KARARI

Kayıt Tarihi: 16.12.2015 Protokol No: 27557

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sağlık Bilimleri
BAŞLIK:	İki Dilli ve Tek Dilli Yetişkin Bireylerin Semantik ve Fonemik Sözel Akıcılık Becerilerinin İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Yrd. Doç. Dr. Aylin Müge TUNÇER
TEZ YAZARI:	Nevin YILMAZ
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

ETİK KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Aydın AYBAR
Rektör Yardımcısı / Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Hayrettin TÜRK
Fen Bil. (Fen Fak.)

Prof. Dr. Yusuf ÖZTÜRK
Sağlık Bil. (Ecz. Fak.)

Prof. Dr. Esra CEYHAN
Eğitim Bil. (Eğitim Bil. Ens.)

Prof. Dr. Kemal YILDIRIM
Sos. Bil. (İkt. ve İd. Bil. Fak.)

Doç. Dr. Münevver ÇAKI
Güz. San. (Güz. San. Fak.)

İMZA/ TARİH

29.01/2016

Aydın Aybar

Hayrettin Türk

Yusuf Öztürk

E. Esra

Kemal Yıldırım

Münevver Çaki